

KADRO SERİSİNDEN: 1

İNKILÂP

VE

KADRO.

(İNKILÂBIN İDEOLOJİSİ)

ŞEVKET SÜREYYA

A N K A R A — 1 9 3 2

0105146

MUALLİM AHMET HALİT KİTAPHANESİ

İstanbul MİLLİYET Matbaası

KADRO SERİSİNDEN: 1

İNKILÂP

VE

KADRO.

(İNKILÂBIN İDEOLOJİSİ)

ŞEVKET SÜREYYA

A N K A R A — 1 9 3 2

MUALLİM AHMET HALİT KİTAPHANESİ

1932

Istanbul MİLLİYET Matbaası

0105146

- İçindekiler -

Ön söz

Methal:

İnkılâp yürüyor

Buhran içinde Türkiye

Millî kurtuluş hareketlerinin cihanı telâkki tarzı

İnkılâbımızın ideolojisi:

İnkılâp ve ideoloji

İnkılâbımızın beynelmîl mahiyeti

Millî kurtuluş hareketlerinin bize ve başkalarına göre telâkkisi.

Türkiye ve millî kurtuluş hareketleri

İnkılâp mefhumu ve millî kurtuluş hareketleri

İnkılâbın hacmi ve hududu

İnkılâbın nizamı

"Millet,, mefhumunu telâkki tarzı hakkında

"Devlet,, mefhumunu telâkki tarzı hakkında

Millî sermayenin terakümü bahsi

Millî sanayi sistemi

Gümrük istiklâli

Millî kurtuluş hareketlerinin ana prensipleri

Kadro :

/"Kadro,, mefhumu hakkında

Antuzyazm "İnkılâp heyecanı,,

/"Otokritik "Kendi kendini mürakabe,,

Şiar, taktik ve Strateji.

Son söz.

ÖN SÖZ

Bu kitabın küçük bir hikâyesi vardır:

“*İnkılâp ve Kadro* „ nun “*İnkılâp* „ kısmı - vaki olan teklif üzerine - 15 Kânunusani 1931 de Ankarada Türk Ocakları umumî merkezinde verilen bir konferansın tevsi edilmiş şeklidir. O zaman bu konferans, Türk Ocakları merkez hey’etinde çalışan ve Ocağın kurulduğu gündenbergi Ocak hareketlerinde rehberlik mevkiini haklı bir şerefle muhafaza etmiş olan bazı zevat tarafından tenkit olunmuştu. Bunun üzerine Türk Ocakları merkez hey’eti reisliği, burada başlayan tenkit ve münakaşaların bütün Ocak şubelerine sirayetini faideli bularak konferansın tab’ına ve şubelere tevziine karar vermişti. Fakat Ocakta başlayan münakaşaların Ocak haricine intikalile beraber aldığı istikamet ve bilâhara bazı gazeteler tarafından konferansın, yeni bir ideoloji cereyanının başlangıcı suretinde tefsiri ile varılan eksik hükümler bizi, münakaşadan içtinap etmiye ve mevzuu, daha anlaşılır bir şekilde işlemeiye ve genişletmiye sevketti.

Yapılan ilk tadil ve ilâvelerden sonra meydana gelen broşür, mahdud miktarda teksir olunarak, fikir ve inkılâp işlerinde rehber mevkiinde bulunan zevatın tenkidine arzedildi. İşte gerek bu suretle alınan intibalardan, gerek 1931 senesi zarfında “*Hakimiyeti Milliye* „ de “*İnkılâbımızın ideolojisi* „ üzerindeki neşriyatımızın uyandırdığı akislerin bizde bıraktığı tesirlerden istifade edilerek, şimdi neşrettiğimiz “*İnkılâp* „ meydana gelmiştir.

“Kadro,, kısmına gelince, gösterilen arzu dahilinde evvelce bir muhtıra olarak yazılan bu kısım “İnkılâp ve Kadro,, ya ikinci parça olarak ilâve edilmiş ve neşrinde faide görülmiyen bazı parçaları hazf ve cüz’i ilâveler yapılmak suretile esas kısımlar aynen ipka edilmiştir.

1931 de “H a k i m i y e t i M i l l i y e,, de yazılan ve inkılâbımızın nazari esaslarının tahliline müteallik bulunan bazı yazılar bu kitaba parça parça alınmıştır.

Biz milli inkılâbımızın, kemiyet hacmi itibarile değilse bile, keyfiyet ve mahiyeti bakımından, harp sonu ile başlayan tarih devrinin en mühim ve dikkate şayan hadiselerinden biri olduğuna kaniiz. Hattâ onun Türk milletinin mukadderatına istikamet verici bir hareket olmak itibarile sadece millî değil, aynı zamanda cihanın diğer noktalarında millî kurtuluş mücadelesine giren veya bu mücadele safhasına yaklaşan bütün bize benzer memleketler için karakteristik bir misal arz etmek itibarile de aynı zamanda alemşümül bir hâdise olduğuna inanıyoruz.

Ve yine inanıyoruz ki, Türk inkılâbı günden güne ilerliyor ve derinleşiyor. İlerliyen inkılâp, derinleşen ve mürekkepleşen inkılâptır. Derinleşme, zorlaşma ve mürekkepleşme, inkılâbın sıhhat ve isabetine delildir. Türk inkılâbı da zorlaşıyor, mürekkepleşiyor, şu halde yaşıyacaktır.

Evet, biz eminiz ki inkılâbımız yaşıyacak, onun temsil ettiği bütün davalar, zatında mündemiç bütün prensipler safha safha tahakkuk edecektir. İnkılâbımızın inkişafı, bir taraftan hudutlarımız içinde yüksek tek-

III

nikli, yeni ve organize bir millet bünyesi yaratırken diğer taraftan, hudutlarımız haricinde kendi manevî itibarını adım adım arttıracak, fikrî intişar sahasını yapacaktır. Biz inanıyoruz ki, bize güzel mücadele günlerinden miras kalan yaratıcı bir inkılâp heyecanı, yeni bir zindelle bütun ruhlara sirayet edince, bu heyecan içinde yetişecek disiplinli, kendinden emin ve hâdisata nüfuz etmesini bilir bir inkılâp nesli elinde bu prensipler daima taarruzdan masun kalacak ve bu suretle de inkılâbımız bütun imtidadınca ârızasız ve reaksiyonsuz akışının maddî ve manevî unsurlarını yine kendi seyri içinde yaratmış olacaktır.

Fikir hareketi ve fikir arayışı, yaşama ve yaratma kabiliyetinde olan cemiyetlerin ve insanların işidir.

Dahili bünyesi, çölde kalan bir İsrail sıbtının mekanizması kadar basit bir iptidai cemiyette fikir hareketi yoktur.

Bir din hiyerarşisinin her şeyi ebedî kaidelere rapte-den muzlim skolastisizmi altında donmuş ve terakkiden kalmış bir "orta çağ," cemiyeti, fikir hareketi doğurmaz.

Fikir hareketi vermiyen, durduğu noktada kalan, yeni fütuhat peşinde yeni hamleler yapmıyan bir durgun cemiyetin havasında ise ancak inhilâl unsurları gıda bulabilir.

Biz, inkılabımız ilerledikçe ve derinleştikçe onun nazarı mahiyeti ve ideolojik esasları etrafında yürüyen fikir taharri ve hareketlerinin de genişliyeceğine ve derinleşeceğine eminiz.

İdeoloji, bizi ihata eden cemiyet şartlarının bizim di-

IV

mağımıza inikâsı ve bu inikâsların muayyen formüller ve doktrinler şeklinde ifadesidir. Bizi ihate eden cemiyet şartlarını başlıca iki kategori altında toplayabiliriz:

1. — Bu şartların birincisi cemiyetle tabiatın, yahut insanla tabiatın, münasebeti şartlarıdır. Bunlara *teknik şartlar* denir. Binaenaleyh teknik, cemiyet hayatının bekâsı için, cemiyetle tabiatın, yahut insanla tabiatın temasına vasıta olan “*istihsal kuvvetleri*,” demektir. Tarihte her cemiyetin inkişaf seviyesi, teknik kuvvetlerin inkişaf seviyesine tâbidir. Geri teknik, geri bir cemiyet şekli, ileri teknik, ileri bir cemiyet şekli verir. El değirmeninin Yunan sitesini ve buhar değirmeninin on dokuzuncu asır cemiyetini vermesi gibi.

2. — İkinci kısım şartlar da insanın tabiatla münasebeti esnasında diğer insanlarla tesis ettiği cemiyet münasebetleridir. Bunlara *sosyal şartlar* derler.

İçtimaî münasebetler, istihsal, mübadele iktisat, mülkiyet, hukuk, siyaset, hars sahalarında tecelli eder.

Cemiyet içinde teknik şartların değişmesile t a h a v v ü l eden ve fakat bizzat bu teknik şartlar üzerinde bil-mukabele müessir olan bu sosyal şartların hey’eti mecmuası, cemiyetin manevî nescini verir.

İşte bir cemiyetin, ideolojisi o cemiyetin içinde yaşadığı bu teknik ve sosyal şartların, kendi inkişaf istikametlerine göre ifadesidir.

Fakat şu da aşikârdır ki, fikir arayışı ve fikir hareketi, menbaları kuruyan ve yosunlaşan bir suyun, hissolunmaz akışı gibi sessiz sedasız cereyan etmez.

Fikri taharriye sevkeden asıl münevverlik heyecanı, bu heyecana yol gösteren ve anasını biribirini nakzetmiyen bir ilmi usul elde baki kaldıkça, yani arayış tereddidi etmedikçe fikir hareketlerinin şiddetinden cemiyet ancak istifade eder. Fikir hareketinden korkan cemiyet, ancak kendine uygun ve kendine hâs olan "âlemi telâkki tarzı," nı bulamıyan, yani kendi ideolojisini yapamıyan cemiyettir.

Biz inanıyoruzki, Türk inkılâbı kendi ideolojisini tedvin edecek ve Türk cemiyetinin âlemi telâkki tarzı, hiçbir içtimai telâkki sistemi karşısında zayıf, elverişsiz ve mücadeleden müçtenip kalmıyacaktır.

Handwritten notes:
L...
...
...
...

Methal.

İnkılâp yürüyor.

Buhran içinde Türkiye.

Milli kurtuluş hareketinin cihanı telâkki tarzı.

orlayıq

İnkılâp yürüyor.

Türkiye bir inkılâp içindedir. Bu inkılâp durmadı. Geçirdiğimiz hareketler, şahit olduğumuz kıyam ve inhidam manzaraları onun yalnız bir safhasıdır. Bir ihtilâl, inkılâbın gayesi değil, vasıtasıdır.

İnkılâbımız bir ihtilâl safhasında dursaydı, akim kalırdı. Halbuki o genişliyor, derinleşiyor. O henüz son sözünü söylemiş, son eserini vermiş değildir. Bu tesviye edilmiş zemin üstünde yarınki Türk cemiyetinin kendine hâs ve kendine uygun bünyesi kurulabilmek için, inkılâbımızın genişlemesi ve derinleşmesi lâzımdır.

İnkılâp, bitaraf bir nizam değildir. Onun içinde yaşayanların taraftar olsunlar veya olmasınlar, ona intibak etmeleri lâzımdır. İnkılâp, ona taraftar olmıyanların iradelerinin, ona taraftar olanların iradelerine kayıtsız bağlanması demektir.

●
İnkılâbın irade ve menfaati, inkılâbı duyan ve yürüten azlık fakat şuurlu bir "avangard",ın , azlık fakat ileri ve disiplinli bir "kadro", nun iradesinde temsil olunur. Bu kadro, inkılâbın realitesinden çıkarılan ve onun seyrine uygun bir şekilde izah edildikçe şekillen ve nazariyeleşen prensipleri kendine şuur edinir. İnkılâbın realitesinden çıkarılan ve onun seyrine uygun bir şekilde izah edildikçe şekillen ve nazariyeleşen prensipler sisteminin ana hatları etrafında, taktik ve stratejik zikzaklar yapılabilir, fakat ricatlar yapılamaz.

yarzgeçme

İnkılâbın derinleşmesi demek, her şeyden evvel, işte bu inkılâp şuurunun, inkılâp ahlâk ve disiplininin, onu temsil eden *azlık kadronun* dimağından genç neslin, geniş köy ve şehir kalabalıklarının dimağına inmesi, yerleşmesi demektir.

Türkiye bir inkılâp içindedir. Bu inkılâp ne sadece bir reform, ne de bir idarî istihâledir. İnkılâbımız, kendine prensip ve onu yaşatacaklara şuur olabilecek bütün nazari ve fikri unsurlara maliktir. Ancak bu nazari ve fikri unsurlar, inkılâba "*İdeoloji*," olabilecek bir fikirler sistemi içinde terkip ve tedvin edilmiş değildir.

Binaenaleyh, parça parça tetkik edildikçe görüleceği gibi, gerek milli tesirleri, gerek beynelmilel manası itibarile tarihin en şumullü hareketlerinden biri olan *inkılâbımızın* fikir ve prensip unsurlarının, şimdi inkılâbın seyri içinde izahı işi, bugünkü inkılâp münevverlerine düşen vazifelerin en âcil ve en şerefliisidir.

İnkılâbımızın zatında mündemiç bu ileri fikir ve nazariye unsurları inkılâbın icaplarına uygun bir şekilde izah edildikçe bu esaslar, inkılâbı yaşatan ileri kadro ve onu istihlâf edecek genç nesil için "*kriteriyum*," lar olacak, yeni ve "*standartlaşmış inkılâpçı tip*," böyle doğacaktır. Bu tip her nerede ve her ne şerait altında olursa olsun karşılaştığı aynı hadiseleri, aynı kriteriyumlarla ölçecek, aynı neticelere varacak, inkılâbın kendine hâs ve onu diğer inkılâplardan mahiyet itibarile ayırt eden "*âlemi telâkki tarzı*," böyle vücut bulacaktır. Şimdi her adımda gördüğümüz fikir teşettütleri,

bu fikir teşettütlerinden gelen ruh düşkünlükleri ve bozgunculuklar, inkılâbın, herkes için üstünde mutabık kalınması zarurî olan prensiplerinin bir ideoloji sistemi halinde tedvin olunmamasından doğuyor.

Bu prensipler birer birer tayin ve terkip edildikçe, yani inkılâbımızın âlemi telâkki tarzı, bizzat inkılâbın seyri içinde izahını buldukça, türk entellektüelleri içinde bir tefaruk (differentiation) olacak, bu prensipleri idrak ve ihata edenler bir tarafa, idrak ve ihata edemiyenler diğer tarafa ayrılacak, onları kabul edenler iradelerile, kabul etmeyenler iradeleri haricinde bu prensiplere tâbî olacaklardır.

Bu günün inkılâp kadrosunu yarın istihlaf edecek olan gençliğin ancak ve kayıtsız, şartsız inkılâp esaslarına göre teşkili ve inkılâp fikriyatının ona şuur olarak verilmesi lâzımdır.

Bilhassa çocukluk ve gençlik çağında bulunan millet neslinin maddî ve manevî varlığı cemiyetin malidir.

İnkılâbımızın zatında mündemiç ileri prensipleri ve onların ifadesi olan fikriyat sistemi, memleketimizin hakiki kesafeti olan köylülüğün objektif irade ve menfaatini temamlile ve kül halinde temsil eder. Bu hakikatin, ferdi dertler ve menfaatler gözetilmeksizin köylülüğün kitlei azimesine müstemirren telkin ve izahı lâzımdır.

Köye girmiyen, köyde hadiseler yapmıyan ve orada yerleşmiyen bir millet inkılâbının tasavvuru müşküldür. Bütün asırlar imtidadınca metruk kalan, yarattığı fazla

kiymetler şu veya bu kanaldan asırlardanberi heba olan, yahut harice akan ve bu yüzden daima iptidai, daima terakümsüz, daima geri teknikli kalan türk köyünün, gerek iktisat, gerek cemiyet bünyesi, kül halinde bir inkılâba muhtaçtır.

Şuurlu fakat müsamahasız bir disiplin demek olan inkılâp nizamı içinde, anarşik bir matbuat sistemi, inkılâbın mana ve mahiyetiyle tam bir tezat teşkil eder. Bir inkılâba atılmış ve mukadderatını bu inkılâbın seyirine bağlamış bir memleket içinde matbuat, bizzat inkılâbın sevk ve idare kuvvetlerinden biri ve halk terbiyesinin - bir merkeze tabi - bir cidal organıdır.

Bir takım âvâre ruhların bu organı istismar etmesi, inkılâbın intizam ve selâmeti hesabına menfi bir hadisedir. İnkılâp, onun zaferinde müessir olabilecek bütün kuvvet ve vasıtaların muayyen bir nizam altında muayyen hedeflere tevcih edilebilmesiledir ki muzaffer olabilir.

Buhran İçinde Türkiye.

İnkılâp atmosferini namahsus, fakat bozguncu bir hava ile zehirliyen bedbin telâkkilere karşı kat'i bir cephe almak lâzımdır. Bugün bu bozguncu hava bilhassa memleketin içinde yaşadığı iktisat şartlarının müsaadesizliğinden istifade edilerek yaratılıyor.

Filhakika cihan, beşer tarihinin henüz kaydetmediği bir buhran içindedir. Büyük sermaye işlerindeki zararlardan sarfınazar, şehirlerde yirmi beş milyon ailesini işsiz ve köylerde, dünyanın her kıt'asına dağılmış milyonlarca köy halkını muhtarip bırakan bir muazzam ve cihanşumul depresyon içinde inkılâbımız yaşamak ve mevki almak mecburiyetinde bulunuyor. Filhakika zahiri şerait kâmilten aleyhimizde gibidir.

Fakat şu da varki, inkılâbımızın tam mücadele ve kuruluş çağına rastlıyan bu cihanşumul karışıklığın millî iktisat bünyemiz bakımından yalnız menfi değil, inkılâbımızın emniyetle inkişafı noktai nazarından bir demüspet ve mes'ut manası vardır.

Bu noktai nazarın lâyikiyle tavazzuhu için " buhran mefhumu,, üzerinde biraz duralım:

Cihan iktisat nizamının bugün içinde yaşadığı ağır vaziyeti " buhran ,, diye tavsif ederken ancak umumî bir teamüle uymuş oluyoruz. Yoksa buhran dediğimiz vaziyetin, klâsik " iktisat buhranı,, mefhumu ile ne mahiyet ne de istikamet iştiraki vardır.

Klâsik manasiyle buhran, iktisat faaliyetleri kontrolsüz işliyen liberal fakat ileri bir cemiyette, makinelerdeki

terakkilerle müstehliklerin alım kabiliyetleri arasındaki nispetsizliğin bir neticesidir.

Filvaki, başı boş bir cemiyette teknik mütemadiyen terakki eder. Makinalar ilerler. Yeni istihsal vasıtaları imalâtı mütemadiyen artar. İmal olunan bu makinalar, "i s t i h l â k,, eşyası meydana getiren sanayie de tatbik olunur. Fakat makina terakkiyatının istihlâk eşyası yapan sanayie tatbiki, bir taraftan bu nevi eşyanın hacmini ve arzını arttırırken, diğer taraftan bu teknik terakkiler, bir kısım müstahsilleri işsizleştirir ve onların alım kabiliyetini azaltır. Klâsik buhran nazariyesine göre, bir taraftan istihlâk eşyasının, mevcut alım kabiliyetine nazaran fazla istihsal oluşu, diğer taraftan alıcının alım kabiliyetinin mütemadiyen düşüşü, nihayet bir *mübadele tıkanıklığı* na meydan verir.

Bu tıkanıklık ilk zamanlarda bir kısım sanayi şubelerinde görülür. Fakat tedricen, faaliyetleri birbirlerine bağlı diğer sanayi şubelerine, nihayet zirai memleketlerdeki ham maddeler istihsalâtına sirayet eder. "Buhran,, denilen vaziyet husule gelir.

Bu suretle klâsik bir iktisat buhranının asıl illeti bir "m ü b a d e l e t ı k a n ı k l ı ğ ı,, olduğu için, istihsalât kısmen durunca, bittabi bu tıkanıklık zail olur.

Arada, bir takım geri teknikli sanayi müesseseleri kapanır. Bir takım sefaletler meydan alır. Fakat çok geçmeden cemiyet yeni ve görülmemiş bir istihsal hızı ile, bu d e p r e s y o n u n tahribatını telâfi eder ve cemiyet yeni buhranlar istikametindeki mukadder seyrine devam eder durur.

Çok basit olmakla beraber, klâsik bir iktisat buhranının asıl hâdiselerini tebarüz ettirdiğine kani olduğu-

ki bu kısa işaretlerden de anlaşılacağı üzere buhran, faaliyetleri başı boş devam eden liberal sanayi memleketlerinde, zaman zaman vaki olan bir "ölçsüz makinalaşma", humasından başka bir şey değildir. Ve bu nevi sanayi memleketlerine hâs bir şeydir. Makinalaşmamış memleketlerde, meselâ bütün müstemleke ve yarı müstemlekelerde, yahut bu günkü Türkiye gibi henüz ham madde ve gıda maddeleri istihsal eden yerlerde klâsik bir iktisat buhranının şartları yoktur. Buralarda buhran devirlerinde görülen fiyat düşkünlükleri ve bunlarla müterafik olan mübadele tikanıklıkları ve nihayet bu yüzden tevellüt eden fakirleşme ve gerileşme, esasen başka memleketlerde cereyan eden iktisadi buhran hadiselerinin, dolayısıyla buralarda uyandırdıkları tesir akislerinden başka birşey değildir.

Bir iktisadi buhranda, müstemleke ve yarı müstemlekelerle, Türkiye gibi ham madde ve gıda maddeleri istihsal eden memleketlerin, ancak bu tesir akisleri dolayısıyla ve o da tâbî ve tâlî olmak üzere bir alâkası vardır. Hattâ buhran geçipte bir inkişaf başladığı zamanda da bu memleketler, sermaye terakümü noktai nazarından, cihan iktisadiyatının bu inkişafına yine tâbî bir rabıta arzeder. Çünkü böyle zamanlarda fiivaki, müstemleke ve yarı müstemlekelerle gıda maddeleri istihsal eden memleketlerde, istihsalât hacmi fevkalâde genişler. Fakat bunun yarattığı fazla kıymetlerin, mühim kısmı muhtelif ve göze görünmez kanallardan daima harice akar ve onları yaratan memleketler haricinde bırakılır. Binaenaleyh, hâdise bu noktai nazardan tetkik olu-

nursa görülür ki, Türkiye gibi memleketlerin, unsurları ve sebepleri kendi bünyelerinden gelen bir takım iktisat buhranlarına sahne olması için - o da memleketimiz eğer liberal bir iktisat rejimi altında sanayileşirse - daha çok zamanların geçmesi icap eder. Bu itibarla bizim içinde yaşadığımız iktisadî düşkünlüğü bir buhran şeklinde izaha çalışmamız, yersiz bir mefhum israfından başka birşey olmaz.

Bugün memleketimizin maruz kaldığı keskin fiyat sükutlarından mütevellit iktisadî fakirleşme ve gerileşmenin sebeplerinden - hiçbiri diyemezsekte - ancak pek cüz'î bir kısmı cihan buhranının neticeleridir. Arz anarşisi'nden, ticarî kalitedüşkünlüğünden, hülâsa dağınıklıktan, nizamsızlıktan ve mürakabesizlikten dolayı, birçok ihracat maddelerimizin mübadele sahasından atılması, birçok ihracat pazarlarının başkalarına terk edilmiş olması, hattâ esasen buhran içinde kalan bir takım spesifik gıda maddelerimizin bile pazarsız kalışı veya istikrarsız pazarlara bağlanması, sebepleri hep kendi bünyemizden gelen bir takım hazin hallerden başka bir şey değildir.

Hülâsa, cihanın yaşadığı buhran hadiseleri üstünde ne kadar derinleşirsek, Türkiyenin bu buhranla alâkasının ne kadar tâli ve bu alâkadan doğan menfi tesirlerin ne kadar "mukavemet edilebilir," olduğunu o kadar daha iyi görürüz. Kaldığı, cihanın da klâsik bir iktisat buhranı değil, derin bir bünye tahavvülü geçirmekte olduğunu, bu bünye değiştirme seyri-minin ise, inkulâbımızın selâmetle inkişafı noktai nazarından

battâ bazı müsait imkânlar dahi doğurduğunu ayrıca işaret etmek icap eder.

Ancak şu da aşikârdır ki, bu bünye tahavvül ve istihalesinin mahiyet ve istikameti, bizzat onun içinde yaşayan Avrupalı müşahit nazarında tamamen izah ve tayin edilmiş değildir. Bu müşahidin de rüyet ufku, harpten evvelki iktisat telâkkilerinin dar ve çerçevesi ölçülerile mahduttur. O da, büyük sanayi memleketlerinin içine düştükleri ihtilâtları sadece klâsik bir iktisat buhranı zaviyesinden izaha çalışmakta ve vardığı hükümler hadisatın karşısında adım adım tekzip olunmaktadır.

Adına halâ buhran denilen cihan gidişini izah babında, cihan iktisat âleminin halâ bir mebde üstünde mutabık kalmaması, bütün izahların ferdi ve tek taraflı oluşu, ortaya konan bütün izah tarzlarının birliğini nakz ve sahiplerinin otoritesini perişan etmekten başka bir netice vermeyişi ve nihayet bu izah aczi karşısına bizzat buhran denilen hadisenin fetişleştirilmesi ve esrarengeleştirilmesi hep bu görüş ve telâkkî darlığının birer neticesinden başka bir şey değildir.

Halbuki büyük sanayi memleketlerinin içinde yaşadığı umumî depresyonu, eski iktisat buhranlarından ayıran ve yalnız kemmiyet noktai nazarından değil, keyfiyet bakımından ona ayrı bir mahiyet veren birçok hususi şartlar mevcuttur. Meselâ, eski iktisat buhranları bir *istihsal fazlalığının*, yani bir pazar darlığının ve mübadele tıkanıklığının neticesi idi. Bu buhranların izalesi çareleri tabii olarak ya istihsalin azalmasında, ya pazarın genişlemesinde, hülâsa mübadele kanallarının açılmasında görülüyordu. Bu itibarla eski zamanlarda, buhrandan müteessir olan bütün memleketlerin menfaati, pazarların

açılmasında, yani serbest pazar şartlarının masun kalmasında müşterek bulunuyordu.

Bu serbest pazarlar, ya sanayi memleketlerinde liberal bir siyasetle temin olunur, ya bir kısım müstemlekeler muayyen metropollere garantili istihlâk piyasaları şeklinde tahsis edilir, ya kapitülasyonlarla bağlı bir kısım yarı müstemlekeler, yani serbest pazarlar, milli sanayilerinden tecrit edilerek daima muhtaç ve daima sanayi maddeleri müstehliki memleketler haline getirilirdi. Halbuki bugün parçalanmakta olan, serbest pazar ve mübadele tarzları, yani cihanın eski şartlarına uygun dünya iktisat vahdetidir. Serbest pazar tarzı her yerde, hattâ cihanın liberal iktisat nizamının en klasik mümessili olan memleketlerde bile parçalanıyor. Muhtelif metropollerin, yani büyük sanayi memleketlerinin birbirlerine ve müstemlekelerle yarı müstemlekelerin metropollere karşı pazar olması keyfiyeti günden güne şeklini değiştiriyor. Amerika İngiltereye, İngiltere Fransaya, Fransa Almanya, nihayet bütün yarı müstemlekeler ve bilhassa yeni müstakil memleketler de, bütün metropollere karşı kapılarını kapıyor ve birbirlerine pazar olmaktan çıkıyorlar. Bu kapanış bu her memleketin yarın yeni ve bu günkünden başka bir iktisat cüzütamı gibi meydana çıkmak için şimdi kendi kabuğuna çekilişi kendi kendine kifayet edişi, hattâ ıstılahını bile bulmuştur: O T A R Ş İ.

Liberalizm, yerini, her yerde otarşiye bırakıyor. Otarşi, bu günkü cihan gidişinin, mühim ve karakteristik bir temayülüdür. Bu temayül, her millet bünyesi içinde kendine uygun bir iktisat nizamının doğuşuna sebep olacak ve yarına bir intikal safhası olan bu otarşi örtüsünün altından yarın bir başka mübadele nizamı

altında birbirleriyle karşılaşacak olan yeni ve iktisaden cüz'ütam millet bünyeleri çıkacaktır.

Harp sonunda meydana alan ve Osmanlı Türkiyesinin tarumar edilmiş enkazı üstüne kurulan genç ve müstakil Türkiyede en karakteristik misalini bulan "Millî kurtuluş hareketi", bu itibarla aynı zamanda bir otarşi hareketidir. Bu hareketin iktisadi manası, şimdiye kadar iktisadi bir tabiiyet altında yaşayan müstemleke ve yarı müstemlekelerle, ziraî emtia müstahsili memleketlerin, bu şartlardan kurtuluşunu, yani şimdiye kadar bu memleketlerin büyük sanayi memleketlerle münasebetlerinde hâkim olan iktisadi tâbiyyet yerine müsavi hakların kaim oluşunu ve bu suretle de şimdiye kadar bu memleketlerde yaratılıp muhtelif kanallarla büyük sanayi memleketlerine akan fazla kıymetlerin artık memleket dahilinde ve millet emrinde kalışını ifade eder.

Bu temayül, yani her milletin kendi sanayi ve ziraatini kendine yeter bir şekilde organize etmesi seyri, bu güne kadar haricî pazarlar hesabına inkişaf eden büyük sanayi memleketlerinin, fonksiyonlarından mühim bir kısmını kaybetmelerini ve bu suretle de kendi bünyelerinde bittabi bir takım derin istihaleleri icap ettirecektir.

Kuvvetle iddia edilebilir ki, bu otarşik nizamı yarın harcî-âlem istihlâk eşyası yerine daha ziyade her memleketin spesifik, yahut her memlekette diğerine nazaran en elverişli şekilde yapılan sanayi emtiasının mübadelesi üzerine müesses bir mübadele nizamı istihlâf edebilir. Fakat bu yeni nizamda, bu günkü sanayiinin hiç olmazsa istihlâk maddeleri yapan kısmile, bu günkü sanayie göre kurulmuş

ticaret ve münakalât tekniği, şimdiki sanayi memleketleri için artık her halde fazla ve kısmen lüzumsuz kalacaktır. Bittabi gene kuvvetle iddia edilebilir ki bilhassa Avrupada şimdiye kadar, artık bu lüzumsuzlaşacak sanayi ve mübabele işlerle geçinen ve hattâ tabi müstemleke ve yarı müstemleke pazarları hesabına bir takım sermaye terakümleri dahi yapan nüfusun yaşaması güçleşecek ve belki bir takım muhaceretler bile başlayacaktır. Hülâsa daha çok uzatılabilecek olan bu işaretler de gösteriyor ki içinde yaşadığımız cihan depresyonunun sadece fonksiyonel değil, daha ziyade organik, hatta sosyal bir mahiyeti vardır.

Klâsik bir iktisat buhranı daima, klâsik iktisat nizamının anasırı aslıyesile, fakat daha zinde ve daha müterekki olarak yeni bir inkişaf ile biterdi. Halbuki içinde yaşadığımız seyir, muasır iktisat şartlarının, bütün anasırı aslıyesile birer birer fakat şiddet ve kat'iyetle tasfiye edilmesi seyridir. Tasfiye edilmekte olan şartlar, sanayii cihanın bir kısmında tekâsüf ettirip, diğer kısmını iptidai ham madde müstahsili ve geri açık pazarlar halinde sanayiden mahrum bırakan, yani cihanın bir kısmını diğer kısmına karşı iktisaden tabi kılan harpten evvelki zamana hâs iktisat şartlarıdır. Harpten evvelki zamanlarda iktisaden tabi yaşayan Türkiye ve Türkiyeye benzer memleketler için, bu tabiiyet ve metbuiyet şartlarını temdit veya yeniden tesis edecek her tedbir ve her temayül, bilâ kaydü şart mürteci ve menfidir. Bu itibarla, büyük sanayi memleketlerinin içinde yaşadıkları bünye istihalesinin Türkiyeye benzer memleketler bakımından ancak mes'ut bir manası vardır.

Kaldı ki, bugünkü cihanın gidişini, klâsik bir buhrandan ayıran, ve ona ayrı bir keyfiyet bahşeden faktörler, yalnız yukarıda işaret olunanlardan ibaret değildir. Ancak şu var ki, hâlâ harpten evvelki iktisat ilmi ölçülerile hareket eden Avrupalı müşahidin lâyıkile gözüne çarpmıyan fakat herbiri diğeri kadar mühim ve herbiri diğeri kadar manalı olan bu faktörlerin, hattâ başlıcaları üzerinde bile tevakkufa bu kitabın hacmi müsait değildir. Meselâ bu faktörlerin lâalet-tayin bir tanesini alalım: Her klâsik buhranın en tabii tedavi unsurlarından biri emtia ve para sirkülasyonlarının kolaylaşması ve alemşümülleşmesi idi. Halbuki içinde yaşadığımız cihan gidişinde para, bir mübadele vasıtası olmak rolünü gittikçe kaybetmektedir. Çünkü, bilhassa son senelerde, millî paraların - birkaç memleket müstesna olmak üzere her yerde - ancak dahili ticareti tanzim eden bir bozuk para mevkiine düşüşü, haricî mübadelelerin, cihanın yalnız birkaç parasile yapılmaya başlanması ve bu suretle mübadele ve kıymet ölçüsü hegemonyasını tesis eden bu paraların daha sonra bir siyasî tazyik vasıtası olarak kullanılmaya başlanması bu suretle birçok memleketlerin doğrudan doğruya para tarikile iktisadî ve siyasî esarete doğru götürülüğü, nihayet en kuvvetli paraların bile, yine mahza beynelmilel avantürler yüzünden ani sukutlara uğraması, her tarafta bizzat paraya karşı bir emniyetsizlik uyandırmıştır. Bilhassa bir taraftan da pazarların parçalanmasına ve gittikçe daralmasına müvazi olarak ilerliyen bu emniyetsizlik nihayet bizzat paranın fonksiyonlarını kaybetmesini ve kısmen lüzumsuzlaşmasını zarurî kıldı.

Dikkatle tetkik olunursa görülür ki bugün artık meydanda bir (para hegemonyası) kalmanıştır ve döviz, hiçbir memleket için artık bir tazyik vasıtası olmayacak hale gelmektedir.

Her tarafta milletlerin akli selimi, banka spekülasyoncularının ve köhne siyasetçilerin entirikalarını yenmiş ve büyük sanayi memleketlerinin, hem zayıf memleketlere, hem de biribirlerine karşı kullandıkları büyük tazyik ve istismar silâhlarından biri daha kuvvetini ve keskinliğini kaybetmiştir.

Bu temayül, içinde yaşadığımız devrin karakteristik bir hâdisesi ve bugünkü depresyonu, dünün her hangibir iktisat buhranından ayıran bariz vasıflardan biridir.

Daha evvel de işaret ettiğimiz gibi, herbiri diğerinden daha mühim ve daha manalı olan bu vasıflar ve faktörler üzerinde ayrı ayrı tevakkufa imkân yoktur. Ancak, buhran mevzuuna nihayet vermeden evvel, devrimizi bütün devirlerden ayıran ve onun gerek bugünkü seyrinde gerek yarınki istikamet ve mukadderatında kat'i tesirleri haiz olan büyük hâdiselerden biri üzerinde kısaca durmak zarureti vardır. Bu hâdise, Rusyadaki sosyalist inkılâbıdır.

Rus inkılâbının cihan iktisadiyatına ilk iktisadi tesiri (170,000,000) insanın beynelmilel mübadele mekanizmasından ayrılması şeklinde tecelli etti. Böyle cidden muazzam bir nüfus kitesinin cihan mübadelesinden tecerrüdü, harp sonu gibi esasen nizamı bozulmuş bir devirde değil, hattâ harpten evvelki devrin en rasin inkişaf senelerinde bile cereyan etseydi yine cihan nizamında ölçüsüz bir buhran yaratmak için kâfi gelebilirdi.

Maamafih bu tecerrüt, Rus inkılâbının cihan nizamı üzerine yaptığı birinci ve pasif tesirdir. Bu hâdisenin bir de aktif manası vardır ki inkılâbın ehemmiyeti de bilhassa bu manada mündemiçtir.

Yeni Rusya, cihan içinde kendine hâs kanuniyetlerle, kendine hâs bir nizamı temsil ediyor. Hali hazırda bu nizam, büyük sanayi memleketlerinde görülen istihsal anarşisini ve bu anarşiden doğan ve anarşi nizam altına alınmadıkça daima mukadder olan iktisadî buhranları kendi bünyesinden tasfiye etmiş görünmektedir. Filvaki yeni Rusyada bazı âlimler ve mütehassıslar, yeni Rus iktisadiyatının da kendine hâs bir "*kuvvetler müvazenesi*," ve binaenaleyh bir "*spesifik iktisat kanuniyeti*," bulunduğunu, binaenaleyh "*plan*," denilen şeyin, her şeyden evvel bu iktisadî kuvvetler müvazenesinin, Rus iktisadiyatının spesifik kanuniyetlerine göre "*tesbiti*," demek olduğunu iddia ederler. Bunlara göre yeni kuvvetler müvazenesi, yani muhtelif iktisat branşları, bilhassa toprak istihsalâtile, sanayi mamulâtı hacmi arasında mevcudiyeti zaruri olan ve gayet ince hesaplarla tesbiti kabil bulunan "*nisbet*," muhafaza edilemez ve bir branşın inkişafı, diğer branşın inkişafı ile mütenasip kılınmazsa, kendine hâs bir takım iktisat buhranlarının Sovyet bünyesini de sarsacağını iddia ederler. Gene onlara göre, Avrupada iktisat buhranları "*istihsal fazlalığı*," ndan neş'et ettiği halde Rusyadaki iktisat buhranları bir "*istihsal kifayetsizliği*," nden doğacaktır. Çünkü muhtelif branşlar arasındaki istihsal hacmi nisbeti tam hesap olunamazsa ve daima nazarı dikkatte tutulmazsa fazla inkişaf ettirilmiş istihsal branşları karşısında, geri kalmış şubelerin istihsal hacmi daima kifayetsiz kalacak ve bu

“nisbetsizlik,, biri diğereine tabi olan ve biri diğereini besliyen bütün istihsal şubelerinin umumî sarsıntısını “yani Sosyalist bünyede buhranı,, zarurî kılacaktır.

Planda müvazene ve nisbet nazariyecilerine göre, hali hazırda Sosyalist iktisadiyatında aslolan bu “a dem i kifayet,, tir. Binaenaleyh onlarca plan bir “di- rektif - yani hariçten ve şeraite rağmen empoze ediş,, değil, bir “önce- den görüş,, , yani kuvvetler müvazenesinde nisbet- lerin ve müvazeneli inkişaf imkânlarının önceden tesbit edilişi ve bu suretle de zaruretlere tabi oluşudur.

Bir bakışta tam deterministçe ve binaenaleyh diyalektik materyalizmin bütün şartlarına uygun görünen bu telâkki tarzı, Rus iktisadiyatının hali hazırda hâkim olan rehberleri ve nazariyecileri tarafından mahkûm kılınmakta ve iktisadî plan işlerinin sevk ve idare cihazlarından bu nisbet ve müvazene taraftarları uzaklaştırılmaktadır.

Bu son nazariyecilere göre plan, iktisadî şartlara, hadisatın rağmına bir müdahale ediş, binaenaleyh bir “di rektif,,tir. Bu direktif unsurlarını, istihsal branş- larının inkişaf nisbetleri biribirine uygun ahenkli tekâmülünden değil, inkılâp hayatının bu nisbetler ve şartlarla hiç mukâyyet olmıyan ve bu müvazenerler haricinde vücut bulan icaplarından ve zaruretlerinden alır. Bu itibarla, iktisat hayatının müva- zeneli akışı planı değil, inkılâbın icapları ve zaruretleri iktisat branşlarının inkişaf derecelerini tayin eder.

Maamafih yeni Sosyalist iktisadiyatının, kendine hâs bir kanuniyeti ister olsun ister olmasın şu aşikârdır ki, bu nizam, kendi haricinde yaşıyan ve kendi tezatları elinde zebun kalan klâsik sermayedarlık nizamından gayri ve onun haricinde inkişaf edecektir. Bu inkişafın, cihan buhranının tasfiyesi ve sermayedarlık nizamının yeniden resanet bulması bakımından müsbet bir müessir olmadığı şüphesizdir. Binaenaleyh, bugünkü cihan gidişinin umumî seyri tetkik olunurken, onun geçirdiği bünye istihalesini bütün klâsik iktisat buhranlarından ayıran bu hususî faktör üzerinde de şu suretle tevakufu faideli bulduk.

Hulâsa, adına hâlâ buhran denilen şeyin nasıl buhrandan gayri bir şey olduğunu, cihan iktisat nizamının nasıl derin bir bünye tahavvülü içinde bulunduğunu gösterecek delillerin ve bulunabilecek misallerin hududu yoktur.

Bu delillerin ve misallerin herbiri, cihanın yeni ve bugüne kadar olandan gayri bir "cemiyetler müvazenesine" doğru gittiğinin bir başka teyididir. Bu yeni cemiyetler müvazenesinde Türkiye, hem kendi mevcudiyetini korumak, hem de o müvazeneğe uygun bütün iktisat ve cemiyet şartlarıyla müstakil bir "iktisadi ve siyasi cüz'ütam" olmak mecburiyetindedir.

Bütün on dokuzuncu asır müddetince ve hattâ devrimizin son günlerine kadar, müstemleke ve yarı müstemlekelerle geri ziraat memleketlerinden çekilen fazla kıymetler hesabına yaşıyan, büyük sanayi kesafetlerini tophyan ve bu sanayi kesafetinin bünyesinden gelen bin bir illete sahne olan Avrupanın mukad-

deratı, Avrupa cemiyetinin kendi şartlarına göre iste-
diği şekilde hallolunabilir. Fakat Türkiyenin
talii, Avrupa davasının şu veya bu
şekildeki halli tarzı ile mutlaka bir
mukadderat iştiraki arzetmez. Filha-
kika modern tekniğin, yeni istihsal vasıtalarının,
beynelmilel iktisat usullerinin, bütün cihanı birleş-
tiren ve bütün cihana bir tek mukadderat tayin eder
gibi görünen bir manzarası vardır. Fakat bu manzara
altında, bu zâhiri istikamet ve mukadderat birliğini
nefi ve inkâr eden tezatlar ve tecanüssüzlükler yaşıyor.
Büyük sanayi memleketlerinin, büyük sanayi kesafet-
lerinden doğan tezatları ve bu tezatların zarurî kıldığı
inkişaf istikametlerle, meselâ müstemleke ve yarı müs-
temlekelerin yahut Türkiye gibi siyaseten müstakil, fakat
iktisaden henüz geri bir ziraat memleketinin organik
meselelerini bir tutmak ve hepsi için aynı mukadderatı
ve aynı inkışaf istikametini zarurî görmek feci bir te-
lâkki hatası olur.

Bize göre, cihanın diğer aksamında, şu veya bu cemiyet
tarzları, şu veya bu istikametlerde inkışaf edebilir. Fakat
Türkiye ve Türkiyeye benzer memleketlerin, yani siyasî
ve iktisadî istiklâli için cehdeden bütün müstemleke
ve yarı müstemlekelerin herhalde kendilerine hâs bir ikti-
sat nizamı olacak ve bu nizam cihanın şu veya bu kısmın-
daki cemiyet tarzlarından herhalde farklı bulunacaktır.
Bu itibarla yeni Türkiyenin yeri "milli kurtuluş hare-
ketleri,, cephesindedir. Yeni Türkiye, metropol ve
müstemleke münasebetleri yerine müstakil milleti, tabi
ve metbu milleter nizamı yerine siyaseten ma-
sun ve iktisaden kendine yeten
müstakil milleti temsil ediyor.

Ancak şu da var ki, kendi hudutları dahilinde kendine
yeten ve cihan içinde siyasî ve iktisadî bir cüz'ütam

olan millet, dünyadan mücerret ve kendi içine çekilmiş bir iptidai cemiyet demek değildir.

Filvaki cihanın yeni cemiyetler müvazenesinin unsurlarını teşkil edecek olan bu cüz'ütamların herbiri kendi hudutları dahilinde kendilerine göre birer içtimaî çehre arzedebilirler. Fakat bu dahili bünye tefavütü, onların bugünkü metropol ve müstemleke münasebetlerine mukabil, müsavi haklar ve şartlar dahilinde cereyan eden yeni ve ileri bir mübadele nizamı üstünde anlaşmalarına mani değildir. Türkiye, bu yeni cüz'ütamalı müvazenesinde, kendi mikyasında inkişaf ettirilmiş ve tanzim edilmiş milli sanayii, milli kredi ve emtia hareketleriyle kendi kendine yeten ve müstesna iklim şartları sayesinde fazla istihsal ettiği spesifik emtiası ile yeni cihan mübadelesine iştirak edecek olan "müstakil milleti", temsil edecektir. Cihan içinde Türk inkılâbının, hattâ yalnız Türkiye için değil Türkiyeye benzer bütün memleketler için aslolan büyük manası budur.

Bütün hadisat, cihan buhranının yahut - daha doğru tabirile - cihanın geçirdiği büyük bünye tahavvülünün bütün seyri, bizim bu yeni ve cihan mikyasında tesirli ve manalı misyonumuzu teyit edecek şekilde inkişaf etmektedir.

Cihanın yeni seyri içinde, cihanşümül tesirleri haiz muazzam bir hareketin "millî kurtuluş hareketlerinin", manevî bir mümessili, en tam ve en karakteristik bir misali olmak talii, Türk milletine yakışan ve inkılâbımızın yüksek mahiyetine uygun bir tarih hediyesidir. Bu talii benimsemeyi borç biliyor ve inkılâbımızın bu yüksek manasının, bütün inkılâp nesli için vuzuhla idrak edilmesinde büyük faydeler buluyoruz.

Millî kurtuluş hareketinin cihanı telâkki tarzı.

Tekniksiz insan ancak *antropolojik* mahlûktur. Darven bu mahlûku alır ve insan cemiyetinin kapısına kadar getirip orada bırakır. Darvenin bu mahlûku bir cemiyet insanı değil, ancak bir tabiat unsurudur. Bu unsurla tabiat arasında hiçbir mutavassıt yoktur. Bu unsurun hayatı, ancak tabiat kanunlarına göre izah edilir.

Tarihi materyalizm, Darvenin cemiyet kapısına kadar getirdiği *antropolojik* mahlûku alır ve onu cemiyet mekanizması içinde, ve bir cemiyet unsuru gibi tetkik eder. Tarihi materyalizmin insanı, bir cemiyet unsurudur. Ve bu unsurun hayatı cemiyet kanunlarına göre izah edilir. Cemiyet insanı ile tabiat arasında artık bir mutavassıt vardır. Bu mutavassıtın adı "teknik,, tir.

Cemiyet insanı, tabiata karşı mücadelesini teknik, başka tabirle, *istihsal aletleri* vasıtasile yapar. Artık insanın ilk taşı yonttuğu, yahut ilk vahşinin av hayvanı karşısında diğer insanlarla müşterek ilk tedbiri aldığı zamandan tutunuz da, hareketi hararete inkılâp ettirip ateşi, buhar gücünü, infilâk kuvvetini, nihayet elektrik enerjisini keşfettiği ve bu kuvvetler üstünde dünya mikyasında tecemmüler yaptığı zamanımıza kadar geçen devirlerin tarihi, kısaca *teknik*in, yahut

istihsal aletlerinin inkişafı tarihidir diyebiliriz.

Teknik, hem antropolojik mahlûku bir cemiyet unsuru olan insandan hem munhasıran tabiat kanunlarına göre haşrüneşir olan "*teknikten evvelki insan sürüsü*," nü cemiyet kanunlarına göre yürüyen bugünkü insan cemiyetinden ayırır.

Tekniğin inkişafı, cemiyetleşmeyi icap ettirir. Teknik cemiyetin iskeletini teşkil eder. İnsanlar, ancak böyle bir teknik temel üstünde ve tekniğin o andaki inkişaf seviyesinin müsait olduğu nisbette karşılıklı birtakım "*istihsal münasebetleri*," ne girerler. Her cemiyetin kendine hâs olan ve o cemiyetin bekasını temin eden istihsal usulü yani "*teknik tahakküm tarzı*," "*Cemiyet şekli*," böyle teşekkül eder. Bu noktai nazara göre de, bir cemiyetin iktisadî terakki derecesi, o cemiyette tekniğin o esnadaki terakki derecesi ile taayyün eder demek olur. Lisan, ahlâk, din, hukuk, estetik münasebetleri, yahut cemiyetin ideolojisi bu tekniğin inkişafına evvelâ tabi, fakat tedricen ve bilmukabele müessir olarak, mütemadiyen şekil değiştirip dururlar.

Hulâsa istihsal vasıtaları üzerindeki istihsal münasebetleri, her zaman cemiyetin temelini ve bu temel üstünde yükselen ve ona irtikâz eden, ahlâk, din, hukuk, sanat... ilh. telâkkileri de, cemiyetin "*üst müesseseler*," ini yani "*süper-strüktür*," ünü verirler.

Temelde inhilâl olunca süper-strüktür esasını kendiliğinden kaybeder ve kendiliğinden tebdili şekil etmiye başlar. Tarihi materyalizmin, yahut tarihin mater

Materyalist telâkkisinin umumi tezi kısaca budur.

Tarihi materyalizmi bir "tarihi görüş metodu" olarak alan Marksizm, Avrupada doğan ve bütün sermaye hareketlerinin tekâsüf etmiş olduğu Avrupa şartlarına göre inkişaf eden üç büyük fikir cereyanının sentezidir. On dokuzuncu asır ortasına kadar herbiri kendi sahasında hâkim kalan, Alman felsefesinin, İngiliz iktisadî-siyasisinin ve Fransız sosyalizminin, tenkit tarikile terki bidir. Marksizm, Avru-panın ve Avrupadaki şartlar dahilinde inkişaf eden cemiyet şekillerinin inkişafı bahse mevzu olunca hiç şüphesiz ret ve cerhi müşkül bir fikir sistemi olarak ayakta durmaktadır. Fakat bütün neticelerini, müstemleke ve yarı müstemlekelerle metropoller arasındaki Milli kurtuluş cıdallerini lâyük olduğu ehemmiyetlerle hesaba katmıyarak, daha ziyade mütekâsif bir sınıf cidali esası üstünde yürüten Mark-sizm'in, şimdi Avrupanınkinden gayrı bir inkişaf seyri takip edecek gibi görünen bu milli kurtuluş hareketlerinin seyri bahse mevzu olunca, bir takım izah müş-küllerile karşılaştığı da aşikârdır.

Filhakika milli kurtuluş hareketlerinin âlemi telâkkisile sınıf mücadelelerinin cihanı telâkki tarzı arasında ve cihanın bugünkü tezatlarını takdir hususunda bir hadde kadar telâkki iştiraki vardır. Hattâ bu bir hadde kadar müşterek takdir ve telâkkî meselesi, davanın nazari esasını lâyükile kavramıyanlar için, milli kurtuluş hareketinin ideolojisi ile proletarya sınıfının âlemi telâkki tarzı arasında bazı tedahül-lere meydan vermekte hattâ milli inkılâbın ideolo-

jisini izaha çalışanların bir takım dar sınıf mücadeleleri zannolunmalarına sebep olmaktadır. Bu itibarla her ikisi de, cemiyetin bugünkü tekniğe tahakküm tarzının doğurduğu iki ayrı tezat olan ve herbiri ayrı ayrı kendi istikametinde inkişaf edip giden "sınıf mücadeleleri,, le "Millî istiklâl cihadleri,, nin cihanı telâkkide müşterek kaldıkları ve ayırdıkları nazariye unsurlarının vuzuhla tayini, davamızın selâmet ve temamiyeti için şarttır.

Muasır cemiyetlerde fiyvaki teknik temel ileri, fakat tekniğe tahakküm tarzı, yani istihsal vasıtalarını benimseyiş, sevk ve idare ediş şekli - içtimai mahiyeti itibarile - geridir.

Muasır cemiyette iktisat hayatı, cemiyetin *iradî* müdahalesinden tamamıyla hariç olarak yürür. Bugün cemiyet iktisadî hayatın seyrini değil, iktisadî hayatın insiyâkî seyri, cemiyetin şeklini ve mukadderatını tayin etmektedir.

Halbuki meselâ, bütün istihsal vasıtaları av köpeklerinden ve avcılarının okundan, bütün istihsâl usulleri de mahdut ve muayyen bir takım av kaidelerinden ibaret olan eski bir Hindu kabilesinde, bütün iktisat münasebetleri kabilenin, yani cemiyetin *iradî* müdahalesi dahilinde cereyan ederdi. Başta bütün av ve istihsal hayatının nâzımı olan bir "idare edici,, vardı. Hem istihsal ve hem istihlâk mekanizması, bütün cemiyetçe malûm bir kanuniyet içinde yürürdü. Hulâsa bu cemiyette teknik temel geri, fakat tekniğe tahakküm şekli planlı ve ileri idi.

Bu iptidai fakat planlı tekniğe tahakküm tarzı, cemiyet tarihinde, tekniğin inkişafına muvazi olarak, cemiyetin planlı müdahalesi içinde ilerlemiş olsaydı, cemiyet içinde ne sınıflar ve ne de milletler arasında bir takım tezatlara doğmayacak ve her teknik terakki, cemiyet içinde birtakım içtimai uygunsuzlukların vücuduna sebep olmayacaktı.

Tarihî materyalizm, teknik temel üstünde cemiyetleşen insanlar arasında meydana alan ve tekniğe tahakküm tarzının uygunsuzluğundan doğan bu tezdâ ve bu tezdâdın gittikçe nasıl keskinleştiğini görür. Cemiyet içindeki diğer bütün tezdâtların anası olan bu ana tezdâdın tasfiyesini, teknik terakkilerin, cemiyetin inkişafı ile muvazi kılınmasında, yani teknik terakkilerin cemiyetin planlı ve iradî bir müdahalesi içine alınmasında bulur. Bu mebdeden hareket eden Marksizm (daha doğrusu sosyalizm) bu tasfiyenin ancak sınıflar arasındaki mülkiyet tezdâdının tasfiyesi suretile ve bir ihtilâl ile yapılabileceğini söyler.

Marks'ın ilmi sosyalizmde yani tarihî materyalizm mebdelerinden hareket edilmek suretile kapitalizmin müşahedesinden çıkarılan doktrinlere göre sınıf tezdâdının ilgası, muasır cemiyetin bütün diğer tezdâtlarını kendi peşinden ve mihanikî bir surette tasfiye edecektir.

Millî kurtuluş hareketleri bakımından cihanı telâkki tarzına gelince:

Filvaki bu hareketlerin tazammun ettiği nazari manaya ve millî istiklâl cidalleri ideolojisinin umumî telâkkilerine göre de muasır cemiyette teknik inkişaf ile

teknîğe tahakküm tarzı arasında bir uygunsuzluk vardır. Çünkü yalnız sınıf mücadeleleri değil, millî kurtuluş cidalleri de, bizzat bu uygunsuzluğun tarihî neticesidir. Eğer cihan üstünde bir takım memleketlerin sanayiden mahrum bırakılması iptidaileştirilmesi hesabına diğer kısım memleketlerde a n o r m a l b i r s e r - m a y e k e s a f e t i meydana almasaydı, hulâsa istihsâl vasıtaları ve teknik kuvvetler cihan üstünde rasyonel bir dağılışa mazhar olsaydı, bu iktisadî nisbetsizliğin ve adaletsizliğin reaksiyonu olan millî kurtuluş mücadeleleri tabiatıyla vücut bulmazdı.

Binaenaleyh yalnız muasır cemiyette teknik temel ile tekniğe tahakküm tarzı arasındaki uygunsuzluğun müşahedesinde, iki telâkki sistemi arasında mevcut olan n a z a r î i ş t i r a k bu büyük tezadın takdiri ve halli bahse mevzu olunca, derhal iki ayrı telâkki istikameti şeklinde çaprazlaşır.

Filvaki garpta makinaların sanayie tatbiki, makinaları yani istihsâl vasıtalarını elinde biriktiren sınıfla, istihsâl vasıtalarından mahrum edilen sınıf arasında ve hududu büyük sanayi memleketlerine şamil olmak üzere bir tezat doğurmuş, bu tezat gittikçe keskinleşmekte bulunmuştur. Fakat aynı suretle, bir kısım memleketlerde yine makinaların sanayie tatbiki ve sanayiî cihanın mahdut kısımlarında terakümü, büyük istihsâl vasıtalarını elinde biriktiren memleketlerle, millî sanayiden mahrum kılınan memleketler arasında da diğer bir tezat doğurmuş, bu tezat ta, gittikçe genişlemekte bulunmuştur.

Birinci tezat, takniğin mütekâsif ve münkeşif olduğu memleketlerin muhasım iki sınıfı arasındadır.

İkinci tezat, tekniğin mütekâsif ve sanayiî münkeşif olduğu memleketlerle, (metrepollar'le) eski sanayiîni kaybeden fakat onu yeniden ve yeni esaslara göre kurmak davasını güden müstemleke ve yarı müstemlekeler (yahut ziraatçı memleketler) arasındadır.

Bu tezatlardan birincisi "sınıf harbi.", ikincisi "millî kurtuluş mücadelesi.", şeklinde cereyan ediyor.

Her ikisinin de cemiyet bakımından gayesi, teknikle cemiyet bünyesi arasındaki uygunsuzluğun herbirinin kendi mahiyetine göre halidir. Çünkü sınıf harbi bakımından, (büyük sanayi memleketlerinde) sermayenin bir sınıf elinde terakümü, millî kurtuluş hareketleri bakımından, cihanda büyük istihsal vasıtalarının yalnız mahdud memleketlerde tekasüfü baki kaldıkça cihanın yeniden kurulması imkânı yoktur. Bu noktaya kadar her iki tezadın nazariyecileri için tarihin materyalist telâkkisi, cemiyeti tahrik eden kuvvetlerin materyalistçe mütaleası, müşterek bir "cemiyeti tetkik usulü",dür.

Bunun içindir ki, cemiyetin inkişaf kanunlarının mütaleası bahislerinde, her iki tarafın lehçesinde müşterek sözler ve hükümlerinde de müşterek görüşler vardır. Fakat her iki tarafın gerek hareketlerinin, gerek telâkkilerinin ayrılığı da yine işte bu noktadan başlar.

Çünkü tarihî materyalizm esaslarını kendinden evvelki fikir sistemlerinden parça parça tevariüs etmiş bir sosyoloji sistemi, bir "cemiyeti tetkik metodu",dur. Fakat Marksizm, yalnız tarihî materyalizm

demek değildir. On beşinci asırdan beri itibarını yeniden bulmaya başlayan m a t e r y a l i z m, Marksı'n sistemi içinde bir " cemiyeti tetkik metodu „ olarak kullanılmış ve on dokuzuncu asırda Avrupada inkişaf eden sermayedarlık münasebetlerini mütaleaya tatbik olunan bu metodun üzerine Marksı'n " ilmi sosyalizm „ i bina edilmiştir.

Binaenaley " ilmi sosyalizm „ sınıf mücadelelerinin inkişaf ettiği yerlerde ve devirlerde, bu mücadelenin, tarihî materyalizmin tetkik tarzına göre mütalea ve takdiridir. Fakat tarihî materyalizm m ü n h a s ı r a n , sınıf mücadelelerinin inkişaf ettiği yerlerde ve devirlerde ve münhasıran bu mücadelenin mekanizmasını müşahedeye tahsis olunmuş bir ilmi usul değildir.

Tarih materyalizminin metodu sayesinde, bir cemiyet teşkil eden, yani bir teknik temel üstünde birleşen ve tabiatla karşılaşan her insan yığınının, tarihin hangi devrinde olursa olsun yaşayışına ve inkişaf edişine ait kanunlarını mütalea edebiliriz.

Meselâ iptidai bir Hindu kabilesindeki içtimaî şekil istihalelerinden tutunuz da, Romanın inkıraz sebeplerine, Rönessansa, Fransız ihtilâline, h a r p s o n u d e v r i n i n m i l l î k u r t u l u ş h a r e k e t l e r i n e kadar her cemiyet hadisesini, tarihî materyalizmin adesesini önünde mütalea etmek ve bütün bu hadiseler karşısında biribirini nakzetmiyen mütecanis hükümler almak kabildir.

Meselâ Marks'ın ilmi sosyalizmi, sâ-y ve sermaye münasebetlerinin yüksek şekilde inkişaf ettiği ve keskinleştiği yerlere ve devirlere hâs ve binaenaleyh mevzuu dünyanın yalnız muayyen yerlerinde, muayyen sebep-

lerle keskinleşmiş muasır sınıf cidallerile mahdut bir fikir sistemi olduğu halde, tarihi materyalizm cemiyeti ve cemiyetle tabiat münasebetlerini tetkik eden bir sosyoloji metodu olmak itibarile, cemiyetle tabiatın karşılaştığı her yer ve devir için şamil bir âlemi telâkki tarzıdır.

Binaenaleyh Marksizmde tarihi materyalizm, on dokuzuncu asır bidayetinden başlayıp, harp başına kadar inkişaf eden Avrupa nizamının keskin sınıf tezatlarına tatbik edilince ilmi sosyalizmin proleter diktatörlüğü hükümlerine varılır. On dokuzuncu asrın serbest rekabet sistemine göre inkişaf etmiş büyük sanayi memleketlerinde bu hükümlerin anasırı vardır. Binaenaleyh ilmi sosyalizm bakımından cemiyetin yeniden kuruluşu ve teknik ile cemiyet nizamı arasındaki tezaadın halli için asıl olan, istihsal vasıtaları üstündeki mülkiyet münasebetlerinin değişmesidir. Bu telâkkiye göre istihsal vasıtalarına sahip olan sınıfın tasfiye edilişi bu hal tarzının anahtarıdır.

Bize göre ise, bu büyük tezaadın halli, her şeyden evvel, sanayici memleketlerle sanayidan mahrum memleketeler arasındaki iktisadi tabiiyet ve metbuiyetin kalkmasına, yani cihan içinde bugün müesses olan iktisadi iş taksiminin değişmesine, büyük istihsal vasıtalarının cihan üstünde yeniden rasyonel bir tevezzüüne bağlıdır.

Binaenaleyh tarihi materyalizmin tetkik metodu, büyük sanayi

memleketlerine tatbik edildiği zaman ilmi sosyalizmin yukarıda işaret olunan neticelerine varıldığı halde müstemleke ve müstemlekecilik tezdinin mahiyetini müşahedeye tevcih olunduğu zaman milletler ve memleketler arasındaki iktisadî ve siyasî hertürlü tabiiyet şartlarının tasfiyesini güden milli kurtuluş hareketlerinin objektif prensiplerini teyit eder. Sanayii, yahut büyük iktisat fonksiyolarını yine dünyanın bir kısım memleketlerinde mütekâsif bırakacak sosyal bir bünye değişmesi, bizim vaziyetimizi kurtaramaz. Fakat müstemleke şartlarının değişmesi, yani her memleketin "kendi mikyasında bir iktisadî cüz'ü tam,, haline gelmesi ve arz üzerinde teknik, mümkün olduğu kadar rasyonel dağılması, Avrupanın sanayi kesafetlerinden doğan keskin sınıf mücadelelerini pek âlâ ikinci plana atabilir.

Vakıa ilmi sosyalizme göre sermaye, münhasıran proleteryanın gasbolunmuş sâyidir. Bu telâkkiye göre Povperizasyon ve Proletarizasyon, yani makinenin sanayia tatbikiyle bir kısım köy ve şehir halkının fakirleşip işsizleşmesi veya ameleleşmesi, teknik terakki ettikçe servetin amele sınıfı aleyhine mütemadiyen artışı bu suretle cemiyetin, araları gittikçe açılan iki muhasım sınıfa ayrılarak, bütün fazla kıymetlerin yalnız bir sınıf tarafından benimsenişi, bugünkü sermaye terakümünü tarzının başlıca şekilleri sayılır.

Fakat Őu da var ki, yüz milyonlarca müstemleke ve yarı müstemleke halkının, tam yüz elli yıldanberi fasılasız devam eden vahşi istismarı olmasaydı, bu sermaye terakümü nasıl vücut bulabilirdi?

Cihanda hakkın ve mvazenenin temini için, her Şeyin sahibi aslisine iadesi lazım gelirse, müstemleke ve yarı müstemlekelerin fasılasız istismarı hesabına teessüs eden bu günkü Avrupa sanayiinin de, bütün müstemleke ve yarı müstemlekelerle dađılıŐını istemek, Şimdi bu memleketler için bir hak teşkil etmez mi?

Hattâ bize kalırsa, harpten sonra garpta sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, Őu veya bu sınıfın haklarının son zamanlarda daha fazla alınmasından ziyade, müstemlekelerden çekilen fazla kıymetlerin gittikçe azalmasından ve bu azalan gelirin, garp memleketlerinde burjuazi ve proletarya arasında taksimi kavgasından doğuyor!

Burjuazinin, müstemlekelerden çekilen fazla kıymetler hesabına proletaryayı besliyebildiği yerlerde ve besliyebildiği müddetçe sınıf cidalı yerine sınıf anlaşması hâkimdir. Fakat bu günün, müstemlekelerini kaybetmiş Almanyasında veya müstemlekelerini artık eski sikadar soyamıyacak hale gelmiş, İngilteresinde görüldüğü veçhile bu yağma gelirlerinin arkası biraz kesilir gibi oldumu, sınıf uzlaşması yerini derhal sınıf harbine terk eder.

Anlaşıyor ki insaniyetin selâmeti namına, müstemleke ve yarı müstemlekelerle iktisaden tâbi memleketler,

sanayiden mahrum bırakılmaları yüzünden garp memleketlerine kaptırdıkları fazla kıymetleri, kendi sanayilerini yaratmak suretile kendilerine çekseler, garptaki keskin sınıf harbinin objektif mevzuu, kendi kendine ortadan kalkacak ve belki de insaniyet bir ihtilâl geçirmeden muvazenesini bulacaktır.

Amma bu muvazeneğe geçerken, Avrupanın daha şimdiden başlamış olduğu gibi kendi sanayiini kısmen kaybetmesi, kıt'anın kül halinde fakirleşmesi, cesim muhacir kollarının taraf taraf dünyaya yayılması nevinden hadiseler şüphesiz ki mukadderdir.

Fakat aynı hal, bundan bir buçuk iki asır evvel Avrupa haricinde ve Avrupanın kendi sanayiini kurması lehine vaki olmadı mı? Bütün müstemleke ve yarı müstemlekelerle, açık pazar haline getirilen memleketlerde köyler soyulup, senayi parçalanıp, müterakim servetler Avrupaya akmadı mı? Bütün müstemleke ve yarı müstemlekelerden, dünyanın dört bucağındaki sermaye teşebbüsatine, maden kuyularına, liman işletmelerine, çöller ve stepler ortasındaki yollar ve şehirler inşaatına doğru, ucuz işçi göçü şeklinde muhacir kolları akmadı mı?

Binaenaleyh, memleketler arasında, coğrafî şartlara tabiiyetten mütevellit iş taksimini halile bırakmak ve hattâ inkişaf ettirmek, fakat bir takım sun'î iktisat şartlarının duğurduğu iktisadi iş taksimini temamlile ve yeni bir tarzda bina etmek, her milletin serbest inkişaf hakkını o millete bırakmak,

bütün bu halli gayri-kabil gibi görünen cihan muammasının kül halinde açılması için en zaruri istikamet gibi görünüyor.

Cihandaki Bütün tezatların münhasıran sınıf mücadelesi bakımından yani sadece teknik üstündeki mülkiyet şeklini değiştirmek suretile halledilebilmesi için bizzat sınıf cidalinin cihanşumulleşmesi ve bu mücadelenin cihanın hernoktasında aynı şiddetle inkişaf etmesi lâzımdır.

Halbuki bu tezadın alemşumulleşmesine, içinde yaşanan nizamın (kapitalizmin) iktisat bünyesi manidir.

Bu nizam, yani sınıf cidallerini doğuran ve besliyen Avrupa nizamı içtimaisi, sanayii ve başlıca sermaye hareketlerini cihanın birkaç noktasında tekâsüf ettirmek ve cihanın yarısından fazlasını koloniler ve geri mahreçler şeklinde kapitalizmden evvelki safhada kalmağa mahkûm kılmak suretiyle, sınıf cidalinin alemşumulleşmesine esasen imkân bırakmamıştır.

Bunun içindir ki, şimdi kolonilerin, yarı kolonilerin ve henüz millî sanayiini yapmamış memleketlerin mücadele nizamı sınıf harpleri değil millî kurtuluş harpleridir. Bu harplerin en tam ve en dikkate şayan misalini cihana memleketimiz vermiştir.

Kemiyet itibariyle küçük, fakat keyfiyet itibariyle çok manalı olan bu misal ile cihana, yeni bir âlemi telâkkinin mevzuu kendiliğinden atılmış oluyor.

Millî kurtuluş hareketleri, cihanın umumî seyrinde, bu güne kadar gizli ve bu güne kadar inkâr edilmiş kalan mühim ve kat'î bir tezdâ meydana atmıştır. Şimdi cemiyet içindeki uygunsuzluğun hal tarzını ve istikametini, yalnız sınıf harpleri ve yalnız büyük istihsal aletleri üstündeki mülkiyet münasebetlerinin değişmesi bakımından tayin etmek artık doğru değildir.

Sanayiî inkişaf ettiği her yerde ve sanayiî inkişafına muvazi olarak sınıf cidalini doğuran on dokuzuncu asır vâri sanayileşme sistemine mukabil, esasen mahrum olduğu büyük istihsal vasıtalarını milletin umumî gücü ile meydana getirecek olan bizim gibi yeni memleketlerin tezdatsız ve sınıfsız inkişafı, bu memleketlerde sınıf cidalini tabiatıyla *dumura* uğratacaktır.

Yeni memleketlerin, yeni ve kendilerine yeten bir mikyasta tanzim olunmuş ve faaliyeti cemiyetin iradî müdhalesi altına alınmış planlı sanayî sistemi, derece derece tazzuv ettikçe, bugün muayyen memleketlerde biriken ve artık bizzat o memleketlerin zararına olan sanayi kesafeti derece derece dağılacak, cihanda yeni ve daha rasyonel bir teknik tevezzün zarurî şartları hasıl olacaktır. Bu takdirde, filhakika Avrupa, harpten evvelki Avrupaya nazaran kısmen fonksiyonsuzlaşarak fakirleşebilir; fakat cihanın umumî ahengi ve selâmeti namına du akibet mukadderse buna ne denilebilir?

Cihan, bir inhidam ile birden bir girdaba yuvarlanmaz ve insaniyet, medenî kuvvetlerin birbirini tahribi neticesinde yeniden bir *medeniyetten evvelki devre* gitmezse,

cihanın yeni muvazenesi, ancak cihan üstünde tekniğin yeniden rasyonel bir tevezzüünü güden milli kurtuluş hareketlerinin zaferile teessüs edecektir. Bu yeni muvazenenin ise bizim görüş zaviyemizden halledici faktörü sınıf değil, sınıfsız ve tatsız millettir.

Zaten sınıfları doğamıyan ve yüksek istihsal vasıtalarından mahrum kaldıkları için sınıf tezatları ve sert mülkiyet çarpışmaları olmıyan bütün yeni milletlerde yüksek tekniğin millet gücü ile planlı bir şekilde inkişafı, yarın bize tezadsız, sınıfsız millet rejiminin mes'ut misallerini verecektir. Bu suretle tarihte her devrin açılışında alemingidişine hareket veren Türk milleti bu cihanşumul cemiyet istihalesinin de en tam ve en yaratıcı mümessili olacaktır.

Biz inanıyoruz ki, Türk inkilâbının idealist nesli kendi âlemi telâkki tarzını böyle optimist ve materyalist bir zemin üstünde parça parça izah ettikçe, yıllardanberi süren teknik geriliğinin ve yıllardanberi süren iktisat ve kültür tabiiyetinin ruhlara sindirdiği, pesimist, şahsiyetsiz, ve menfi telâkkilerden süratle kurtulacak Türk milletinin kendine hâs ve bütün bize benzer milletler için de şe'niyetin seyrine uygun olan cihanı telâkki sistemi böyle vücut bulacaktır.

Hulâsa, biz inanıyoruz ki Türk inkilâbının, tarih içinde

kendine hâs ve daima tarihe büyük müdahaleler yapagelen Türk milletinin bu iticilik ve istikamet vericilik sıfatına yakışan büyük bir misyonu vardır. İnkılâbımız beşer tarihinde payine düşen ve kendisi tarafından en manalı bir şekilde temsil olunan bu ileri teknikli tezatsız millet tipini, Türk şeniyeti içinde fakat cihan için misal olacak bir şekilde tahakkuk ettirecektir.

Bu gün bir tarafta eski Osmanlı Türkiyesinin maddî bünyesi yeni Türk cemiyetine doğru her ân biraz daha barizleşen istihaleler yaparken, diğer taraftan yeni cemiyetin manevi nesçî, yeni cemiyetin alemî telâkki tarzı parça parça tekevvün etmekte, devamlarını ve unsurlarını bulmaktadır.

Vakıa şunu da inkâr etmiyoruz ki, inkılâbımızın bu heyecan verici enginliğini içinde duymıyan, onun zatına hâs manasına ve yaratıcılık kudretine inanmıyan, hülâsa rü'yet ufku günlük vakayinin dar bulutları ile mahsur kalıpta hadisatın her gün yeni bir inkişaf içinde akışını inkâr edenler vardır.

Hadisatın baş döndüren seyrini, kendi küçük ruhunun "bir damla su,, yu andıran durğunluğu içinden seyredipte başlarında "s ü k û n u y k u l a r ı,, duyanlar, kısaca vekaiyin bu yaratıcı akışından bıkanlar ve yorulanlar bulunabilir. Bunlar, bir takım "kervana karışanlar,,dır. Bunlar bir köprüden geçer gibi ve bir köprüden geçmek için karıştıkları bu inkılâp kervanına bir dakika bile istinâs etmeden yorulduklar. Düşükleri yol, kendi rü'yet ufuklarını çoktan aştı. Şimdi kendi ruhlarının yetiştiği ve alıştığı cihanı özleyiyorlar

Halbuki, bizi o cihandan ayıran köprü, çoktan yıkılmıştır.

İNKILÂP.

İnkılâbımızın ideolojisi.

İnkılâp ve ideolojisi.

Her inkılâp bir fikir sistemini temsil veya bir fikir sistemine istinat eder.

Fransız inkılâbı bir fikir sistemini temsil eden inkılâplardandı. Bu sistem hadîsatın seyri içinde düsturlaştırıldı ve inkılâba mesnet oldu.

Rus inkılâbı bir fikir sistemine istinat eden inkılâplardandır. Prensipleri muayyen ve önceden tesbit edilmiş olan bu fikir sistemi, inkılâbın seyri içinde, mühim bir keyfiyet istihalesine uğramaksızın, o inkılâbın, fikrî istinatgâhı olarak kaldı.

Bir inkılâbın fikir sistemi düsturlaştırılmamış, ıyzaht edilmemiş olabilir. Bir inkılâbı yürütenlerin, o inkılâbın seyriinde rey, irade, içtihat sahibi olanların, kendi cehitlerini, herkes için idrâki kabil şartlar şeklinde formülleştirmemiş olmaları kabildir.

Fakat bu takdirde yani fikrî sistemi tedvin olunmamış böyle bir inkılâbın seyriinde nihayet öyle bir an gelir ki, o inkılâbı temsil ve ona mukadderatını rapteden genç nesil, artık onun önünde koşmaktan ve inkılâbın rehberi olmaktan kalır. Hadîsatın artık kendi iradesi haricinde akıya başlıyan selin arkasından

sürüklenmiye başlar. Gemi azya alan eserinden artık kendisi de memnun değildir. Artık eseri kendisinin reyine değil, kendisi eserinin (kendi müdahalesi haricinde yürüyen) mukadderatına tabidir.

İnkılâplar tarihinde böyle bir akibetin nadir, fakat tetkike değer nünuneleri vardır. Meselâ Rusyada 1917 şubat inkılâbı, bu tasvir ettiğimiz şeklin karakteristik bir misalidir:

1825 senesindenberi, 90 senelik çetin bir stajı olan Rus demokrasi hareketi, 1917 şubatında nihayet muvaffak olmuş, çar devrilmiş, müessisan meclisi kurulmuştu. Fakat bu demokrasi, temsil ettiği ananavi prensipleri gerek mecliste, gerek memleket muvacehesinde müdevven bir hareket programı halinde, vuzuhla ve şiddetle ilân etmek cesaretini göstermemiş, hesapsız kurbanlarına ve tecrübeli liderlerine rağmen yalnız sekiz ay içinde hadisatın önünden süpürülmüş gitmişti!

Doksan yıllık bir hazırlık devrinden sonra ancak sekiz ay yaşayabilen bu demokrasi ihtilâlinde, onu yürütenler, demokrasinin hattâ en basit problemleri, meselâ bir tek toprak mes'elesi üstünde bile mutabık kalmadılar. İhtilâlden evvel mücahitlerini, nazariyecilerini, hattâ feylesoflarını yetiştiren cemiyet davaları, ihtilâlden sonra, müdevven bir hareket ve fikir sistemi haline inkılâp edecek yerde, günlük münakaşalar, dar parlamento oyunları ve ihmaller içinde parça parça eridiler ve itibarlarını gaybettiler.

İnkılâbımıza gelince:

İnkılabımız, bir fikir sistemini temsil eden inkılâplardan
dır. İnkılâbımız:

1. — Garp memleketlerinde milletlerin milletlikten çıktığı, yani millet içinde tezatların bizzat milletin bakasını tehdit ettiği bir zamanda milletin "*Millet*," halinde istiklâlini;
2. — Cemiyet içinde her teknik tarakkinin kendi peşinden bin bir yeni tezadı sürüklemek suretile bizzat tarakkiye engel olduğu bir zamanda, yüksek tekniğin cemiyetin iradi müdahalesi yani planlı bir devlet kontrolü dahilinde inkişafını ve binaanaleyh yeni fakat tezatsız ve reaksiyonsuz bir millet nizamını;
3. — Bugün cihanın biri diğerine karşı cephe almış tabii ve metbu [*] milletler nizamı yerinde, her biri "*siyaseten ve iktisaden cüzü-tam*," hür ve müsavî haklı milletler dünyasını;

Kısaca cihanın yeniden ve bir başka nizam altında kurulması mefkûresini manen ve tamamen temsil ve müdafaa eder.

"*Milletin*," masuniyeti, millet bünyesinin tezatsız ve reaksiyonsuz inkişafı, müstakil milletlerin müstakil siyaset ve iktisat cüzütamları halinde cihan vahdetini kurması mefkûresi, tarihin hiçbir devrinde, Türk inkılâbında olduğu kadar vuzuh ve şiddetle temsil olunamayacaktır.

[*] Bu tabiiyet bazan hem siyasi, hem iktisadi olur. Müstemlekelerde görüldüğü gibi. Bazan siyasi cephesi gizli kalmak suretiyle zahiren yalnız iktisadi olur. Yarı müstemlekelerde görüldüğü gibi. Bazan münhasıran iktisadi olur. Geri ziraat memleketlerinde ve muahedelerle bağlanmış mağlup senayi memleketlerinde görüldüğü gibi.

Şarklı ve gayri mütecanis bir cemaatin millet, bir millet mücadelesinin iktisadi ve siyasi bir sistem haline getirilmesi ve bu sistemin, cihanın muazzam bir tezadını, yani tâbi ve metbu memleketler tezadının halle yürüyen bir mefkûre haline istihalesi demek olan Türk inkılâbı, yalnız zamanımız ve yalnız memleketimiz için değil, bütün beşeriyetin âtisi hesabına dikkatle müşahedeye değer bir davadır.

Bu dava ilk defa ancak Türkiyede ve ancak Türk inkılâbının seyri içinde tetkik olunabilirdi.

Çünkü her haliyle yarı müstemleke şartları içine çemberlenmiş şarklı bir milletin, bütün bu şartlara karşı kuvvetini, yalnız kendi silâhından ve yalnız içinde yaşadığı icapların ve zarurların isabetli idrakinden alarak isyanı ve müstakil bir devlete istihalesi hadisesi, ilk defa olarak Türkiyede tahakkuk etti.

Bu hadisenin tahakkuku için herşeyden evvel müstemlekecilik tezadının son hadine kadar inkişafı ve bu davayı başaracak yeğit bir milletin, bu milletin başında bir millî rehberin vücudu şarttı.

İktisaden tâbi kılınmış, geri teknikli bir milletin, metropollerin iktisadi hakimiyetine bütün cihanı kaplıyan buhrana, başı ucunda kendine hâs bir nizam halinde seyrini yapan bir sosyalist alemin müteaddi ittisana rağmen hem müstakil, hem ileri teknikli, hem cemiyet tezatlarından masun yeni bir millet

tipi haline gelmesi zaruretini tarih, ilk defa Türk milletine tahmil etmiş bulunuyor.

Binaenaleyh bu inkılâba karışan, mukadderatını bu inkılâbın mukadderatına bağlayan, onun temsil ettiği fikir sistemini kendine telâkki tarzı edinen, onu gütmek ve yürütmek davasında bulunan her inkılâpçının vazifesi:

İnkılâbın zatında mündemiç fikir unsurlarını, konkrete prensipler halinde izah ve terkip etmek;

İnkılâbımızı, bir "fikir sistemini temsil eden,, İnkılâp olmaktan çıkarıp, bir fikir sistemine istinat eden inkılâp haline getirmek;

Onun temsil ettiği fikri unsurları, bir ideoloji şeklinde inkılâba mesnet yapmak;

İnkılâbımızı maddî ve mânevî emin bir zemin üzerine yerleştirmek ve onu bizden sonra geleceklere böylece bütün izah ve tefsirlerle emanet etmektir.

Mahiyeti masun kalan, hadisatın bin bir çeşit tahavvülâtı içinde mahiyeti menfi bir istikamette tagyir edilemeyen inkılâp ancak, prensipleri hududu muayyen ölçüler halinde izah ve tedvin edilen inkılâptır.

Bütün taraftarlarına, hududu muayyen ölçüler ve görüş tarzları verebilen bir inkılâp, artık nusurunu yaratmış demektir. Kendi unsurunu yaratan, kendi unsurunu standartlaştıran [*] bir inkılâbın ise, mahiyetini menfi bir istikamette değiştirmesi ihtimali artık varit değildir.

[*] Standartlaştırılmış inkılâp unsurları, inkılâbın icaplarına göre gerek fikri evsafi ve gerek hareket kabiliyetleri mütecanis bir hale getirilmiş unsurlardır.

İnkılâbımızın beynelmilel mahiyeti.

İnkılâbımız, ne bir takım tesadüfi vakayin, ne de, sebepleri yalnız kendi hududumuz ve yalnız kendi irademizle mukayyet bir takım hadisatın eseridir. Onun, tarihî orjinleri itibarile beynelmilel ve inkişaf istikametleri itibarile cihanşumul bir mahiyeti vardır:

Türk cemiyeti bir keyfiyetten diğer bir keyfiyete geçiyor. Cihan içinde iptidai ve tâbi bir yarı müstemleke olmaktan çıkarak, müstakil bir iktisadî cüzü-tam olmaya doğru gidiyor.

Siyaseten ve iktisaden cüzü tam Türkiye, eski Türkiyeden bambaşka bir şeydir. Ne müstemleke, ne de müstemlekeci olan, hem müstemlekeligi hem de müstemlekeciligi reddeden, tezatsız ve tanzim olunmuş iktisat cihazlariyle kendine yeten ve bu sıfatla cihan nizamı içinde yer alan bir millet ve cemiyet tipi, cihan için yeni bir şeydir.

Eski Türk cemiyetinin geri ve iktisadî bir yarı müstemleke olmasının, sebepleri yalnız hudutlarımız ve irademizle mukayyet olmıyan beynelmilel bir te-zadın eseri idi.

On sekizinci asrın sonlarından itibaren, garp memle-

ketlerinde makinanın sanayie tatbiki, makinalaşan sanayiın ucuz ve mebzul emtia şeklinde pazarlara attığı istihsal fazlasının şark pazarlarını ve bu meyanda Türkiyeyi istilâsı, memleketin iptidai, fakat ne de olsa milli istihsal cihazını parçalamış ve onu sanayi memleketlerinin iktisadî tahakkümü altına düşürmüştü, müstemlekeleştirmişti.

Bir taraftan memlekette cari olan kapitülasyonlar, bu iktisadî tahakkümün daha ziyade teyidi ve sonuna kadar masun kalması için vesileler ihzar ederken, diğer tarafta garp memleketlerinde delicesine inkişaf eden sanayiın muhtaç olduğu "hammadde,, menbaları ve "mahreç,, ler temini uğrunda meydan alan rekabetler, iktisadî müstemlekelerin siyasi taksimine müncer oldu, cihan, bir tarafta *sanayici memleketler*, yani müstemlekeci devletler, diğer tarafta *müstemleke ve yarı müstemlekeler* olmak üzere iki karargâha ayrıldı.

Garp memleketlerinde meydan olan sanayi inkişâbı (yani makinaların sanayie tatbiki) karşısında tamamiyle passif kalmış fakat gene o memleketlerde meydan alan askerî yeniliklere, tarihini askerî hakimiyetlerle geçirmiş olmanın verdiği insiyaki bir kabiliyetle intibak edebilmiş olan eski "Osmanlı Türkiyesi,, bu "yarı müstemleke,, lerden biri idi.

Mamafih garp memleketlerinde tahakkuk eden ve beşer tarihinin şüphesiz ki en mühim bir hadisesi olan sanayi inkişâbı bir taraftan, cihanı aynı cemiyet şartlarına ve nizamlarına tabi bir camia içinde ihataya çalışmak

suretiyle yeni bir dünya vahdetini (bittabi iktisat şartları itibariyle vahdet) kurarken, diğer taraftan bizzat kapitalizmin bu vahdetini istihalelere ve inhilâllere uğratacak tezâtları ve neticeleri de yaratmaktan hali kalmamıştır:

Bir taraftan kendi bünyesi içinden "Proletarya,, yı (yani istihsal aletlerinden mahrum kalanları, mülkiyet-sizleri) doğurmak suretiyle kapitalizmin "sınıf mücadelesi,, şeklindeki birinci muazzam tezadını yarattı.

Diğer taraftan, müstemleke ve yarı müstemlekelerle metropoller diye cihanı ikiye bölerek "millî istiklâl mücadeleleri,, şeklinde, hattâ birincisinden çok daha alemşumul, ikinci muazzam tezadın ruşeymini ortaya attı.

Gerek proletaryanın sınıf mücadelesi, gerek müstemleke ve yarı müstemlekelerin istiklâl mücadeleleri, müstemlekeci memleketlerin kendi aralarındaki hammadde veya mahreç kavgalarının doğurduğu siyasî rekabetlerden kuvvet alarak her biri mevzularına göre kendi istikametinde inkişaf etti.

Cihan harbi, muasır nizamın kendi bünyesinden doğan ve müstemlekeci memleketlerin kendi aralarında cereyan eden bu ham madde ve mahreç mücadelelerinin son ve şah eser tecellisi idi. Bu mücadelede, ihtilâfın hakikî mevzuu olan "gasp ve garet,, endişesi, terakide kemale ermiş bir nizamın bütün inceliklerini ve fennin, ve ruhi kuvvetlerin en hayrete şayan maskeleme usulleriyle gizli tutulmuştur. Bu suretledirki ya kapitülasyonlardan ya diğer müstemleke şartlarından bizar, yahut yeni istilâ tehditle-

rine maruz olan bir takım masum milletler de, bizzat kendi aleyhlerine işleyen müthiş bir harp makinasının çarkları arasına sürüklendiler.

Fakat kapitalizmin, inkişaf ettirici vasıflarını artık kaybetmiş ve beşerin emniyetle terakisi hesabına artık *bir engel* haline gelmiş olduğunun bütün delillerini veren bu son harp gerek *proletaryanın diktatârlük cehti*, gerek iktisaden tabi ve geri memleketlerin *millî kurtuluş mücadeleleri* için emsalsiz bir itici kuvvet oldu.

Bu suretle harp sonu dediğimiz devir, her biri kendi istikametinde inkişaf eden bu iki muazzam ve beynelmilel tezadın artık nasıl derinleşmiş ve olgunlaşmış olduğunun bütün alemetlerini meydana attı ve anlaşıldı ki:

Sanayiin plansız inkişafı ve cihanın yalnız bir kısım memleketlerinde tekâsüfü neticesinde proletaryanın da oralarda kesalet peyda etmesi ve sınıf mücadelesinin keskinleşmesi nasıl bir tarihi zaruret ise, aynı suretle yüksek tekniğin bir kısım sanayi memleketlerinde anormal tekâsüfünden doğan müstemleke şartlarının millî kurtuluş mücadelelerine imkân ve kuvvet vermesi de, içinde yaşadığımız nizamın yine içtinap edilmez diğer bir zaruretidir.

Bu içinden çıkılması, ya medeniyetin ölümlü bahasına, ya cihanda sanayiin yeniden ve daha rasyonel bir tevezzüüne bağlı olan vaziyet karşısında: bir taraftan proletarya, kendi diktatorasını kurmak suretile istihsalî plânlaştırmak ve sınıf tezadını ilga etmek için cephe alıyor. Fakat bugün cihanın yalnız muay-

yen kısımlarında anormal bir surette tekâsüf etmiş olan sanayiî yeni ve rasyonel bir tevezzüü için hiçbir şey vadetmiyor.

Diğer taraftan müstemleke ve yarı müstemlekelerle iktisaden geri memleketler, siyasî ve iktisadî istiklâl tarikiyle bizzat kendi sanayilerini kurmak ve bu suretle de sanayiî arz üstünde muayyen muntakalarda temerküzünden mütevellit anormal amele kesafetinden doğan bütün tezadları esasından ve küll halinde halletmek için mücadelelerini ilerletiyorlar.

Bu suretle harp sonu devresi, cihana millî istiklâl cidallerinin, garptaki sınıf kavgaları kadar içtinap edilmez, fakat onlardan daha şamil bulunduğu bir teyidi devri oldu. Bu tezadın böylece bütün şumuliyle anlaşılabilmesi için evvelâ bütün bir on dokuzuncu asrın geçmesi, muasır kapitalizmin umumî harp şeklinde bütün ufunetlerini ve illetlerini vermesi lâzımdı. Daha sonra bizzat iktisaden tâbi memleketlerde yahut hiç olmazsa bu memleketlerden birinde siyasî ve iktisadî istiklâl cehdinin, bizzat müstemleke şartlarına karşı müsallah bir isyan şekline tahavvülü ve nihayet bu hadisenin ifadesi olan bir yeni " cihanî telâkki tarzı ", nın tekevvünü şarttı.

On dokuzuncu asrın ikinci nısfı, Avrupada başlayan sanayi inkişafının neticesi olan sınıf tezadının tetkiki ve sınıf tezadı üstüne müstenit bir cihanî telâkki tarzının vücut bulması için bütün şartları ihtiva ettiği halde, sanayici memleketlerle, sanayidan mahrum memleketler arasında vücut bulan müstemleke tezadının müşahede ve tetkiki için henüz kâfi malzemeye malik

değildi. Çünkü o asır, henüz kapitalizmin ittisai asrı idi. O asırda müstemleke ve yarı müstemlekeleştirilen memleketlerde eski milli sanayi cihazı parçalanıyor, bu parçalanış, gündün güne genişleyen Avrupa sanayii için yeni istihlâk pazarları açıyor, fakat sanayii parçalanan bu memleketlerde, milli sanayiden mahrum olmanın maddî ve ruhi sefaleti henüz meydana akmamış bulunuyordu. Bu devirde kapitalizm münasebetlerinin bütün cihana sarî olacağı ve sermaye muhaceretlerinin cihanın her noktasında sermayedarlık nizamının iktisadî ve içtimai kanuniyetlerini tesis edeceği hakkında alâmetler vardı. Daha sonra Amerika müttehidesinin ve Japonyanın millî iktisatlarını kurma yolundaki muvaffakiyetleri kapitalizmin alemşumulleşeceğini ve sınıf mücadelesinin beynelmilleleşeceğini delilleri gibi alındı. Halbuki hadisat gösterdiği, kapitalizm münasebetlerinin alemşumulleşmesi denilen hadise, cihanın bir kısım memleketlerinin, diğer kısım memleketlerine iktisaden, hattâ siyaseten tabi ve binnetice daimi bir iptidailiğe mahkûm kılınışından başka birşey değildir.

Kapitalizm kanuniyetlerinin iktisaden tâbi memleketlerde ancak (menfi) bir inikâsı vardır. Tâbi memleket bütün sâyinin muhassılasını, yarattığı bütün fazla kıymetleri kül halinde metbuuna kaptırır. Tâbi memlekette, millî sermaye terkümü yoktur. Milli sermayenin vücut bulmadığı, yarı feodal bir asyaî nizam altında, idare edilenlerin iktisaden esir oldukları bir memlekette sanayici memleketlerdeki manasiyle, sınıftan, sermaye hareketlerinden ve modern sosyalizmden bahsetmek abestir. Çünkü

bu hadiselerin unsurları bir vasatta vücut bulmamıştır. İktisaden tâbi bir memlekette din reformunun, idare reformunun yanında inkilâbın objektif mevzuu, ancak, iktisaden veya siyaseten tâbi memleketin, siyasi veya iktisadi metbularına karşı isyanıdır.

Bu isyan nasıl bir nizam istihdaf eder? Bunu ayrıca ve daha ileride tetkike çalışacağız. Fakat aşikâr bir şeydir ki bu nizam, hem müstemlekeciği, hem müstemlekeciliği reddeden, hem millet içinde, hem milletler arasında iktisadi tabiiyet tezatlarını tanımayan bir nizam olacaktır.

Bu nizam Liberal kapitalizmin bütün illetlerini göstermiş ve kontrolsüz inkişafı yerine, iktisadi hareketlerini cemiyetin iradi müdahalesi altına koyan ve bilhassa cihanın bir kısım memleketlerinin diğer kısım memleketlerine karşı siyasî ve iktisadi tabiiyeti tarzını esasından tasfiye eden yeni bir cemiyet tarzı olacaktır.

Yukarıda Millî kurtuluş hareketlerinin gayesi her şeyden evvel, cihan üstünde bugün müessese olan ve iktisadi iş taksiminin değişmesidir demiştik. [*]

Proletaryanın diktatörlük rejiminde sanayiın, cihan üstünde nasıl dağılacağı ve sanayiın metropollerdeki anormal tekâsüften doğan müstemlekecilik ve müstem-

[*] Coğrafi iş taksimi, iktisadi faaliyetlerin cihan üstündeki coğrafi şartlardan mütevellit tevezzüü şeklinde ifade olunabilir. İktisadi iş taksimi ise, coğrafi zaruretlerden ziyade, bugünkü iktisadi mahiyeti yüzünden bir kısım memleketlerin sanayici oluşunu, diğerlerinin sanaysiz kalışını ifade eder.

lekellik tezaadının nasıl bir tarzı halle bağlanacağı meselesi bu rejimin mümessilleri tarafından işlenmiş değildir.

Yine tekrar edelim: müstemlekeciligi ve müstemleke tezaadını yaşatacak, bir kısım memleketleri ileri, bir kısım memleketleri geri teknikli işlere mahkûm kılacak, bir tarafta insan kabiliyetini daima pest, daima gayrı münkeşif bırakacak olan *monokültürü* [*] diğer tarafta insan kabiliyetlerinin en yüksek tezahürlerine imkân verecek *polikültürü* [**] müdafaa edecek bir cemiyet değişmesi, milli kurtuluş hareketleri bakımından ileri bir cemiyet değişmesi değildir.

Milli kurtuluş mücadelelerine giren veya girmeye namzet olan memleketlerde, büyük istihsal vasıtaları esasen gayrı münkeşif olduğu, yahut kısmen devlet mülkiyeti altında inkişaf etmiş bulunduğu ve müterakim milli sermayeler zaten mevcut olmadığı için buralarda, büyük istihsal vasıtaları üstündeki mülkiyet değişmesi cemiyetin bütün tezatlarını halledici bir faktor halinde ileri sürülemez.

Buralarda memleketin kendi mikyasında kendi sanayiini kurarak modern istihsal vasıtalarına malik bir memleket haline gelmesi, esasen milli istiklâl mücadelesinin, si-

[*] Monokültür — Tek madde istihsalı. Meselâ bir memleketin munhasıran pamuk memleketi olması gibi.

[**] Polikültür — Muhtelif maddeler istihsalı. Meselâ memleketin her cins istihsal faaliyetlerine malik olması.

yasî zaferden sonra tahakkuku kabil olan *objektif mevzuudur*.

Ancak şuda varki bu yeni inkişaf seyri muasır kapitalizm gibi içinden illetler ve tezatlar doğurucu klasik bir inkişaf seyri olamaz.

Çünkü içinde yaşadığımız devrin milli ve beynelmilel bütün şartları, milli kurtuluş cidaline giren veya girmeğe namzet olan memleketlerde, yeni tekniğin daha ilk adımdan itibaren, cemiyetin ileri menfaatlerini kül halinde ifade eden kurucu, işletici ve bütün fazla kıymetleri cemiyet namına benimseyici yeni tip bir iktisat devleti nin bilâvasıta ve planlı bir müdahalesini zaruri kılmaktadır.

Bu şarait altında, ne sınıfın, ne de bu günkü sanayi memleketlerini, akibeti meçhul katastroflara mahkûm kılan sınıf harbinin esasen unsurlarını bulamayacağı ve bu unsurların esasen doğamayacağı aşikârdır.

Millî kurtuluş hareketlerinin bize ve başkalarına göre telâkkisi.

“ Müstemlekecilik ve müstemleke tezadı „ nı ma- kul bir nizam gibi kabul ve onu müdafaa eden g a r p i l m i için, “*müstemlekecilik bir temdin işi,*„ dir! Böyle bir telâkkiden, bu günkü cihanın en büyük hadisesi ve cihanın yarınki mukadderatında en büyük müessir olan bu tezanın objektif izahını beklemek abestir.

Sosyalizm rehberleri arasında ve sosyalizm edebiyatında ise “*milli meseleler,*„ ve “*hukuku takyit edilmiş milletlerin hak davaları,*„ filhakika yirmi beş senedenberi mevzubahis olmaktadır.

Fakat bu davanın, gerek konuluşu, gerek zamanla istihalelere uğriyan izah tarzı, daima hem eksik, hem yanlış bir mahiyet arzetti.

Cihan harbinden evvel sosyalist edebiyatında “*milli meseleler,*„ yalnız “*medeni milletlere,*„ temas eden bir takım “*hukuki,*„ meselelerden ibaretti. Bu medeni milletler çerçevesine yalnız Avrupanın mahdut “*ekalliyetler,*„ i, İrlandalılar, Lehliler, Macarlar, Finlandiyalılar, Çekler gibi millî camialar giriyor, müstemlekelerin yüz milyonlarca insanı metropollerin iktisadî ve siyasi hegemonyası altında yaşıyan uçsuz, bucaksız insanlar dünyası için böyle bir dava mevcut telâkki olunmıyordu.

Kaldıki Avrupalı ekalliyet milletler için dahi, millî da-

vanın hududu okadar geniş tutulmıyordu. En ileri sosyalizm rehberleri bile "millî istiklâl,, mefhumunu, "millî muhtariyet,, mefhumundan çok ayrı bir şey telâkki etmiyorlardı. Büyük ve hâkim bir milletin siyasî ve harsî hegemonyası altında yaşayan bir milli ekalliyet için "idarî muhtariyet,, çok mühim bir müsaade sayılıyordu.

Hâkim milletin lisanı, resmî lisan olarak kabul olunmak şartıyla ilk ve orta tedrisatın millî lisanda yapılması, hülâsa ekalliyetlerin medenî müesseselerinin, ancak hâkim milletlerin siyasî ve harsî nüfuz ve kontrolü altında inkişafı zarurî addediliyordu.

Büyük ve gayri mütecanis imparatorlukların bütün sistemleriyle yıkılması, büyük milletlerin siyasî ve harsî hegemonyası yerine ekalliyetlerin tam istiklallerinin ve medenî müesseselerinin ikame edilmesi tarzı geniş iktisadî mübadeleleri ihlal edici ve cihanı iptidailiğe götürücü, reaksiyoner bir usul gibi görüliyordu.

Harpten evvelki bazı sosyalist kongreleri zabıtlarında yer bulmuş olan bazı perakende ve temenni mahiyetindeki müsaait kararları bu kongrelerin idrak eserleri olarak almak hatadır. Bu kongreler müstemlekelerin istiklâli hakkındaki kararlarını, sudan bir takım propaganda şıarları olarak ittihaz etmişler ve davanın kendisi üzerinde ne kararlardan evvel, nede kararlardan sonra durmuşlardır.

Harpten sonra da ikinci enternasyonal [*] fırkaları ve

[*] Burada mevzubas olan enternasyonal, muhtelif memleketlerdeki sosyalist amele fırka ve teşekküllerinin bir merkez etrafında beynel-

rehberleri, Şarki Avrupada emrivakiler haline gelen ekalliyetlerin istiklalini aynen kabul etmekle beraber, Avrupa haricinde kalan milletlerin istiklâl davalarına karşı muhafazakâr noktai nazarlarını hemen aynen devam ettirdiler. Zaten harbi takip eden seneler, Avrupada proletarya hareketlerinin iki ayrı karargahı olan ikinci ve üçüncü enternasyonal arasındaki nüfuz ve hakimiyet mücadeleleriyle geçer.

Mamafih bir taraftan, Avrupa kıtasında harbin doğduğu siyasî ve iktisadî buhranları, diğer taraftan müstemleke ve yarı müstemlekelerin günden güne keskinleşen siyasî ve iktisadî istiklâl mücadelelerini daima göz önünde tutmak ve hesaba katmak mecburiyetinde kalan her iki enternasyonalın "milli mes'eleler,, i telâkki tarzı, bu devirde kısmen başka bir mahiyet almış, bilhassa üçüncü enternasyonalın milli mes'elelerle, kendi noktai nazarına göre daha yakın bir alâkası görülmüştür.

Bu devir, bir taraftan Türkiyede milli istiklâl harbinin başladığı, diğer taraftan Mısır, Hindistan ve Çin'de milli istiklâl mücadelelerinin, oportunist zihniyetlerden henüz masun kaldığı geniş halk hareketleri devri idi.

Bu devrin sosyalist edebiyatında milli mes'eleleri telâkki hususundaki en karakteristik noktaları üçüncü

---

melel ittihadıdır. İlk enteruasyonal (1847) senesinde tesis olundu. Merkezi Londrada idi.

İkinci enternasyonal (1889) da Pariste teşekkül etti. Halen merkezi Amsterdamdadır. Üçüncü enternasyonal (1919) da Moskovada kuruldu.

entenasiyanal rehberlerinin yazılarından çıkarabiliriz. Üçüncü enternasyonal, şarktaki milli kurtuluş mücadelelerinin manasını ve istikametini, evvelce hazırlanmış bir tez üzerinden ilk defa olarak ikinci kongresinde münakaşa etti (1920).

Bu teze göre müstemleke ve yarı müstemlekelerle, iktisadî tabiiyeti devam ettirilmek istenilen Şark memleketlerinde başlayan millî istiklâl hareketleri, her şeyden evvel " *emperyalizime karşı ve emperyalizmi inhilâl ettirici*," birer hareket olarak alınıyor ve bu itibarla da proletaryanın himaye ve müzaheretine lâyık görüliyordu. Bu muzaheret ise, millî istiklâl mücadelelerinin ancak bu "emperyalizmi inhilâl ettirici," vasıflarını muhafaza ettikleri müddet için varit telâkki olunmuştu.

Bu telâkkinin bariz misallerini ikinci kongrenin bu tez üzerindeki münakaşalarında ve Rus inkilâbı rehberlerinden milli mesele ile alâkadar olanlarının bütün müteakip yazılarında görürüz. Meselâ Rusyada milli meseleler üzerinde en ziyade ihtisaslaşmış ve hattâ Sovyetler hududu dahilindeki gayri Rus milletler umurunu senelerce idare etmiş bir şahsiyet olan Stalin, bu noktayı şöyle mütalea eder: " Milli mes'ele umumi proleter inkilâbın bir c ü z ü d ü r. Bu mes'elenin mevzuu, mazlum milletlerin inkılâpçı kabiliyetlerinden, proletarya inkilâbı hesabına istifade ve onları bu uğurda istimal etmek, müstemlekeleri ve yarı tabi memleketleri, burjuazinin rezervi olmaktan çıkararak, proletarya inkilabının rezervi haline getirmektir (Stalin "Lenin ve Leninizm,, 1924).

Bu suretle milli kurtuluş hareketleri sosyalizmin rehberleri için, ilk defa olarak “H u k u k î,, bir dava olmaktan çıkıyor, fakat ancak, proletaryanın enterkontinental sınıf mücadelesinin *peyki* ve proletarya inkilâbının bir müzahiri olmak üzere tetkik olunuyor.

Bu telâkkiye göre milli kurtuluş hareketlerinin en ileri rolü, Şark milletlerinin emperyalizme karşı yapacakları isyan ve kıyamlar ile Garp memleketlerinin hem ham madde müstahsılı, hem de mahreci olmaktan çıkarak, ham maddesiz ve mahreçsiz kalacak olan Garp memleketlerinde geniş amele hareketlerine ve nihayet “cihan ihtilâli,, ne zemin hazırlamaktı.

Şarktaki milli istiklâl mücadelelerinin bu “m e n f î ve i n h i l â l e t t i r i c i,, telâkkisi, uzun müddet, sosyalizm rehberlerinin bu hareketlerden anladıkları veya anlamak istedikleri *yegâne mana* olarak kaldı. Bu görüşe göre, müstemele ve yarı müstemelekelerde yaşayan milletler, Garp emperyalizminin bir i h t i y a t k u v v e t i [1] olmaktan çıkarak Garp proletaryasının, t â b i b i r i h t i y a t o r d u s u haline geliyordu.

Her iki şıkta da, Şarklı millet için mukadder olan akibet, ikinci planda, t â b i ve passif bir ham madde müstahsılı, bir açık pazar olmaktan ibaret kalıyordu.

Üçüncü enternasyonalin ikinci kongresinde bu mevzua tahsis edilen ve yukarıda mevzubahs olan tez, proletarya rehberlerini, Şarktaki milli kurtuluş hareketlerini

[1] Yani ilk safhada Garp sanayini ham maddesiz ve mahreçsiz bırakarak cihan ihtilâlini yapan ve sanayii elına alan Garp proletaryasını ham maddeler ve fazla kıymetlerle beslemeğe başlamak şeklinde.

a n l a m ı y a   v e   ö ğ r e n m i y e   d a v e t e t m e k l e
b i t e r . [1]

Bu davet, üçüncü enternasyonalin, üçüncü ve dördüncü derecedeki unsurları arasında bir müddet ve bir dereceye kadar alâka uyandırmıştı. Fakat bu alâka, kültür seviyesi müsait, vakayin inkişaf istikametlerine nüfuz etmiye muktedir, fikri - sabitlerle hareket etmiyen ve binaenaleyh bu sahada bize orjinal bir tetkik eseri veren hiçbir müdekkik ortaya atmamıştır. Şarktaki millî kurtuluş hareketlerinin müşahedesine tahsis olunan yazılar daima ya kötü, ya basit, ya eksik olarak kalmakta devam etmiştir.

Enternasyonalın müteakip kongrelerinde ise bu dava, büsbütün dejenere olmuştur. Hattâ daha üçüncü kongrede (1921) atmosfer, bu davaya karşı okadar gayri hassas davrandığı, raportörlerden biri [2] Şarktaki millî kurtuluş hareketlerinin en k a r a k t e r i s t i k misali olan Türk millî kurtuluş hareketini "Panturanizm,, ile karışık klasik bir "ittihadı islâm" hareketi olarak izzah ettiği zaman herkes bu kaba ve hakikatten uzak izzah ile tatmin edilmiş göründü.

Halbuki bu esnalarda Türk millî kurtuluş hareketi **D u m l u p ı n a r** zaferini yapmış, orada bir inhidam

[1] İkinci kongrede münakaşaya mevzu olan ve bilâhara üçüncü enternasyonalin millî kurtuluş mücadelelerini telâkki tarzının ölçüleri haline gelen bu tezin sahibi Lenindir. Lenin harp sonundaki, millî istiklâl cidallerile bilhassa, Gazinin "1919,, temmuzunda davet ettiği Erzurum kongresi münasibetile alâkadar olmuştu. Erzurum kongresi ve onu takip eden Sivas kongresi ve Gazinin şahsiyetinde en büyük ve en lâyik rehberini bulan millî kurtuluş hareketimizin müteakip inkişafı, Lenin tarafından dikkatle takip olunmuştu.

[2] Felemenk mürahhası Ravvenstein.

olmuş ve yeni bir devir açılmış ve hareketin bir safhası bitmiş, diğer safhası başlamıştı.

Esasen milli istiklâl cidallerini, lâalettayin bir mevzu gibi alan, bu cidallerden birinin içinde yaşamayan ve kendi mukadderatını bunların neticesine bağlamayan yabancı bir mütefekirden, onun tam ve orijinal iyza-hını istemiye hakkımız yoktur. Bu hareketler kendi mütefekirlerini, kendi rehberleri ve kahramanları gibi gene kendi içinden verecektir. Bu hareketlerin şumul, illiyet ve kanuniyetleri, ancak onların kendi havalari içinde ölçülebilir.

Bu noktai nazardan, bilhaessa Türkiyede, yani milli kurtuluş cidallerinin en tam ve en karakteristik misalinini veren ve müstemlekecilik istilâlarına karşı, her millet için nümune tutulmaya değer eşsiz bir harp tarihi yapan Türkiyede, bu muazzam hadisenin uzun müddet izzah edilmeden geçilmesi elbetteki kabil olamazdı.

Bunun içindir ki, bir milletin müstemleke veya müstemlekeci olmadan hem müstemleke şartlarına, hem müstemlekecilik istilâlarına karşı isyanı ve gene bir milletin siyasî ve iktisadî kayt ve şartsız istiklâli tezini tam olarak ancak Türk milli inkilâbının temsil ettiği prensipler içinde buluyoruz.

Ancak Türk Milli inkilâbından sonradır ki "Milli mes'ele,, kâmil bir hal tarzına iktiran etmiş bulunuyor. Türk inkilâbından sonra milli mes'ele, sadece "Hukukî,, yahut sadece "Yarı siyasî,, mahiyetinden çıkmış milli istiklâlde kayt ve şart tanımayan müstakil bir dava halini almıştır. "Milli

muhtariyet,, , hâkim milletin yüksek harsından ve kültür hakimiyeti altında istifade, “geniş pazarın temini için akalliyetlerin hâkim millet rejimine raptı,, vesaire gibi haddi zatında istismarcı telâkkilerin inkilâbımızın getirdiği “tam isktiklâl,, şiarından sonra artık yeri ve itibarı kalmamıştır.

Türkiye ve Millî kurtuluş hareketleri

Millî kurtuluş hareketleri, cihan muvazenesi içinde ehemmiyetini günden güne arttıran yeni bir *faktör* halinde inkişaf ediyor. Cihan buhranının muzlim seyrine rağmen, milli iktisat faaliyetleri bütün yeni memleketlerde mütamadî bir genişleme halindedir. Millî sanayiî hacmi her yerde sıçrayışlarla mütetrafik bir taazzuv seyri takip ediyor. Tarnspor şebekeleri genişliyor. Ticaret hacmi artıyor.

Bu iktisadî istihaleye muvazi olarak her tarafta *millî işlere rehberlik rolünü benimseyen genç ve inkilâpçı bir entellektüel rehberler kadrosu* yetişmektedir.

Filvaki, cemiyet hareketleri müşahede olunurken bir entellektüel rehberler kadrosunu müstakil bir içtimai unsur gibi kaydetmekte isabet yoktur denilebilir. Çünkü 19 uncu asırdaki Avrupa cemiyetlerinin inkişaf tarihi tetkik olunursa görülürki bu cemiyetlerde "Entellektüel," temamiyle taazzuv eden burjuazinin bir tâbi ve emirber unsuru vaziyetinde görünür. Sanayi memleketlerinde entellektüelin, fonksiyonu gittikçe genişliyen ve yapılan istihsal vasıtalarını elinde tutan sınıf tarafından evelce bir kısım teşkilâtçılık ve idare edicilik rollerini, bu sınıf namına, ve fakat bu sınıfın rızası dahilinde elinde topladığı göze çarpar. Binaenaleyh, Avrupa cemiyetleri gibi sınıflarının hududu bariz cemiyetlerde entellektüel; namına idarei umur ettiği hakim

sınıfın ideolojisini aksettiren, görüş hududu ve hareket kabiliyeti aksettirdiği ideolojinin hudutlarile mukayyet olan bir "bağlı zümre," sayılmıştır. Bu telâkkiye küll halinde isabet-siz telâkkiye edemeyiz.

Fakat millî kurtuluş hareketlerinin bugünkü seyri ve inkişaf istikametleri bahsa mevzu olunca bu mes'ele, üzerinde durulacak bir mahiyet alır.

Zaten bir millî kurtuluş mücadelesinin en aslı vasıflarını aksettiren Türk cemiyetinin, ancak klasik bir Avrupa cemiyetinin kanuniyetleri dahilinde inkişaf edeceğini iddia etmek güçtür. Esasında bin bir tezat yatan, bütün iktisat faaliyetleri başı boş ve cemiyetin ahengi zıddına cereyan eden bir cemiyet tarzında, birbirine muhalif sınıfların mevcudiyeti gayri kabili içtinaptır. Böyle bir cemiyette hakim ve mahkum sınıf vardır. Hakim olan ve hakimiyetini maddî ve manevî bir vasıta ile teyit eden sınıfın, cemiyet içinde müstakil bir mevki alamayan zümreleri kendi emrine ram etmesi de zarurîdir.

Fakat tekniğe tahakküm tarzı kendi başına bırakılmış bir cemiyetin zarurî neticeleri olan bu tezatlardan iktisadî faaliyetleri daha ilk adımdan itibaren devlet kontrolü altına alınacak bir teşkilâtlı Türk cemiyetinde vücut bulmasına imkân yoktur.

Bu itibarla da yeni Türk cemiyetinde entellektüel, zümre teknik kuvvetleri elinde tutan bir sınıfın emrinde ve o sınıfın menfaatına çalışan bir emirber sınıf değil, bilâkis bütün yüksek tekniği, elinde bulunduran cemiyetin ileri menfaatları hesabına çalışan teşki-

lâtçılar ve teknisyenler kadrosu
dur.

Ya bir fikir adamı ya bir teknisyen olan yeni entellektüel tipinin bu sosyal rolünü hattâ bu günkü Türk cemiyetinde rüşeym halinde müşahede ve mütalea etmek kabildir. Bu günkü Türkiyede bile ihtisas, bir hâkim sınıfın elinde değil ancak bu güne kadar bir türlü sınıflaşamıyan ve bu günden sonra da sınıflaşmak imkânları bin bir çeşit afaki zaruretlerle gittikçe imkânsızlaşan ve böylece gittikçe cemiyetçi bir mahiyet alan devletin iktisadi teşebbüsâtında yerini ve vazifesini bulabiliyor.

Türk entellektüelinin maddi ve ruhi her türlü tereddiden berî kalması ancak onun bu yerinin ve bu rolünün gittikçe genişlemesiyle kabil olabilecektir.

Türkiyede tebarüz eden bu istikamet, milli kurtuluş mücadelesine giren ve bu mücadele inkişaf ettikçe, Türkiyede meydana alan içtimai ve iktisadi meselelerle karşılaşacak olan diğer bize benzer memleketlerde de aynen tebarüz etmemesi için ciddi bir sebep yoktur. Filvaki meselâ Çinde, Hindistanda, hattâ İranda, Türkiyeye nazaran daha hududu belli bir sınıfi bünye gelişmiş gibidir. Fakat bu sınıfın da bütün kudreti henüz seyyal bir ticaret sermayesine istinat ediyor. Cihan buhranının her geçen günü ise, bu memleketlerin iktisadi ehemmiyetlerinin hergün biraz daha artması nisbetinde biriken ticaret sermayelerinin erimekte ve parçalanmakta olduğunu gösteriyor. Her

tarafında milli kurtuluş hareketlerinin kendi rehber kadrolarını, cemiyetçi devletçi, ve teşkilâtçı bir entellektüel, yahut teknisyen rehberler kadrosu halinde ortaya atmakta oldukları bahsine, bu suretle kısaca temas ettikten sonra, şimdi Türkiye ile cihandaki milli istiklâl mücadelelerinin münasebetine dönebiliriz:

Müstemleke ve yarı müstemlekelerle iktisaden tâbi memleketlerin cihan camiasında pas s i f bir ham madde müstahsılı ve tâbi bir pazar olmaktan çıkarak yeni ve a k t i f birer “ iktisadi cüzü-tam „ haline inkılâbı, beşer tarihinin yeni bir safhasını açıyor. Bunun ehemmiyeti hergün biraz daha kuvvetle hissolunacaktır. İktisaden tâbi memleketlerin şimdi iktisaden ehemmiyetleşmesi, her birinin ayrı ayrı sahibi rey müstakil devletler şekline inkılâp etmesi zarurî olan “kemmiyet terakümünü,, temin edecek, her memleketin milli istiklâli için lâzım olan şartları ve unsurları yaratacaktır. Vakıa, tarihlerinde ya kendi despotlarının veya ecnebî istilâcılarının esaretinden başka bir şey tanımamış, madeten ve manen zehirlenmiş, hürriyet için harp etmeyi ve silâh sesini unutmuş cemaatların harekete geçmesi zordur.

Fakat şu da var ki, cihan iktisat nizamının hem bugünkü, hem yarınki seyrinde rey sahibi olan bu “büyük kemmiyetler „ in, bu u ç s u z b u c a k s ı z i n s a n l a r d e r y a s ı n ı n, her halde kıvılcıması ve hadisatın gidişinde, kendine lâayık olan mevkii alması lâzımdır.

Anlaşılmak lâzımdır ki, tâbi evya müstemleke bir memleketin müstakil bir devlete istihalesi demek olan

millî istiklâl hareketi her şeyden evvel bir silâh işidir. Bir millet, ancak kendi kuvvetiyle kendini millet yapabilir.

Türk milletinin, yüz binlerce gencinin kanı bahasına ilân ettiği bu hakikatın istiklâl davası güden bütün milletler tarafından idrak, etmesi cihanın yeni nizamını ve muvazenesini bir anevvel bulması hesabına çok ileri bir adım olacaktır.

Düşmanlarla "*itilâfî muslihane*,"nin, *peşpâye yeşil masa kararlarının* ve *menfur bir dervişlikten başka bir şey olmıyan Gandist nümayişlerinin*, millî istiklâl davasında yeri olmadığını, her esir milletin bilmesi lâzımdır. Tarihinde müsellağ bir hürriyet cidalı olmıyan bir milletin bu davada kendi mazisinden alacağı hiç bir misal yoktur.

Zaten asırlarca süren esaretlerden, miskinçe inkiyatlardan, millî haysiyete karşı yapılan hakaretlerden, hulasa milletin sefalet ve tereddidinden başka bir şeyden bahsetmiyen millî bir tarih, ancak inkâr edilmeye değer. Böyle bir tarih, millî istiklâl davası güden bir millet için tarih olamaz. Bu tarihi, milletin genç ve temiz neslinin kanı ile yıkamak ve bu kanın akışını millete "*Tarihinin başı*," diye tanıtmak lâzımdır.

Bizim, müstemleke ve yarı müstemlekelerin cihanın bu günkü ve yarınki gidişi için çok mühim olan iktisadî ehemmiyetlerini ihmal etmemiz kabil olmayacağı gibi, bu sayısız millet ve memleketlerin de millî istiklâl davalarında, bizim tarihî staj

ve tecrübelerimizden müstağni kalmaları imkânı yoktur.

Bu iytibarla milli istiklâl mücadeleleri, adeta artık milli hudutları aşmakta müstemlekeci ve istilâcı devletlerin siyasî ve iktisadî hakimiyeti karşısında, davaları ve mukadderatı bir olan ülkelerin müşterek hareketi haline gelmektedir. Şimdi bütün bu biribirinden uzak milletler arasında tarihî sebepler dolayısıyla manevî, hattâ maddî bir mukadderat iştiraki kendi kendine teessüs etmiş bulunuyor.

Zaten zamanımızda, tesiri milli hudutlarla mukayyet bir büyük inkılâbın hem tasavvuru, hem de idamesi müşküldür.

Fransız ihtilâlinin zaferi, nasıl bütün Fransaya benzer memleketlerde bu ihtilâl prensiplerinin zaferiyle tahakkuk edebilmişse, nasıl şimdi Avrupada meydan alan harp sonu ihtilâlleri, fikir silâhlarının, kendi hudutları haricinde manevî perestijini temin etmeyi, *ihmal olunmaz bir zaruret* sayıyorsa, aynı suretle, bütün milletlerin kayt ve şartsız istiklâlini, hem millet içinde, irrasyonel tezatların hem milletler arasındaki tezat ve tabiiyetlerin kül halinde tasfiyesini güden bir Türk milli kurtuluş hareketinin de, *kendine lâyük olan fikrî intişar sahasını* yapması, bu hareketin emniyetle inkişafı için şarttır.

Fikrî unsurlarını yalnız kendi içinden alıp, yalnız kendi çerçevesine bağlayan, tarih içindeki mevkiini, cihan

içindeki ehemmiyetini inkâr eden, kısaca kendi fikrî intişar sahasını bulmıyan bir millî inkılâbın, muhtaç olduğu beynelmilel prestiji tesis edebilmesi ihtimali azdır.

Artık inanmalıyız ki, cihan, büyük hareketler yapan ve büyük hareketler namına konuşan milletleri dinliyor.

Bu iytibarla inkılâbımızın cihanşumul manasını anlamıya ve ona inkılâplar tarihinde, beynelmilel bir yer ayırma mecburuz.

İnkılâbımızın yalnız bizim için değil, manevî mukadderat iştirakimiz olan bütün memleketler ve nizami alemin bugünkü çarkından muztarip, siyasi ve iktisadi hakları takyit edilmiş uzak yakın bütün milletler için müşterek bulunan ileri şiarların kendi hudutlarımız haricinde de duyulmasına çalışmamız, onu beşer tarihinin mahallî ve pasif değil, aktif ve müteaddi dir hadisesi haline koymamız yine onun masuniyet ve selameti için elzemdir.

Onu yaşatacak, ona hayatını vakfedecek yeni ve idealist neslin, muhtaç olduğu inkılâp entuzyazmını ancak bu hudutsuz heyecan içinde uyandırabiliriz.

Tarihin öyle bir devrinde, arzın öyle bir noktasında ve hadisatın öyle bir revşi içinde yaşıyoruz ki, Türk milletinin millet olarak bakası için, müstakit millet prensipini dünyanın her noktasında hakim ve muhterem kılmıya mecburuz.

İnkılâp mefhumu ve millî kurtuluş hareketleri :

“İnkılâp,, mefhumunu telâkki meselesi üzerinde bilhassa tevakkuf etmek icabeder.

Geçirdiğimiz çok yakın bazı hadisat, memleketimizde inkılâbı ve inkılâp mefhumunu telâkki tarzında, hattâ en ileri münevverlerin bile, nasıl müşterek dir anlayış sahibi olmadıklarını çok dikkate şayan bir şekilde ortaya atmıştır. Halbuki, inkılâbı benimsemek ve “*inkılâpçı*,, olmak meselesi, her şeyden evvel “*bir inkılâbı telâkki*,, meselesidir. Ancak bu telâkki üzerinde, hem biribirimize, hem kendi vicdanımıza karşı müsbet veya menfî herhangi bir kanaatta karar kıldıktan sonradır ki, kanaatımızın mahiyetine göre, *inkılâp safında veya bunun haricinde* yerimizi tayin edebiliriz. Kanaatı gayri muayyen, yeri belirsiz, renksiz ve kararsız tip, bir inkılâp devrinin tipi değildir.

Bazıları için inkılâp, anarşi, barikat, katliâm, kanlı vakayî, kısaca “*kaos*,, mefhumu ile tev’emdir.

Bazıları için ise bu mefhum, cemiyetin derin, müselsel, fakat sarsıntısız bir sıra istihalelerini ifade eder. Bu istihaleler muharrik kuvvetlerini, her hangi bir harici müessirin müdahalesinden değil, hadisatın insiyakî seyrinden alır.

Bu telâkki tarzlarının her ikisindeki köksüzlük ve isabetsizlik aşikârdır. Cemiyetin bünyesinde sosyal bir intikal ile müterafik olmıyan iğtişâşları, nasıl inkılâp telâkki edebiliriz? Meselâ Portekizde veya Meksikada hükûmet merkezleri, hemen her ay başında, bir kanlı hercümence sahne olduğu halde, ne Portekiz, ne de Meksikada, inkılâp çerçevesine girebilecek bir hareket göremeyiz. Aynı suretle meselâ, halkın cebri müdahalesi ve içtimai çarpışmalarla müterafik olmıyan sakin ve sarsıntısız içtimai hâdiseleri de, inkılâp mefhumu halinde mütelea kabil değildir. Meselâ, Osmanlı cemiyeti Tanzimat hareketleri ile başlayan derin, müselsel, fakat sarsıntısız bir sıra istihale'ere maruz kaldığı halde, biz bu devrin tarihine "Tanzimat inkılâbı tarihi," diyemiyoruz. Portekiz ve Meksiskada zaman zaman tekerrür eden karışıklıklar, nasıl içtimai bünyede bir intikal ile müterafik herhangi bir inkılâbı değil de, ancak idarî bir tezebzübü ifade ediyorsa, tanzimatın Osmanlı cemiyetinde tevhit ettiği içtimai istihalelerde, halkın cebri bir müdahalesi ile müterafik olmadıkları için, ancak birer *reform* mahiyetinde kalırlar.

Binaenaleyh inkılâp, ne sadece kanlı vakayı, nede sadece reform demektir. İnkılâp, cemiyetin iktisadi ve içtimai temelindeki *ş'ni* bir değişikliğin, o âna kadar siyasî iktidardan mahrum bir halk kitlesinin cebri bir müdahalesile teyididir.

Bu noktai nazardan mutalea edilince görülür ki, Türkiye bütün şartlarıyla bir inkılâp seyri içindedir. Millî istiklâl mücadelesi ile Türkiye, bir

keyfiyetten, diğer bir keyfiyete siyasi ve iktisadi gerilikten ve tabiiyetten siyasi ve iktisadi istiklâle istihale yolundadır. Bu istihale, cemiyetin sosyal bünyesinde derin ve esaslı tahavvüller ve intikallerle müte-rafiktir.

Saniyen, cemiyetin içtimai bünyesindeki bu intikal, o vakite kadar siyasi iktidarı saltanat hukukiyle mukayyet bir halk kitlesinin cebir ve tazyığı ile teyit edilmiştir.

İnkılâbın mümeyyiz vasıflarından biri olan “cebrî müdahale”, inkılâbın hareket noktasına ve istikametine göre şeklini değiştirir:

Hareket, noktası beynelmilel bir tezat ve istikameti, memleketin müstemlekelikten çıkması olan Türk inkılâbında, milletin “cebrî müdahalesi”, bir sokak mücadelesi etrafında değil, müstemlekeciliğe karşı bir harp, (istiklâl harbi) ve müstemlekeciliğin dahilde mümessili olan saraya karşı bir isyan (Büyük millet meclisi hükûmeti) şeklinde tecelli etti.

Türk inkılâbı, ne başka memleketlerde ihtilâl namı verilen şekilde idarî bir tezebzüp, ne de inkılâp yapmak iktidarından mahrum memleketlerde manası mubalâgalandırılan cinsten pasif bir reformdur.

Türkiye öyle bir inkılâp yaşıyorki, bu inkılâp, masun kalabilmek, durmamak ve tereddî etmemek için kendisine idarî bir tezebzübün yahut pasif bir reformculuğun hâkim ve müessir olabilmesini berveçhi peşin ve bir prensip olarak reddeder.

İnkılâbın hacmi ve hududu

Evvelce bir inkılâbın karakteri, m ü n h a s ı r a n o inkılâbın cereyan ettiği memleketin siyasi ve iktisadi vaziyeti ile izah edilirdi. Şimdi bu izah kâfi değildir. Artık bir memlekette inkılâbın seyrini, yalnız o memleketin değil, onunla alâkadar bir kısım memleketlerin iktisadi vaziyeti ve cihanın umumî gidişiyile izah etmezsek rüyet ufkumuz gayet dar kalır.

Şimdi her memleket, cihan ve cemiyet iktisat zincirinin bir halkası halindedir. Binaenaleyh şimdi bir memlekette meydana alan herhangi bir inkılâbı, yalnız o memleketin kendi bünyesinden gelen şartların bir neticesi gibi değil, cihan iktisat sistemindeki tezatlardan birinin, şu veya bu sebeple, o memlekette keskinleşmesi ve infilâk etmesi şeklinde görmek zarureti vardır.

Binaenaleyh milli inkılâbımızı da, ne onu doğuran beynelmîtel şartlardan ve zaruretlerden tecrit, ne de onun bilmukabele cihanın umumî gidişinde doğuracağı tesirleri ihmal etmemiz mümkündür.

Kaldıki Türk inkılâbının, gene tarihî icabat dolayısıyla, keyfiyetçe kendisine benzer fakat kemiyetçe kendisinden çok geniş bir takım milli istiklâl hareketlerine *fikrî pişidar* ve *örnek* olmak gibi diğer bir mahiyeti daha vardır. Tarihte misaline pek az tesadüf edilen bu misyonumuzun görmemekliğimiz veya inkâr etmekliğimiz keza doğru değildir.

Bir inkılap nerede başlar, nerede biter?

İşte bir sual ki, tarihin her devrinde ve arzın her noktasında bir inkılâp veya yarı inkılâba sahne olan her cemiyette aynı şiddetle vaz' olunmuş ve alınan cevaplar, hadisatın inkişafı karşısında her zaman aynı şiddet ve katiyetle red ve tekzip edilmiştir.

Cemiyette inkılâplar, filvaki insan iradesinin müdahalesi ile yürür, fakat irademizle başlamaz ve irademizle bitmez. "İnsaniyetin tarihini bizzat insan yapar derler,,. Doğrudur. Fakat şu da var ki, bu tarihin seyrinde amil ve müessir olan muharrik kuvvet "insan,, ın lâalettayin keyif ve havesi değildir.

Kuvvetlerini bir araya getiren beş adamın kuvvetinden istihsal olunan ameli mihaniki içinde bu adamların kuvveti nasıl erimiş ve kaybolmuş ise, ferdi iradeleri bir camia içinde bir araya toplanan bir insan yığının-
dan çıkan şey de, artık bu ferdi iradelerin ayrı ayrı arzularının ve temayüllerinin ifadesi değildir.

Bizzat kendi amelimiz ve nefsimiz üstünde bile haki-miyeti, binbir şartla mukayyet olan irademizin, bir insan cemiyetinin umumî irade muhassılasına karıştığı zaman ne dereceye kadar gayemizin mümessili, ne dereceye kadar bizim olacağımızı tasavvur etmek kolaydır.

Filvaki bütün cemiyet hareketlerinde bir gaiyet tasavvur eden ve her içtimaî hareketi, cemiyetin evvelce mutabık kalınmış bir "gaye,, ye müteveccih hareketi gibi sayan bir "tarihî telâkki tarzı,, vardır.

Fakat bir cemiyetin hudut ve mahiyeti evvelden muayyen bir "Gayeye müte-

*veccih,, hareketi, ancak bütün cemiyet kanu-
niyetlerinin idrak edilmiş olması ile mümkündür.*

Binaenaleyh, cemiyetin, "mebde ve munte-
hası cemiyetçe tayin olunan,, bir gayeye
*müteveccih hareketi ve bu meyanda inkılâpların istika-
met ve hudutları münhasıran kendi irademize göre
taayyün eden bir takım "ehlileştirilmiş,, ce-
miyet hareketleri şekline ifrağı, muharrik kuvvetleri ira-
demiz haricinde işleyen bugünkü cemiyet şekilleri için
henüz varit değildir.*

Bütün müşahadeler teyit ediyor ki, muharrik
kuvvetleri, bilhassa istihsal faaliyetleri disip-
lin altına alınmamış olan *liberal* bir
cemiyette subjektif irademiz, cemiyet hareketlerinin
seyrine bir dereceye kadar müessir olabilir. Bir cemi-
yet hareketini, meselâ inkılâbın seyrini ferdi irade-
mizin müdahalesiyle sür'atlendirir veya yavaşlatabiliriz.
Fakat cemiyetin muharrik kuvvetlerini bilhassa teknik
inkışafı nizam altına almadıkça, bu iradi müdahalemiz,
cemiyetin keyfiyetini tebdil etmiye, ona daha
rasyonel başka bir mecra vermiye muktedir
değildir.

Bunun için dir ki, harp sonu inkılâplarının ve hare-
ketlerinin en evvel göze çarpan cehdi, her şeyden
evvel cemiyet içinde tezatları ve
bu tezatları doğuran muharrik
kuvvetleri, bilhassa teknik üstündeki münase-
betleri bir nizam, "planlı bir mürakabe,, altına almaktır.
Tekniği alabildiğine terakki etmiş, binaenaley tezatları

keskinleşmiş bir garp cemiyetinde bu planlı mürakaba şekli, ya bir ihtilâl (Rusya'da olduğu gibi) ya bir idâri mürakabe (İtalyada olduğu gibi) ya bir *süper emperyalizm*, yani mali sermayenin devletle müşterek cebri kontrolü (Amerika ve kısmen Almanyada olduğu gibi) tamamen veya kısmen temin edilmektedir. Bu sebebledir ki şimdi, Avrupada herkes "tezatların tasfiyesi," ve "*plan*," namına konuşuyor. Bu sebeptendir ki plan, bugünkü Avrupa'nın fetişleştirilmiş remzidir!

Fakat aşikârdır ki, plansızlık gibi plan da, objektif bir kategoridir. Her ikisi de muayyen bir tekniğe tahakküm tarzının mahsulüdür. Bugünkü Avrupada olduğu gibi, müterakki istihsal vasıtaları üstündeki plansız tahakküm tarzının bir takım idari müdahaleler, yahut "edebî mahiyette," [1] kongrelerle nasıl nizam altına alınabileceği düşünülecek bir şeydir. Fakat milli kurtuluş hareketlerine ve bilhassa bu hareketlerin en ileri bir misali olan Türk inkılâbına gelince, aşikârdır ki inkılâbımızın mevzuu, bütün cemi-

[1] Avrupa'da bilhassa Fransa ve Almanyada bir kısım münevverler, bugünkü Avrupa cemiyetinde tekniğin ihtilâlsiz yeniden ve planlı bir tanzime tabi tutulabileceği kanaatındadırlar. Bu kanaati neşreden mecmua ve kitaplar mühim bir yekûn tutmaktadır. Bu münevver plan taraftarlarının arasına kongreleri toplanır. Gerek neşriyat ve gerek müzakerelerinde demokrasi kaidelerinin ihtiyaca gayri kâfi olduğunu ve Roma hukukundan hukuku beşer beyennamesine kadar bütün kukuk ve siyaset kaidelerinin artık değiştiğini iddia eden bu plancılar kendi aralarında muhtelif zümrelere ayrılmışlardır. Daha ziyade münekkitt vaziyetinde kalan ve daha ziyade his mebdelerinden hareket eden bu cereyanın, bu günkü Avrupa cemiyetindeki derin ızdırabı ifade etmekle beraber Avrupada cemiyetinin maddî bünyesinden gelen ve ona uygun olan reel bir kitle hareketini temsil etmediği aşikârdır.

yet kuvvetleri başıboş bırakılan, her terakki hamlesi bin bir içtimai tezat ve uygunsuzluğa mal olan malûl, bir cemiyet bünyesi yaratmak demek değildir.

Tezatlardan ve menfaat mücadeleleri esasını üzerinde inkişaf etmiş, bu tezatlardan ve menfaat mücadeleleriyle yaşayan ileri teknikli bir memlekette, cemiyet hareketlerinin planlı bir mürakabe altına alınması fiivaki ancak bazı sarsıntılara vabestedir. Fakat millî kurtuluş hareketlerine giren bütün memleketler ve o meyanda Türkiye, esasen büyük istihsal vasıtalarını inkişaf etmiş ve bu vasıtalar üstünde tezatlardan ve menfaat mücadeleleri meydana almış memleketlerden değildir. Bu itibarla, dünyanın bu günkü şartları içinde millî istiklâl cidalî yapan ve cihanın bütün takallübatına rağmen fütuhatını feda etmemek mevkiinde bulunan Türkiye gibi bir memleketin önünde duran büyük dava temâmile tebaruz etmiştir:

1. — Geri teknikli ve iktisaden tâbi bir cemiyet halinden, ileri teknikli ve iktisaden cüzü-tam bir memleket haline gelmek.

2. — tekniği, yani istihsal vasıtalarını cihanın bu günkü taleplerine uygun bir şekilde inkişaf ettirmek, fakat bu inkişaf esnasında bir takım içtimai tezatlardan ve menfaat mücadelelerinin doğmasına meydan vermemek: Türk toprağında cemiyet hareketlerini, *daha ilk adımdan itibaren* cemiyetin iradî ve planlı mürakabesi altına almak.

Başka memleketlerde tekniğin plansız inkişafından doğan uygunsuzlukların, meselâ istihsal şubelerinin

biribirine nazarran nisbetsiz inkişafı, işsizlik, sanayi kesafeti, buhran, nihayet sınıf kavgaları gibi bin bir tezadın elinde perişan olurken, kendi nizamını yeniden kuracak olan Türkiyede, daha ilk adımda tekniğin plânlı bir mürakabe altına alınması, tezatları ve uygun-suzlukları doğuran amillerin daha ilk adımda tasfiye edilmesi acaba kabil midir?

Kanaatımızca bu sualin cevabını bizzat hadisatın kendisi veriyor: Cihanın bugünkü sermaye terakümü şartları, her biri kendi sahasında, kendi menfaatına göre cereyan edecek bir takım dağınık teşebbüslerin, ileri teknikli müstakil bir millet iktisadiyatı meydana getirmesine bizzat manidir.

Binaenaleyh, millet iktisadiyatı hayatının zaruretleri ve milletin ileri menfaatleriyle taaruz etmiyen her nevi ferdî teşebbüsâtı ve şahsî sermaye terakümünü temamiyle serbest bırakmak, hattâ icabında teşvik etmekle beraber millî iktisadiyatımızda hakim rol oynayacak olan ve bugün zaten mevcut olmayan büyük istihsal vasıtalarını plânlı bir iktisat devletçiliğinin rehberliği ve teşkilâtçılığı altında yaratmak ve toplamak zarureti karşısındayız.

Türk inkılâbı, Türkiyenin bu yeni şartlara ve zaruretlere göre yeniden yapılış ve kurtuluşudur. Bu hareket ancak, millet mikyasında organize edilmiş hamleler, hedefleri muayyen sıçrayışlar ve bir zerresi bile boş yere israf edilmeyen mütemerkiz bir millî enerji ile inkişaf edebilir. Bu itibarla inkılâbımızın hududu, hacmi kadar geniştir diyebiliriz. Kendisine "iş,,in, yani yeniden bir memleket kurmanın heyecanı bir din gibi verilecek

olan bir milletin yaratıcılık kabiliyetinin sonu gelir mi? Senayii başıboş inkişaf etmiş memleketlerde bizzat cemiyetin hayatını, bizzat medeniyetin bakasını tehdit eden tezat ve uygunsuzluk amilleri, daha ilk adımda nizam altına alınmış bir cemiyet içinde refaha ve terakkiye hudut tasavvur edilebilir mi?

İnkılâbın nizamı:

Türk inkılâbı siyasi ve içtimai tam bir akış içindedir. Bu akışın makul nizamı inkılâp nizamıdır.

İnkılâp nizamı demek, inkılâbın seyrine kayıt vurmıyan, bilâkis onun arızasız ve reaksiyonsuz akışını temin ve millet camiasının ilerci menfaatlerine göre seyyaliyetini muhafaza eden bir intikal nizamı demektir.

İnkılâbımızın genişleme ve derinleşme devrinde cemiyet, bir keyfiyetten diğer bir keyfiyete için mütemadi bir tahavvül ve istihale içindedir. Hattâ biz, *daima bir inkılap yaşıyoruz* diyebiliriz. *Daimi inkılâp* „*Revolution permanent*„ tabiri, bu günkü manasile millî kurtuluş hareketine girmiş bir memleketin içinde bulunduğu intikal safhası kadar, hiç bir cemiyet hareketini tam ve kusursuz ifade etmemiştir. Daimi inkılâp, cihanın umumî tahavvülüne muvazi olarak daima değişen yeni kuvvet muvazeneleri arasında, daima *seyyal istikrarlar* yapan ve bu zahiri şekilsizliği cihan mikyasında bir ahengin ve insicamın teessüsüne kadar devam eden bir cemiyet hareketidir.

Meselâ harpten evvelki dünya nizamında gerek millet içinde, gerek milletler arasında bin bir tezada müstenit olmakla beraber cihan mikyasında teessüs etmiş hâkim bir iktisat nizamı, binaenaleyh bir kuvvetler muvaze-

n e s i mevcuttu. Bugün bu muvazene parçalanmıştır. Şimdi mahiyet itibariyle birbirinden farklı çeşit çeşit unsurlar doğuyor. Umumi bir kuvvetler muvazenesi, bir nizam insicamı yerine, her biri ayrı istikamette değişmeye meyyal bir takım seyyal muvazenedikler meydana gelmektedir. Fakat tamamıyla aşikârdır ki, cihan yeni bir kuvvetler muvazenesine, yeni bir hâkim cihan nizamına doğru gidiyor. Bu yeni cihan vahdeti içinde de, o vahdeti teşkil eden unsurların (yani iktisadî ve siyasi cüzütların - tıpkı harpten evvel olduğu gibi - her birinin kendine uygun bir siyasi bünyesi bulunabilir. Fakat hiç şüphe yok ki, bu cüzütlar yeni bir mübadele nizamı, yeni bir beynelmilel hukuk altında yeni bir nizamı âlem yapacaktır.

Bu yeni ve mahiyetinin şimdiden teferrüaiyle tayini müşkül mübadele nizamı içinde yeni ve müstakil siyasi ve iktisadî cüzütlar yerini ve şeklini buluncuya kadar, daimî tahavvül, daimî bünye istihalesi, hattâ bazan - büyük sanayi memleketlerinde görüldüğü ve beklendiği gibi - katastroflarla müterafik cemiyet değişmeleri bittabi asıldır. İşte Revolution permanent yani daimî inkılâp denilen hadise, ne vakit tessüs edeceği bilinmiyen yeni kuvvetler muvazenesi istikametinde cihanın geçirmekte olduğu devamlı bünye istihalesidir ki, milli kurtuluş mücadelesine giren bütün memleketler, bilhassa Türkiye bu harektin kül halinde ve tamamile içindedir.

Bu intikal safhasında, bu daimî keyfiyet istihalesinde

cemiyetin göze çarpan hareketi, o cemiyet içinde mevcut biribirine zıt kaidelerin ve müesseselerin fasılasız çarpışmalarının ifadesi olduğundan, bu intikal safhasının mantığı da, bizarure bir tezatlar mantığı olmak icap eder.

Bu mantığa göre, bir tezat halitası olan inkılâp cemiyetinin hareketinde bütün ahlâkî, içtimaî ve siyasi normların, tamamen *nisbî* olması lazımdır. Şu hale göre inkılâp cemiyetinde *statik*, yani donmuş, yaşamaktan kalmış içtimaî ve siyasi norm yoktur. İnkılâp cemiyetinde her normun "*makul*," iyeti, inkılâbın, o andaki şartlarına ve milletin o andaki ileri menfaatlarının zaruret ve icaplarına göre mutela edilir.

Binaenaleyh, millî kurtuluş hareketinin bu devrinde, esasen hakikî manasiyle şeklini, salabetini, gerek kan ve gerek kültür itibariyle tecanüsünü yeni iktisap etmekte olan millet katagorisi de "istihale halinde bir müessese," dir. Böyle bir müessesenin, içtimaî ve siyasi müesseseleri inkılâp nizamının "*n i s b î*," mahiyetinde tam bir ahenk ve intibak bulmuş olur.

İnkılâp nizamının, burada kısaca işaret olunan, bu "*s e y - y a l v e n i s b î*," seciyesi üzerinde mutabık kaldıktan sonra, inkılâp nizamının siyasi müesseselerinin mahiyetini idrak bittabi kolaylaşır. Bu noktayı böylece kaydettikten sonra şimdi derhal işaret edebiliriz ki, cihanda yeni bir şey olan ve cihana birçok başka milletlerin de imtisal etmesi zarurî olan ve yeni bir şey getiren inkılâbımızın bu seyyal nizamının, meselâ ne

klasik demokrasi, ne de bunun reaksiyonu olan anti-demokratik diğer harp sonu nizam ve cereyanlarıyla herhangi bir alâka ve münasebeti vardır.

İnkılâbımızı, bu antidemokratik cereyanların başlıcalarından ayıran farikalar, bu kitabın muhtelif yerlerinde ana hatlarıyla işaret edilmiştir.

Şimdi burada, bizde herkesin bahsettiği, fakat bu bahsedenenlerin mahiyeti üzerinde ekseriya mutabık kalamadıkları "siyasî demokrasi,, mefhumu üzerinde biraz duralım:

Münakaşalı teferrüattan sarfınazar olunursa, muasır ilimde demokrasi, cemiyet dahilinde bütün kabiliyetlerin ahenktar ve mütevazın inkişafına imkân veren "makul,, bir içtimai nizam diye tarif olunabilir. Cihan içinde, mefhumun bu ideâl telâkkisine uygun bir nizamın, bugün hangi cemiyette tahakkuk edebildiğinin tayinini, bu telâkkinin idealistlerine bırakarak, burada biz demokrasinin kendi anlayışımıza göre izahını verelim:

Siyasî demokrasi, ideolojik esaslarını, on sekizinci asrın son yılları ile on dokuzuncu asrın birinci nisfında mücadelesini yapan ve on dokuzuncu asrın ikinci nisfında bir nizam olarak teessüs edip harp sonu devrinin, bin türlü antidemokratik cereyanlarına rağmen, harp memleketlerinde nisbî hakimiyetini halâ muhafaza eden siyasî bir rejimdir.

Bu rejimin perakende unsurlarını - tarihî orijinalleri itibarile - daha eski devirlere irca etmek kabil olmakla beraber, onu kül halinde ve tam bir rejim olarak, ancak on dokuzuncu asrın bir mahsulü saymak zarureti vardır.

Demokrasi, kendinden vvel gelen bütün nizamların en mükemmeli ve beşere bir asır içinde, bütün insaniyet tarihinin veremediği kadar mahsul vereni olmak itibarile, kendinden evvelkilere nazaran elbette ki bir terakki hamlesidir, ileri bir nizamdır.

Ancak şunu da kaydetmek icap eder ki, on dokuzuncu asırda taazzuv eden iktisadi münasebetlerin siyasi bir ifadesi olan bu nizam o zamandaberi gittikçe mürekkepleşen ve hattâ birçok memleketlerde bazan bizzat cemiyeti inhilâle sevkedici bir tezatlar halitası halini alan bu günün iktisat münasebetlerinin artık tam çerçevesi ve nazımı olmaktan çıkmıştır.

Esasen siyasi demokrasi nizami ile, cemiyetin iktisadi bünyesi arasında gittikçe keskinleşen gerginlik, bir takım anti demokratik cereyanlara vücut vermek suretiyle de, klasik demokrasi müesseselerinin, harp sonu Avrupa-sındaki yeni davalarını halledebilmekte kifayetsizliğini göstermektedir.

Bu antidemokratik hareketleri, hattâ demokrasinin kendi illetlerinden kendisini tasfiye etmek için giriştiği bir takım mahiyet itibarile demokratik hareketler olarak olsak bile [*] bu hareketler klasik demokrasinin kendisine yeni şe'niyetlere uygun ve eskisinden çok farklı yeni bir şekil bulmak zaruretinde kaldığını gösterir.

Hulâsa, harpten sonra meydana alan ve meselâ

[*] Çünkü, meselâ İtalyada Faşizm ve Almanyada sosyal faşizm bu nevi "mahiyet itibarile demokratik hareketler," şeklinde pek âlâ alınabilir.

İtalyada faşizm, Almanyada milli sosyalizm şeklinde tecelli eden bu antidemokratik hareketlerin mahiyeti derinden tetkik olunursa görülür ki, bu cereyanlar ş u veya bu milletin demokratik müesseselere intibaktaki kabiliyetsizliğinden değil, cihanın gidişinde ve milletlerin içinde meydana alan derin bünye istihalelerinden geliyor.

Binaenaleyh bugünkü şekli ile klasik demokrasi Avrupada artık verebileceğini vermiş, yeni hayat zaruretleri karşısında seyyaliyet ve elastikiyetini kaybetmiş bir nizam haline gelmiştir denilebilir. Gerek milli, gerek beynelmilel tezatların bu kadar keskinleştiği ve ihtilatlar peyda ettiği bir devirde, statik bir cemiyet nizamının - bilhassa içtimaî inzibata muhtaç memleketler için - artık tatmin edici ve ilerletici bir nizam olduğunu iddia etmek abestir.

İnkılâbımız, siyasi ve içtimaî tam bir akış içindedir. Bu akış devrinin müesseseleri, klasik siyasi demokrasinin, başka memleketlerde ve daha normal şartlar içinde bile reaksiyonlarını vermiş olduğu şekildeki müesseseleri olamaz. İnkılâp nizamının müesseseleri, inkılâbın seyrine kayıtlar vurmayan bilâkis onun, arızasız ve reaksiyonsuz akışını temin eden dinamik ve şe'niyetin icaplarına göre genişleyebilen müessselerdir. Hem tarihi hareket noktası hem inkişaf istikameti itibariyle, klasik bir siyasi demokrasi hareketinden bambaşka bir şey olan millî kurtuluş ve yeneden doğuş hareketimizin mukadderatını, on dokuzuncu asirvari parti avantürlerinin, liberalizmin, mürai bir insaniyet telâkkisinin, bir takım klasik ve

müphem mücerredatın mukadderatına bağlamamıza ne lüzüm, ne de imkân vardır.

Demokrasinin, ferde hak ve ferdin bütün kabiliyetlerinin mütevazın inkişafına imkân veren nizamının, bugünkü korkunç tezatlar havasında tahakkuk edebileceğini umanlar bulunabilir. Fakat bizim inkılâp nizamımızın davası başkadır:

Bizim hareket noktamız, cemiyet içinde ferde, adeta onu cemiyetten ayıran bir "h ü r r i y e t", vermek değil, cihan içinde "m i l l e t e h a k", ve ferdede bu "h ü r m i l l e t", içinde "i ş v e v a z i f e", vermektir.

Bir takım küçüçük dar ve dağınık fert menfaatlarının bütün kabiliyetleri kıran kasvetli havasında değil de, hudutları vatanın bütün ufuklarına sari şen ve müreffeh bir millet camiası emrinde "i ş", sahibi olmanın heyecanını anlıyamayan ve duyamıyanlar, kendiliskin çerçevelerinde kalsınlar. Fakat biz millet namına ve bütün vatan mıkyaşında "T e ş k i l â t l a n d ır ı l m ı ş i ş", in, ferdin hakikî hürriyetini yaratacağına ve bu geniş hava içinde nasibinden emin olan ferdin bütün kabiliyetlerinin hakikî inkişaf imkânlarını bulacağına inanıyoruz. Bu zaviyeden bakılınca inkılâbımız, klasik demokrasi mefhumunun her devir ve her rejim için müşterek bulunan, fakat hiç bir zaman tahakkut etmemiş olan i n s a n i temennilerini aynen ve tamamen temsil etmekle beraber, kalasik demokrasi nizamına nazaran çok daha geniş ve çok daha ileri bir merhale teşkil eder. Geçen asırda demokrasi yapılan ve beşerein hesapsız

hayal inkisarlarına mal olan bütün inkılâplar ve cemiyet değışiklikleri cihana hesapsız milletlerin ve yüz milyonlarca insanın müstemleke şartlarına esir edilmesinden başka bir netice vermedi. Halbuki inkılâbımız, "millet,, in kayıt ve şartsız hürriyetini ve milletlerin tamamen müsavi haklar ve şartlar dahilinde karşılaşmaları davasını kendi öz mahiyetinden doğan bir şiar halinde ilân ediyor.

Müstemlekeci olan ve müstemlekelerden çekilen fazla kıymetler hesabına yaşıyan bir memlekette "ferdin hakkından,, bahsetmek, hakikata karşı, küstah bir istihza olur. Müstemlekedede ferdin, bütün manasile iktisadî, siyasî ve hukukî "hak,, kî gasbedilmiş, müstemlekeci memlekette de fert, ancak müstemlekelerde gasbolunan haklar hesabına, kendi hotbin ve lânetleme hakkına sahip olabilmıştır.

Bugün bir tezattan doğan böyle bir "fert hakkı,,nın, uzun senelerdenberi tahakkukuna bir türlü imkân bulunamıyan ideal demokrasinin müdafaa ettiği, hür mukavelelere müstenit ferdle beraber doğan "hak" mefhumu ile nasıl bir alâkası gösterilebilir?

Fert hakikî mevkiini ancak, hürriyeti kayıt ve şartsız bir millet içinde her türlü müstemlekelik ve müstemlekecilik şartlarından uzak, hür ve müsavi haklı bir milletler cemiyetinde bulabilir. İnkılâbımızın müdafaa ve temsil ettiği millî ve beynelmilel hak rejimi ancak böyle bir rejimdir.

Bu bahse nihayet verirken, harpten evvelki Kozmopolit İstanbul kültürünün tesiri altında yetişmiş bazı Türk münevverlerinde hala yaşıyan sakat bir telâkkiye ayrıca temas etmek zarureti vardır:

Bu telâkkiye göre Türk inkılâbı, 1789 Fransız inkılâbının bir benzeri, daha doğrusu bir devamı sayılır.

Fakat dikkat olunursa görülürki Türk inkılâbı, Fransız inkılâbının, zahiri rabitalara rağmen, gerek tarihi zaruretleleri, gerek mahiyeti, gerek inkişaf istikametleri itibariyle tamamiyle zıddıdır ve Türk inkılâbının cihanı telâkki tarzı, Fransız inkılâbının cihanı telakki tarzından tamamiyle başka bir şeydir.

Tarihin tenkidî bir tahlili ile derhal tespit edebilirizki, cihana hürriyet ve beşere hak ilân eden Fransız inkılâbı devri bizim için bir esaret devri olmuştur. Bizim yanı müstemlekeleşmemiz ve bize benzer memleketlerin müstemlekeleşmesi Fransız inkılâbiyle beraber başlar denilebilir. Fransız inkılâbına tekaddüm eden müstemleke hareketlerinde, bu günkü manasiyle müstemlekecilğin, bu günkü manasiyle emperyalizmin karakteristik vasıflarını bulmak müşküldür. Bir tarafta metropollerin hakimiyeti ve cihanda sanayiın yalnız mahdut memleketlerde tekâsüfü, diğer tarafta yüz milyonlarca nüfusun kötü birer ham madde müstahsılı şeklinde müstemleke şartlarına esir edilişi, bilhassa Fransız ihtilâli tarafından müdafaa edilen muasır iktisat nizamının tabii bir neticesidir.

“Hak,, kın ve “Makul,, ün teessüsü için cidal eden Asamble Nasyonal ihtilâlcilerinin “B e ş e r h u k u ,, bugün bize ancak, yüzlerce millet üstünde birkaç milletin tehakkümünden başka bir şey vermedi.

Fransız ihtilâli şartlarının muzaffer olduğu yerlerde, halkın yarısından fazlası olan gayri memnun Proletarya, halkın diğer kısmına karşı amansız bir cidal (sınıf harbî) içindedir. Fransız ihtilâli şartlarının muzaffer

olmayıpta dolayısıyla müessir olduğu yerlerde, cihanın yarı nüfusundan fazlası olan gayrimemnun "müsteleke ve yarı müstemlekeler halkı,, cihanın diğer kısmına karşı amansız bir "milli istiklâl harbi,, içindedir.

Dikkat olunursa görülür ki Türk inkılâbı, biraz da Fransız ihtilâli şartlarına karşı bir isyandan başka bir şey değildir.

Bu itibarladırki, Türk inkılâbının mahiyetini ve istikametlerini, Fransız ihtilâlinin cihanı telâkki tarzıyla izaha çalışmak tehlikeli bir muhakeme galatı olur. Türk inkılâbı Fransız inkılâbının, ne cihanı telakki tarzı, ne de bu telâkkileri hayata tatbik sahasında bir devamı sayılmaz. Yeni bir hareket olan ve kendi bünyesinden gelen kendine hâs davalarıyla cihan içinde yeni bir hareketi temsileden milli kurtuluş cidalimizi, meselâ İspanya'daki sokak hareketleri seviyesine indirmek de feci bir fikir tesseyyübü olur. Filhakika İspanyadaki hareketler, 1789 da çok ileri bir hadise olan Fransız ihtilâlinin, içinde yaşadığımız devir için büyük bir mana ifade etmiyen, geç kalmış bir taklidinden başka bir şey değildir.

Halbuki Türk inkılâbında ne taklidin, ne de, geç kalmanın tek alemeti bile bulunamaz. İnkılâbımız ancak bu asırda ve bu asırın da ancak bu günkü olgun şeraiti içinde vazifesine başlayabilirdi. Çünkü Türk inkılâbı ne liberal iktisat nizamını kurunu vusta münasebetlerine (Fransız ihtilâlinde olduğu gibi) ne bir burjua demokrasisinin, kurunu vustaî din ve saltanat kayıtlarına karşı (İspanya'da olduğu gibi) isyandır. Türk inkılâbı modern tekniğin, ve bazı memleketlere münhasır kalan sanayi kesafetinin zaruri kıldığı müstemlekecilik tezaadının bir eseridir. Memleketimizin

geri tekniğine ve iktisat şartlarımızın iptidai manzarasına rağmen bizim inkilâbımız, muasır iktisat tezatlarının bir mahsulü, ileri bir tekniğe ve tezatsız bir iktisat nizamına sahip olma cehdinin bir ifadesi, binaenaleyh muasır liberal iktisat ve cemiyet nizamına karşı bir isyandır. Türk inkilâbı, tekniğin süratle terakkisi ve muayyen mıntakalarda merkezleşmesi karşısında gittikçe müstemlekeleşen ve gittikçe istiklâlini kaybeden bir yarı müstemlekenin, kendini hakirleştiren bütün iktisat ve siyaset sistemlerine karşı tek başına ve bizzat kendi müstakil tekniğini yapmak için bir kıyamıdır.

Millet mefhumunun telâkki tarzı hakkında:

Geçen asırdan evvel millet, millet seciyesini daha ziyade, bir *tabii şerait birliği* nin mahsulü olan *ırk unsurları* tayin ederdi. Müşterek tabiat şartları altında, gerek tabiata, gerek diğer cemiyet parçalarına karşı müşterek geçen uzun bir mücadele tarihinin yarattığı *antropolojik ve kültürel* unsurlar, yani ya kan birliği, yahut lisan ve an'ana birlikleri "millet,, i vücade getirirdi. Fakat bu millet, bu günkü millet müessesesini karakterize eden iktisadi mukadderat birliğinden mahrumdu.

Filvaki eski "millet,, in de kendine hâs bir iktisat bünyesi vardı. Fakat bu bünye millet hududu içinde iktisadi bir mukadderat birliği arz etmezdi. Tabii sebepler, ve ya diğer cemiyetlerin hücumu karşısında millet bünyesi parçalanınca, bu parçalar ya yeni tabiat şartlarına uyar, ya yeni medeniyetlere istihale eder giderdi.

Milletin ırk ve tarih birliğinden gelen bu tabii unsurlarını tarihi orijinlerini, mazinin derinliklerinde aramak hakkımızdır. Millet bünyesini terkibeden ayrı ayrı unsurların, lisanın, yurt iştirakinin, millete mal olmuş hars yadikârlarının ve an'anelerin tarih içinde menşelerini bulmak, hulâsa millete millet oluşunun tarihini ve tarih içinde kudemini göstermek, milletin maddi ve manevi tecanüsünü bulması için şarttır.

Bu itibarladırki Türkiye Türkleri için ırkî ve kavmi

asıllarını tanımak, bu aslın, cihan medeniyetinin tekev-
vünündeki müsbet müdahalelerini bulmak ve benimse-
mek, yarının medeniyetinde de en büyük vazifelere
namizet olan bu millete mazisini vermek, onun medeni
kabiliyetlerinin inkişafı hesabına bir zaruret teşkileder.
Binaenaleyh milleti mütalea ederken, ne ırkı, ne kavmi,
ne müşterek geçirilmiş tarihî hayatı, ne milleti teşkileden
parçaların uzun asırlardanberi üstünde dolaştıkları müş-
terek vatani ve bunların ayrı ayrı bu günkü varlığımıza
yaptıkları tesirleri unutmak ve ihmal etmek kabildir.
Milletin maddî ve manevî nescini teşkil eden madde
ibtidaiye, bize mazimizden gelen bu unsurların ve bu
tesirlerin biribirlerine karışmasıyla yoğurulur.

Fakat milleti mutalea ve millet mefhumunu tetkik
ederken müşahedelerimizin yalnız bu hudut üstünde
tavakkuf etmiyeceği de aşikârdır. Türk milletinin bir
tarafından tarih içinde rolünü ve tarih içinde geçirdiği
tekemmül seyrini ararken, diğer taraftan onun, giriş-
tiği millî kurtuluş hareketiyle cihanın bu günkü gidişinde
temsilettiği yeni bir milletçilik davasının mana ve mahiyeti üstün-
de ayrıca tevakku etmek icabeder.

Münhasıran tabii şerait mahsülü olan "mazinin milleti",
yahut bir tezat halitası olan muasır milleti yerinde, hem
millet bünyesinin inhilâline mey-
dan vermiyen, hem tezatsız bir iş birliğine
ve iktisadî mukadderat iştirikine istinat eden yeni
bir millet tipini temsil ve müdafaa etmeyi-
-hattâ iradesi haricinde ve belki de iradesine rağmen-
bile olsa - tarih Türk milletine tevdi etmiş bulunuyor.
Bu itibarla Türk milleti tarihte, üstüne yeni bir *iticillik*
hadisata müdahale edicilik rolü daha almıştır:

Yeni Türkiye bugün, hem muasır nizamın tezatlar halitası olan millet tipine, hem bu tezzattan çıkmak için bizzat millet bünyesini nefi ve inkâr eden millet aleyhdarlığına karşı, milli bir hudut içinde bütün münasebetleri nizam altına alınmış tezatsız millet rejimini, yani *cemiyetçi bir milliyetçilik nizamını* getiriyor.

Filhakika Anadolu Türklüğü, cihan içinde büyük bir kemiyet teşkil etmiyebilir. Fakat o, yürüttüğü inkılâbın keyfiyeti itibarile, bu yeni milletçilik rejiminin hem müdafii, hem mümessilidir.

Millet her şeyden evvel, "tarihi bir mahsul, dür. Tarihte milletin olmadığı bir zaman vardı. Millet, târihî şartların, ancak kendini doğurabilecek bir hadde kadar inkişafından sonra vücut bulabildi. Bu tarihî şartlar, milletin millet olmasından sonra vücut bulabildi. Bu tarihî şartlar, milletin millet olmasından sonra da onun hudut ve insicamı üstünde mütemadiyen tesirler yapmakta berdevamdır.

Yalnız müşterek tabiat ve tarih şartlarının mahsulü olan ırkî camilar içinden, bugünkü Avrupa milletlerinin çıkışı, ancak iki asırlık bir mazinin, hattâ daha dar manasiyle, yalnız geçen asrın işidir denilebilir. Biz tarihin derinliklerinde, bugünkü manasiyle milleti değil, modern milletin maddei iptidaiyesini teşkil eden ırkî camiaları, millet bünyesinin ayrı ayrı **u n s u r - l a r ı n ı** buluruz.

Hattâ daha iki asır evvel, Avrupanın bugünkü mütekâmil millet bünyelerinden her birinin yerinde, birer müteazzı millet değil, milletleşmiye ve millet ha-

linde imtizaca müsait parça parça ırkî ve kavmî cemaatçıklar vardı.

XII ve XIII inci asırlarda Avrupanın klasik sanat ve edebiyatının mahdut bir fikir aristokrasisine hitap eden mütekâmil seviyesine rağmen, bugünkü milli hudutlar dahilinde henüz ne tek dil, ne de tek hars teessüs edebilmişti.

Aralarında ne maddî bir menfaat birliği, ne de vatan ve tarih iştiraki gibi manevî bir rabita duyan bu ırk ve kavim parçaları, ancak o tarihlerden sonradır ki birbirlerine yaklaştılar ve hudutları muayyen bir vatan içinde bir birlik kurdular. Bu kavmî parçalar müşterek maziler, lisan ve lehçelerindeki menşe birliği mazide üzerinde yaşadıkları müşterek tabiat parçasının manevî yadigârları, geniş bir menfaat birliği etrafında teazzı eden bu yeni cemiyetlerin yani milletin manevî nesci oldu.

XVII inci asırdan sonra Avrupa iktisadiyatında takip edebildiğimiz bu muazzam istihalenin muharrik kuvveti, Avrupada iktisadî münasebetlerin genişlemesi, bilhassa büyük sanayi inkılâbı - yani makinaların sanayie tatbiki - hulâsa Avrupanın iktisadî inkişafıdır.

Mübadelenin ve sanayiin inkişafı, şehirde kurunuvustâi lonca sistemine müstenit iktisadî iş taksimini, köyde feodal toprak münasebetlerini, kısaca bütün Avrupanın kurunuvusta iktisat rejimini süratle parçaladı. Bir taraftan bu iktisadî şekilleşme devam ederken, diğer taraftan tekniğin harp sanayii sahasındaki terakkileri milletlerin bu iktisadî şekilleşmesine müvazi giden siyasî merkezileşmeyi tahkim etti.

Bu iktisadî inkişafın cereyan etmediği, kurunuvustâi

iktisat rejiminin parçalanmadığı, yani moderen tekniğin hayata tatbik olunmadığı yerlerde, müstemleke ve yarı müstemlekelerle, Avrupanın iktisadi hegemonyası altına düşen Şark memleketlerinde, bu milletleşme ve mütecanisleşme seyri de bittabi lâıkiyle cereyan edemedi. Bu ülkeler, hiçbir millî mahiyet arzetmiyen siyasî hudutlarının çerçevesi içinde, birbirlerine karşı hiç bir millî rabıta duymıyan, kül halinde hiç bir hars veya menfaat iştiraki arzetmeyen çeşit çeşit ırkî ve kavmî parçaları, çeşit çeşit lehçeler ve unsurlar barındırmakta devam ettiler. Buralarda bir milletleşme ve mütecanisleşme seyrinin başlaması, buralarda da modern manasile milletin, kan, lisan, hars ve iktisadi mukadderat birliğinin teessüsü için her şeyden evvel, bu ırkî ve kavmî parçaları birbirine rapt ve mezç eden bir iktisadi inkilâbın, geniş bir mübadele nizamının tahakkuk edebilmesi şarttı. Bu şart ancak millî kurtuluş hareketleriyle tahakkuk yoluna girebilirdi.

Biz, bu günkü telâkkimize göre milleti, ne ilk devir medeniyetlerinde, ne orta devrin gayri mütecanis imparatorluklarında bulabiliriz. Avrupada millet, yeni sanayi ve bu sanayi doğurduğu yeni mübadele nizamının mahsulüdür. Bu yeni mahsulün zarfını millî hudutlar teşkil eder. Çünkü yeni sanayi ve modern mübadele nizamı, ilk adımda, geniş ve garantili bir millî pazar ister. Sanayi ilk pazarı, millî emeği, millî sermaye terakümünü, millî siyaset ve iktisat mefhumlarını masun bulunduran ve millî hudutlarla çevrilmiş bir vatan toprağı olabilir. Şahıs, aile, kabile veya cemaat menfaati mefhumlarının

fevkinde teessüs edebilen milli menfaat mefhumu, ancak böyle masun bir milli hudut içinde inkişaf edebilir. Milli huduttan mahrum bir memleket parçası üstünde bir millet bünyesinin, bir millî dil, millî hars, millî iktisat mefhumunun teessüsü imkânsızdır.

Tarih, lisan, hars ve devlet birliğine müstenit bir iktisat birliği demek olan modern milletin tamamıyeti, ancak böyle masun bir milli hudut içinde teessüs edebilir. Binaenaleyh milli bir hudut içinde milli emek, ve bunun ifadesi olan millî menfaat, yeni millet telâkisinin, hem mihverî, hem de sıklet merkezidir dersek yanlış bir şey söylemiş olmayız.

Bunun içindir ki, millî kurtuluş hareketlerinin kendi tarihî mahiyetlerinde mündemic olan ve kendi inkişaf seyirleri içinde şekillenmiş yeni millet telâkisinin hakikî marasını ancak, millî iş birliği ve millî emek mefhumunu layıkiyle idrak ve ihata edersek anlayabiliriz.

Bir milli kurtuluş hareketinde milletin bütün içtimai siyasetinin, devlet şeklinin mahiyet ve istikametini tayin eden amiller, bu milli iş birliğinin ve millî emeğin icaplarından ve zaruretlerinden ibarettir.

Geçen asırda Avrupa cemiyeti, iptidai teknikten, iptidai istihsal vasıtalarından ve usullerinden yüksek tekniğe doğru adım adım öyle inkişaf etmek zaruretinde kaldığı, bu ağır inkişaf, her adımda bir takım ihtilâtlar, her adımda bir takım menfaat cidalleri yaratmak suretiyle, cemiyet içinde bir takım muhasım

sınıfların doğmasını ve menfaat taksiminde bu sınıfların her birinin kendi lehine bir takım davalar gütmemesini zaruri kıldı.

Bu zaruret, tekniğin inkişafına ve cemiyetin terakkisine muvazi olarak millet içinde de mücadelenin ve bir takım tezatların doğmasına imkân verdi.

Binaenaleyh geçen asırdaki iktisadî inkişafın teazzuv ettirdiği Avrupa milletlerinde, dahilî mücadele ve tezat, bizzat milletin bünyesinde mündemiçtir. Böyle bir millet bünyesinde millî menfaat mefhumu ve millî iş birliği, daha ilk adımda, bir takım dar şahıs, zümre, sınıf menfaatlariyle parçalanmıştır. Avrupada milletin kan, lisan, hars ve hattâ iktisadî nizam sahasında arzettiği iştirake rağmen, bu millet bünyesinde, iş sahasında iş birliği yerine millî unsurların birbirlerine karşı cephe alış ve dolayısıyla millî gelirler üstünde bir takım menfaat mücadeleleri ve nihayet iktisadî mukadderatta ayrılık göze çarpar.

Millet bünyesinde ve millet içinde meydana alan bu tezadın birde haricî tecellisi vardır: E m p e r y a l i z m. Emperyalizm, dahilen mütecanis olmıyan müterakki bir cemiyette bu tecanüssüzlüğün dışına vurmasıdır. Millet içinde meydana alan menfaat cidali, teknik inkişaf ettikçe, milletler arasında bir takım "menfaatlar ve pazarlar taksimi mücadelesi" şeklini almıştır.

Hulâsa Avrupada, geçen asırdaki iktisadî inkişafın mahsulü olan millet tipi, yüksek bir terakki maskesi altında saklanan fakat bir türlü nizam altına alınmıyan bir takım tezatlar halitasıdır. Bu müessesede iş, bir menfaat mücadelesi şeklinde inkişaf etmiş ve bu dağınık

menfaatlar üstünde bir iş birliği ve bir iktisadi mukadderat iştiraki teessüs edememiştir.

Bize gelince:

Biz, Tarihimizden gelen bir kan, dil ve anane iştiraki üstünde şimdi "millet,, imizin, yeni nesçini işliyoruz. Bu nesç, geçen asırın şartlarına göre şeklini bulan muasır "millet,, in içtimaî ve iktisadi nesçinin aynı olmayacaktır.

Milletimizin, cihanın bu günkü şartlarına göre taazzuv etmesi zarurî olan yeni nesci için, muasır "milletin,, in içinde bucaladığı tezatların ve insicamsızlıkların hiç biri zarurî değildir.

Bu günkü Avrupa milletlerinde sınıf cidali, bugünkü Avrupa milletlerinde iş ve menfaat dağınlığı, tekniğin yavaş ve nizamsız inkişafının bir neticesi idi. Halbuki şimdi Türk milleti, modern tekniğin en son terakkilerini - kendi mikyasında - yeni bir devlet kandan bir hamlede ve evvelden muayyen bir disiplin altında benimsiyecedir. Bu suretle de, yeni millet bünyesinin iktisadi taazzuvu esnasında bir takım tezatların ve menfaat mücadelelerinin doğmasına mani olabilecektir.

Avrupada binbir çeşit cemiyet dağılıklarına meydan veren adım adım terakki safhalarını geçmeden birden dizel motörüne, birden traktöre geçmemiz gibi, şimdi de modern ziraat teknik ve teşkilâtına büyük ve planlı istih-sale, tek krediye, hulâsa müterakki ve organize bir milli iktisat sistemine birden geçeceğiz.

Bu geçişte, bir taraftan milli emeği, milli bir iş seferberliği içinde harekete getirerek, bugün istihlâk kabiliyeti adeta felce uğrıyan dahili pazarımızın inkişaf kabiliyetini son haddine kadar yükselteceğiz. Diğer taraftan, hiçbir ecnebî sermayesinin, bütün millî kârları harice kanalize eden imtiyazlar şeklindeki emperyalist inhisarlarına meydan vermiyeceğiz.

Her memlekette milli pazarın kendi kârlarını kendine hasretmesi neticesi olarak cihanda umumî kâr nisbeti düşmüştür. Kâr nisbetinin düşmesinden dolayı dağılıp kaçan Avrupa sanayii kârları milli gümrük duvarlarile garanti altına alınmış yeni milletlerin topraklarında kendine melce arıyacaktır. Bu sanayi sermayesi bu memleketlerin millî iktisat cihazlarına millî maksatlardan tecerrüt etmiş mütehasıs, yahut müteşebbis ecnebî sermayesi şeklinde gelip katılacaktır.

“ İş „ te ve “menfaat,, ta milli enerjinin bir heyecan halinde galeyana gelmesi ancak böyle hâkim tezatlarla ve illetlere kendi bünyesi içinde yer vermemiş, ileri teknikli müstakil bir millet bünyesinde mümkün olabilir.

Millî emek. millet içinde “iş,, unsurlarının biribirlerle tezat ve mücadele haline düşmeden millet camiasının umumî menfaatlerini tatmin edecek surette muayyen hedef ve istikametlere tevcih edilmiş şeklidir. Millî iş birliği, milli emeğin, milli hudutlar dahilinde vahdet ve insicam altına alınışıdır.

Bu iş birliğinin mevzuu, milletin hakikî manasıyle millet haline gelişi ve gayesi de, millet birliğinin tezatsız, arızasız ve reaksiyonsuz inkişafıdır.

Milli hudutlar mikyasında bir iş birliğine, bütün hâkim fonksiyonları [1] merkezî bir mürakabe altında işliyen bir millî iktisat birliğine istinat etmiyen bir millî devletin, bir millî hars müessesesinin, cihanın yarınki şartları içinde devam ve inkişafı adeta imkânsız kalır. Artık millet, ne münhasıran ırkî ne münhasıran siyasi bir mefhum, ne de aralarında sadece ırk, hars ve devlet iştiraki olan bir beşer kitlesidir. Millet, millî tarihin yadigârı olan kültür çerçevesi içinde millî hudutlar mikyasında teessüs etmiş ve bu hudut dahilinde yaşıyanların menfaat ve mukadderat iştirakini ifade eden bir birliğidir.

Eski Osmanlı Türkiyesi, hadisatin ruzgârları önünde yıkılmıya mahkûm, ne ırk ne hars, ne de iş birliğine istinat eden, gayri mütecanis bir siyaset birliği idi. Yeni Türkiyenin bu Orta devir müessesile hiçbir münasebeti yoktur.

Biz, gayri mütecanis bir cemaatten yeni bir millete istihale ediyoruz. Türk dilli bir dil, Türk harsı bir hars, Türkiye coğrafi ve tarihî bir tabir olmaktan çıkarak millî hudutlar mikyasında tanzim olunmuş ve inkişafettirilmiş ileri tekniği ve millî iktisat nizamı ile, cihan vahdeti içinde medeni ve müstakil bir iktisadî

[1] Millî iktisat bünyesinde hakim bir rol oynamıyan küçük işlerin, perakende ziraatın, küçük el sanayiinin, dağınık esnaflığın, yahut dağınık faaliyetlerin milletin umumî menfaatlarıyla taaruz etmiyen teşebbüsün hulâsa Millî bir iktisat plânı içine alınmasına derhal imkân bulunmıyan iktisat faaliyetlere müdahalenin rasyonel bir hareket olmıyacağı aşikârdır. Yukarıda mevzuubahsolan iktisat fonksiyonlarından, millî iktisat nizamının mahiyetini tayin eden ve başlıca istihsal mıntakarında toplanacak olan büyük istihsal şubelerile bu istihsal şubelerine irtikâz eden mübadele, münakalat ve kredi cihazlarını anlamak lazımdır.

ve siyasi cüzütam olma doğru gidiyor. İşte bütün geriliklerden ve tezatlardan beri olarak teazzı edecek olan bu yeni millet teşekkülü, tarihin yeni millet tipidir. Türkiyenin, bu yeni millet rejiminin ifadesi olan bu yeni milletçiliği, bu cemiyetçi milliyetçiliği, Türk milli kurtuluş hareketinin, tamamiyle kendine hâs bütün diğer milli kurtuluş hareketleri için de örnek olan ideolojik prensiplerinden biridir ve tamamiyle millidir.

Devlet mefhumunun telâkki tarzı hakkında

Milli kurtuluş hareketlerinin millet mefhumunu telâkki tarzı hakkındaki ana prensipleri anlaşıldıktan sonra bu hareketler içinde devletin mahiyetini tebarüz ettirmek müşkül değildir.

On dokuzuncu asır demokrasisinde devlet, bir bakışta, ne millet haricinde, ne de milletin fevkinde bir teşkilâtdır gibi görünür. Bu devirde devletin, milli hayatın seyrine ve millet içindeki davaların şu veya bu şekilde istikametlenmesine olan müdahalesi adeta hiss olunmaz gibidir.

Ne milletin haricinde, ne de milletin fevkinde olan ve milli hayatın seyrine müdahalesi adeta hiss olunmaz bir devlet müessesesi mefhumu bütün on dokuzuncu asır imtidadınca, hattâ yirminci asırın harbe tekaddüm eden yıllarında "Devletin ideal telâkkisi," şeklinde bir kısım mütefekkirlerin ruhlarında yaşamıştır. Tarihi orijinlerini - daha eski devirlere ait perakende vesikalar istisna edilirse - on yedinci asırın materyalist mütefekkirlerinden, bilhassa on sekizinci asırın insaniyetçi filosoflarından alan bu telâkki, filhakika bir bakışta çok demokratik görünür ve harpten evvelki devrin devlet nizamının zahiren tam ifadesi gibi sayılır.

Fakat aşikâr bir şeydirki, cemiyetin ne haricine ne de fevkine çıkan ve cemiyetin seyrine müdahalesi adetâ hiss olunmayan bir devlet müessesesi ancak, dahili ve harici tezatlarını tasfiye etmiş, dahili ve ha-

rici kuvvetlerin ahengine istinaden inkişaf etmiş bir cemiyetin mahsulü olabilir. Halbuki harpten evvelki Avrupada cemiyet, böyle tezatsız ve müvazeneli bir cemiyet bünyesi arz etmekten uzaktı. Tarihin hiçbir devrinde cemiyet içinde ve cemiyetler arasındaki tezatlar ve mücadeleler, harpten evvelki Avrupa cemiyetindeki şiddetini ve keskinliğini bulmadı. Bir taraftan millet içindeki zümre ve sınıflar, diğer taraftan Avrupa milletleriyle Avrupa harici millet ve camaatlar arasındaki hak ve menfaat mücadeleleri ve bütün bu mücadeleler üzerinde devletin mütemadi ve kati müdahalesi, tarihin hiç bir devrinde, harpten evvel olduğu kadar açık ve mürekkep bir şekil almadı.

Harpten evvelki Avrupanın, liberal, demokratik, insani hulâsa yukarda işaret olunduğu gibi ideal devlet telâk-kisini, harpten evlki Avrupa cemiyetinin siyasî ve şenî bir ifadesi gibi değil, bilakis zahirî bir ahenk altında gizlenen şiddetli ahenksizliğinin ideolojik bir maskesi gibi almak lâzımdır.

Harpten evvelki Avrupa cemiyetinde olduğu kadar cemiyetin haricine ve fevkine çıkan ve bu devirde olduğu kadar cemiyetin seyrine ve istikametine hakim müdahalesi olan bir Devlet tipinin, bütün tarih içinde misalini bulamayız dersek mübalâga etmiş olmayız.

Kadim tarihte, Allahlaşan despotların, bir milletin başını bir kılıç darbesinde devirmek isteyen müstebitlerin, bir işaretile bir devrin medeniyetini kurtaran veya tahribeden maceraperset hükümdarların binbir misalini bulmak kabildir. Fakat kadim tarihte bu nümayışli istipdat nizamı, milletlerin kendi cemiyet bünyelerine, ken-

di iktisat strüktürlerine devamlı bir müdahale yapmadan, ya havada kalır, ve ya silinir giderdi.

Halbuki harpten evvelki Avrupa cemiyetinde devletin müdahalesi, doğrudan doğruya cemiyetin bünyesinedir ve müdahalesinin tesirleri hem derin hem devamlıdır.

Fakat Harpten evvelki Avrupa devletinde liberal ve insani bir vasıf sezmek, o devrin siyasi edebiyatında anane haline gelmişti. Şunları da hatırlıyalım:

1841 de 400.000.000 Çinliyi, silah kuvvetiyle afyon istihlakine mecbur eden orduları kim gönderdi?

1875 ile 1900 arasında Hindistanda açlıktan ölenlerin sayısı 26.000.000 varırken, İngilterede arazinin, ya asılzadeler için av sahası, ya mensucat sanayii için yün yetiştiren mera halinde kalmasını güden, fakat açlık mitakalarından geçirilmek suretiyle Hindistan'dan -bedeli yalnız 1899- 1900 de (60.000.000) İngiliz lirasını bulan - boğdayı İngiltereye çeken İngiliz devlet politikasının liberal ve insani mahiyeti neresindedir?

Çin'in Hindistan'ın İran'ın ve bilhassa Türkiye nin, hemen hemen geçen asrın ortasına kadar cihan ticaretine yükte hafif pahada ağır emtia, pamuk, ipek, yün, tiftik dokumaları, her nevi deri eşyası, bakır, gümüş ve altın mamulâtı ve bunlardan başka da her nevi sanayi mamulâtı veren sanayi merkezlerini, bu merkezlerle Şark ve Garbın bütün mübadele ve transit noktaları arasında cereyan eden servet ve insan akınını düşünelim. Bu merkezler üzerinden bir veba seli, veya bir istilâ ordusunun taş taş üstünde bırakmayan tahrip fırtınası esmediği halde bu aralarda bütün tezgâhlar durmuş, yollar boşalmış ve insanlar fakrın, sefaletin en görülmemiş derekelerine düşmüş-

lerdir. Bu hazin netice, cemiyetin yaşayış tarzını, içtimai ve iktisadi bünyesini adeta göze görünmez bir sihirbaz müdahalesiyle kısa bir devir içinde değiştirmiştir. İşte bu izmihlâl seyri on dokuzuncu asır Avrupasının, iktisadi hayatın seyrine ve ferdin hürriyetine müdahale etmiyen liberal devlet tarzının bir hediyesidir. Bu liberalizm büyük sanayi memleketlerinin kendi içinde keskin bir sınıf tezdadının ve büyük sanayi memleketlerle sanayiinden mahrum kılınmış memleketler arasında, silâh kuvveti, kapitülasyonlar, diplomatik entrikalar, askerî işgaller ve saire ile teyidedilen korkunç bir emperyalizm siyasetinin, maskeli ifadesinden başka bir şey değildir.

Bu siyaset, büyük sanayi memleketlerinde, iptidai el tezgâhını, manifaktür atelyesine, manifaktür aetelyesini fabrikaya ve daha sonra büyük sanayi temerküzlerine doğru - himaye ve müdahalenin her şekli ile - yürütürken, sanayiinden mahrum edilen memleketlerde ise manifaktür atelyesini el tezgahına ve el tezgâhçısını uzak memleketlerde rızık aramaya çıkan gurbetçiye döndürmüştür.

Hulâsa zahirin aldatıcı manzarasına rağmen devletin iktisadi hayata müdahale ve tesiri, on dokuzuncu asrın liberal devlet sisteminde olduğu kadar hiç bir zaman inkişaf etmemiştir. On dokuzuncu asrın ve harpten evvelki cihan nizamının bütün haricî ve dahili tezatlarının ifadesi, bu liberal devletin bizzat kendisidir.

Bir taraftan millet içindeki tezatları, diğer taraftan milletlerin birbirleri arasındaki menfaat mücadelesini

bir anda ve kül halinde tasfiye edecek tılsımlı bir müdahalenin sırrına malik olsaydık, hiç şüphe yokki, millet bünyesinde devletin rolü, derhal bir teknik fonksiyon haline düşerdi. Fakat bugün insanîyet, hem millet içinde, hem milletler arasındaki tezatların en keskinleştiği devri yaşıyor. Binaenaleyh milli kurtuluş hareketlerinin devlet telâkkisinde, ne Fransız ihtilâline tekaddüm eden devrin bir tefekkür abstraksiyonu olan ideal devlet telâkkisinden, ne harbe tekaddüm eden devrin korkunç emperyalizmini maskeliyen liberal devletçiliğinden, ne de bütün ufunetleri zâhire vuran bu emperyalizmin maskeli bir temdit teşebbüsü olan bugünkü anti-demokratik devletçilik tecrübelerinden alaçağı bir şey yoktur.

Türkiyenin bu günkü teknik geriligine rağmen onu, passif ve iktisaden tâbi bir yarı müstemleke olmaktan çıkarıp, ileri teknikli bir siyasî ve iktisadi cüzütamı haline getirmeyi istihdafeden inkılâbımızın devlet telâkkisinin esası, ne bir tefekkür abstraksiyonu, ne bir takım tezatların ve menfaat mücadelelerinin teyidi olamaz.

Biz, iktisadî gerilikten ve müstemleke şartlarından kurtulabilmek için, bütün cemiyet ve iktisat bünyemizin yeni bir keyfiyete istihalesini zarurî kılan bir milli kurtuluş hareketi içinde bulunuyoruz. Bu hareketin devletçiliği hem yüksek tekniği benimsiyecek, hem de bu tekniğin terakkisi etrafında bir takım tezatların baş göstermesine meydan veremiyecek, kısaca cemiyet bünyesinin, *bizzat cemiyetin irâdi müdahalesi* altında inkişafı imkânlarını temin edecek bir sistem olmalıdır.

Cihan tarihinde müstemleke şartlarından kurtulmak, fakat müstemleke veya yarı müstemleke olmamak için, ilk defa kıyam eden bir millet olmamız dolayısıyla, devlet telâkkimizi iyzeaha çalışırken, kendimize örnek sayacağımız - kül halinde müdevven - bir devlet ideolojisi bulamayız.

Binbir çeşit tereddinin hep birden tahribe çalıştığı bugünkü Avrupada devlet ancak, ya millet içinde bir kısım vatandaşların, ya millet haricinde bir kısım milletlerin zararına olarak hayatın gidişine müessir olabiliyor.

Çünkü hem milletin kendi içinden, hem o milletle diğer milletler arasındaki münasebetlerden gelen muhtelif tezatların, hem m ü m e s s i l i , hem e s i r i olan bugünkü bir garp devlet müessesesi için bu tezatlar haricine çıkmak maddeten imkânsızdır.

Meselâ Almanyada devletin, sokaklarda bir sel gibi akan keskin sınıf tezatlarının haricine çıkması, yahut meselâ İngilterede devletin, imparatorluğun bünyesini temelinden sarsan milî istiklâl mücadelelerini tasfiye edebilmesi, buralarda devlet müessesesi, evvelâ kendi mahiyetini inkâr etmedikçe, nasıl kabil olabilir. Halbuki gerek bizde, gerek bize benzer memleketlerde, böyle tahakkümü ve tasfiyesi gayrı kabil bir takım dahilî tezatlar, milletin bünyesine ve mukadderatına hakim olabilecek bir seviyede inkişaf etmiş değildir. Bu itibarlarda inkilâbımızın devlet ideolojisi de, ne bir sınıfın diğer bir sınıfa, ne bir kısım milletlerin, diğer kısım milletlere karşı tezatını ve tahakkümünü teyideden bir telâkkiye istinat eder.

Memleketimiz dahilindeki iktisat şartlarının geriliğine ve cihan tekniğinin bu günkü hakim seviyeli seyrine rağmen, kendi tekniğimizi bu seyre uydurmak mecburiyetinde bulunuyoruz.

Bunun için bizde devletin ilk vasfı, ne bir sınıf, ne de dar bir menfaat zümresi namına olmıyarak, gerek millî, gerek beynelmilel şartların icap ettirdiği gibi ve bu icapların hududunca *Milli iktisat hayatının seyrine müdahaleci* olmasıdır. Bizde devlet, milletin hem mümessili, hem organizatörü, yani millet içinden doğan fakat millî hayatı filen sevk ve idare ederek, büyük iktisat terakümlerini millet namına yaratan ve millet namına benimseyen bir teşkilât olacaktır.

Devletin bu organizatörlük ve benimseyicilik rolü ise, devlet otoritesinin, *evvelden taayyün eden ve tekniğin icaplarına göre mütemadiyen genişliyen bir millî iktisat planı dahilinde büyük cemiyet ve iktisat sirkulasyonlarına mütemadi müdahalesi şeklinde tecelli eder.*

Hülâsa, milli kurtuluş hareketinin devlet müessesesi, milletin, *milletleşme* hadisesinin bir siyasî ifadesidir. Milletin maddeî esasîyesini teşkil eden unsurların, henüz layikile işlenmemiş, henüz tecanüsünü bulmamış olan ırk, dil, kültür malzemesinin, millî hudutlar mikyasında inkişaf ettirilmiş bir millî iş birliği çerçevesinde siyasî kemalini buluşu yeni devlet telâkkisinin asli mefhumudur.

millî kurtuluş nizamında yeri yoktur. Asırlardanberi kârsız çalışan ve hiç bir sermaye terakümü vermeyen köyün kurtarılması ve yeniden kurulması, emtia mübadelesinin memleket miqyasında genişletilmesi, modern nakliyat vasıtalarının vücutte getirilmesi, millî sanayiın tanzimi, iş kuvvetinin ihtisas seviyesinin yükseltilmesi, hülâsa bütün vatana şamil, müterakki nizamlı ve verimli yeni bir iş bölümünün vücut bulabilmesi için, bütün bu faaliyet sahalarının, münhasıran idarî bir *iktisat devletçiliğinin* çerçevesi içine alınması zarureti karşısındayız.

Bizde ekseriyetle devlet otoritesinin takviyesi ve ona iktisadî bir kuruluşu istihdaf edici yeni bir istikamet verilmesi bahsı ile “ faşist devlet „ şekli arasında bir fikir tedâfisine meydan verilir. Faşizm, müstemlekeci bir memlekette müstemlekecilik şartlarının “suihazm„ ından doğan tipik bir emperyalizm hadisesidir. Milletın kendi bünyesindeki muvazenesizlikten doğan tam bir reaksiyondur.

Faşizm ne bir inkılâp, ne de bir millî hareket davasıle sahneye çıkmış değildir.

O kendine izafe edilen bütün orijinaliteleri, vekayiiıı kendini sürükliyen cebir ve zoru altında ve kendi iradesi haricinde benimsedi. Faşizmin değil tam bir ideoloji, hattâ müstakil bir strateji sahibi olduğu dahi iddia olunmaz. Denebilir ki bu rejimin, kendini her zaman düşmanlarının hareketine tabi kılan

millî kurtuluş hareketlerinin ve bu hareketlerin en dikkate şayan misalini veren Türk inkilâp nizamının bu itibarla, bir idarî reaksiyon, bir emperyalizm hadisesi, hülâsa sınıf diktatorasının bir başka şekli olan "Faşizmin devlet nizamı," ile ciddi bir müşabeheti yoktur.

Biz, inkilâp davamızda kül halinde, ne nümune alacağımız, ne adapte edeceğimiz diğer bir inkilâp şekli aramak ihtiyacında olmadığımız gibi, onun idealojik prensipleri, yahut bu prensiplerin ifadeleri olan siyasî müesseseler üzerinde de, taklit edeceğimiz misallere muhtaç değiliz.

İnkilâbımız kendi prensipleri gibi, kendi siyasî ve içtimai müesseselerini de, kendi inkişafının seyri içinde ve kendi mahiyetine uygun olarak adım adım vermektedir.

Vakıa Türk cemiyetinin geçirdiği inkilâbın asaletine ve Türk milletinin yaratıcılık kudretine inanmayan bethah vatandaşlara her adımda rastlamak kabildir. Fakat bunları da, hadisatın seli içine karışmak mevkiinde kaldıkları vekayiin, beşer medeniyeti tarihindeki müstesna ehemmiyetine inandırmak millet kütlesi içinde bir zerrenin bile boş yere feda edilmemesi hesabına ihmal etmemek bir zaruret teşkil eder.

Devletçilik (Etatizim) inhisarcılık demek olmadığı gibi, bazı garp memleketlerinde yapılan şekilde, devletin muayyen bir takım iş ve sermaye sahipleri hesabına, muayyen bazı işleri kendi işletmesi altına alması demek te değildir. Böyle bir devlet müdahalesinin,

iktisat hayatına ancak teknik bir müdahalesi olur. Böyle bir müdahalenin sosyal bir mahiyeti yoktur.

Filhakika sermayenin çok toplu, tekniğin çok ileri ve iktisat tezatlarının çok keskin olduğu yerlerde bazen devlet bu tezatlara, yine münhasıran sermaye namına işletmek için müdahalelerde bulunmaktadır. Halbuki Türkiye ve Türkiyeye benzer memleketler için devlet müdahalesinin mevzuu, yüksek tekniğin doğurduğu bir takım tezatları, bir takım menfaatlar için kontrol ve disiplin altına almak değil, esasen mevcut olmıyan bu yüksek tekniği, bizzat devlet teşkilatçılığı altında ve bir takım menfaat tezatlarına yol açmadan meydana getirmektir. Yarının dünya nizamında, ancak yeni teknik sahibi milletlerin re'yi ve hayat hakkı olacaktır. Bu itibarla, *serbest sermayenin gerek toprak, gerek sanayi, gerek mübadele sahasında randımanlı çalışabileceği teşebbüsleri serbest bırakmak* la beraber, bunun haricinde kalan ve esasen henüz işlenmemiş olan milli enerjiyi, yüksek teknikli yeni bir milli iktisat temeli üzerinde teşkilatlandırmak mecburiyetindeyiz. İşte bu teşkilatlandırma işidir ki kül halinde yeni devlet rejiminin esas mevzuu teşkil eder. Bu mevzuun ise ne faşizmde olduğu gibi idari bir telifi'beyn, ne de münhasıran malî varidat maksatları ile yaratılmış, binaenaley sadece bütçe bakımından alınan klassik inhisarcılıktan temammile ayrı olduğu aşikârdır.

Devlet, milli kurtuluş hareketinin objektif seyri içinde kendisine teveccüh eden bu geniş organizatörlük ve işleticilik rolünü, bittabi ve an-

çak bu yeni devlet tipinin icap ettirdiği geniş ve mütehasşıs bir iş kuvvetinin, bir fikir ve fen teknisiyenleri ordusunun disiplin altına alınmış heyecan ve ihtisassile başarabilir. Bu geniş iş kuvveti bu fen ve fikir teknisiyenleri ordusu, milletin sinesinden, millî inkilabın bütün prensiplerini kendine ahlâk edinmiş bir inkılâp kadro sunun şuurlu ve feragatli rehberliği altında sür'atle doğacaktır.

Millî Sermaye terakümü.

Muasır iktisat nizamının ilk inkişaf devirlerinde Avrupa-
pada, büyük milli sermayelerin en klasik teraküm
menbaı “*müstemlekelerin istismarı*,, idi. Hattâ bunun
ifadesi olarakırki geçen asırın iktisat edebiyatında
“sermayenin teraküm edeceği memleketin eli altında,
henüz kapitalizm safhasına erişmemiş bir takım ülke-
lerin, müstemlekelerle yarı müstemlekelerin bulun-
ması zarurî,, addolunuyordu. Bu el altındaki memle-
ketlerin mahallî sanayi sistemi parçalanır, ham madde
istihsalâtı - müstahsiline mühim bir sermaye terakümü
temin etmemek şartile - azamî haddine kadar genişle-
tilirdi. İktisaden tâbi kılınan memleketin i k t i s a d î
m e n f a a t l e r i değil, tâbi kılan memleketin t i -
c a r î e n d i Ő e l e r i gözetilerek geniş bir trans-
por şebekesi tesis olunur, ithalât, ihracat fonksiyon-
ları ya ecnebî, yahut bunlara ajanlık yapan *kozmpolit*
bir aracı sınıf (Kompradorlar) elinde toplanır, hülâsa
bütün emtia ve para sirkülasyonları ecnebî sermayesi-
nin kontrolü altına geçer, müstemleke veya yarı müs-
temlekenin bütün fazla kıymetleri, bu tarikle “denas-
yonalize,, edilir ve metbu memleketin milli sermaye-
lerini nemâlandırılmak için gizli veya aşikâr kanallardan
m e m l e k e t h a r i c i n e akar giderdi.

Haricî serbest pazarların ve bilhassa garantili müstem-
leke pazarlarının istismarı sermayedarlık nizamının
baka ve inkişafı için zarurîdir. Dahili pazarların

temin edeceği terakümler ekseriya ikinci planda gelir. Türk inkılâbının da ifade ettiği iktisadî manaların en başında, hiç şüphesiz bir "millî sermaye terakümü,, endişesi vardır. Passif bir ham madde müstahsili ve açık pazar olmaktan, millî bir sermaye terakümünün yapacağı teknik ve sosyal değişmelerle çıkabiliriz.

Fakat şu da aşikârdır ki, şu anda, cihanda millî sermaye terakümünün şartları, geçen asrın şartlarına nazaran tamamile başka bir mahiyet almış bulunuyor. Bu şartların değişikliğini kısaca ve kaba hatlarla birkaç nokta etrafında teksif edebiliriz:

1. — Türkiye, esasen müstemleke sahibi olmadığı gibi, müstemleke edinmek davasında da değildir. Türk inkılâbı mahiyet itibarile müstemlekecilik teza-dının bir reaksiyonudur. Mevzuu, da her şeyden evvel, müstemleke nizamının nefi ve inkârıdır. Onun selâmet ve masuniyeti hattâ yalnız Türkiye'de değil, bütün cihan içinde - müstemleke ve müstemlekecilik teza-dının ve binnetice, müstemleke şartlarına istinat eden her nevi iktisat usullerinin ve sermaye terakümü tarzlarının tasfiyesi ile kabildir.
2. — Müstemleke şartlarına ve binnetice kapitalizmin geçen asırdaki inkişaf seyrine uygun teraküm vasıta ve menbaları, meselâ kolay kolay taksim olunacak müstemlekeler, garantili istihlâk piyasaları, alım kabiliyeti genişlemeye müstait emtia ve sermaye piyasaları artık mevcut değildir. Sınâî mamulât ve masnuatımızı rekabetsiz sürebileceğimiz iptidâî memleketler, henüz sermayedarlık

safhasına erişmemiş geniş pazarlarımız yoktur.

3. — Ziraî ham maddelerimizi satabileceğimiz cihan pazarlarına, kitle halinde ve standartlaşmış ve müstehlikin ihtiyacı noktai nazarından keyfiyeten faik emtia veren yeni memleketlerin, rekabetleri, münhasıran ziraî ihracattan mütevellit gelir seviyemizi günden güne kısmaktadır.
4. — On dokuzuncu asrın, sermaye terakümü yapan memleketlerinde, büyük sermaye hareketlerinin ve terakümlerinin en emin alâmeti, ticarî sermayenin sanayi sahasına akışıdır. İçinde bulunduğumuz devrin en mühim vasfı ise, anî ve sık buhranlar, siyasi ihtilâtlar, ecnebi dövizlerinin müdahaleleri ve bu cinsten hesapsız sebepler dolayisile ticarî sermaye kârlarının istikrarsızlığı ve hattâ ticarî sermayelerin tedricî eriyiştir. Filhakika, her türlü himaye tetbirleriyle sıyanet edilen dahilî pazarlarda, serbest rekabet şartları dahilinde ve bilhassa sanayi sahasında bir miktar millî sermaye terakümü imkânları mevcuttur gibi görünür. Fakat kuvvetli bir ilk ticaret sermayesine, bina-analeyh zengin bir mütedavil sermaye menbama istinat etmiyen bu serbest sınaî teşebbüslerin, her türlü rekabet karşısında bir müddet sonra ortadan çekilmesi beklenebilir.

Hülâsa, iktisadî bir iktiklâl cidaline giriştiğimiz şu tarihî anda, bu istiklâlin en reel esası olan millî sermaye terakümü noktai nazarından tamamilen hususî bir vaziyette bulunuyoruz. Fakat bu vaziyet yani millî sermaye terakümü vasıta ve menbalarının geçen asra nazaran değişmiş olması, millî sermaye terakümünün

akim kalmasını değil, bu teraküm için, bu günün şartlarına uygun teraküm vasıta ve menbaları aranmasını zarurî kılar. Meselâ, büyük millî iktisat işlerinde Türkiye, iktisadî inkişafının daha ilk adımından itibaren "Devletçi,, olmak zaruretindedir. Halbuki Avrupa'da sermayedarlık nizamının ilk inkişaf devrindeki siyasî farikası "devletin iktisadî faaliyetlere ademi müdahalesi,, sayılırdı. Vakıa bu umumî telâkki de ayrıca münakaşa edilebilir.

Çünkü meselâ kapitalizmin ilk inkişaf devirlerinde bu nizam mücadelesini, bir taraftan serbest amele bulmak için derebeyliğine, diğer taraftan serbest pazar ve ham madde menbaı bulmak için de, hariçte müstemlekeleşecek ülkelere ve bu ülkeler üzerindeki menfaat rakiplerine karşı yapıyordu.

O zamanki millî sermaye terakümlerinin mahiyeti itibarile tem am ile iktisadî iki büyük ve esas davasını yine Feodal hukukunun tasfiyesi, her ne pahasına olursa olsun müstemleke temini teşkil eyliyordu. O zamanın tarihini tetkik edersek bütün sermayedar memleketlerde devlet müessesesinin millî sermayenin terakümü hesabına bu iki cepheli iktisadî cüdale, bütün kudretleriyle müdahale ettiklerini ve milletin *can ve mal* menbalarını, maddî ve manevî her vasıttan istifade ederek bu mücadelede kullandıklarını görürüz. Fakat o zamanın psikolojik bir icadı olarak, bütün bu müdahaleler bazan din, bazan vatan, bazan da medeniyetin neşri namına yapılıyor ve hakikat, hakikatin zıddı ile maskeleniyordu.

Garpta devletin bütün enerjisi ile müdahale ettiği ve hâlâ da müdahalede devam etmekte bulunduğu bu bü-

yük iktisadî cidaller haricinde serbest cereyanına bırakılan iktisat münasebetleri hakikatte, rejimin baka ve masuniyetine katiyen taalûku olmıyan bir takım muamelelerdi.

Biz, millî iktisat mücadelemizin daha ilk inkişaf adımından itibaren devletçiyiz dediğimiz zaman biliyoruzki, inkılâbımızın bu seciyesi, bu günün hem millî, hem beynelmilel şartlarının ve faaliyetlerinin bir zaruretidir. Ve bizim için millî iktisat faaliyetlerinin şu veya bu şekilde cereyanı artık bizzat rejimin baka ve masuniyeti ile alâkadar bir dava teşkil eder. Çünkü memleketimizde gerek şahsî, gerek anonim sermayeler, henüz küçük sınaî teşebbüsleri bile kavrayamıyacak kadar zayıftır. Millî sermayenin çabuk ve emin terakümü için, bize kolay kazanılan fazla kıymetler verecek müstemlekerlerimiz olmadığı gibi, müstemlekecilik nizamı dahilinde sermaye terakümü şartlarına karşı da bizzat kıyam etmiş bulunuyoruz. Binaenaleyh, millî sermaye terakümü müz ü her şeyden evvel, millî iş birliğimizin çabuk teessüsünden, millî emeğin rasyonel tanziminden ve bu suretle dahilî pazarın, millî istihsal ve istihlâk kabiliyetinin en verimli bir şekilde ve bizzat milletin ileri menfaatleri namına istismarından beklemek mecburiyetindeyiz.

Uzak pazarlardaki geniş ve teşkilâtlı rekabetlere rağmen, zirai ihracat maddelerimizi oralarda tutabilmek, müterakki bir istihsal tekniğinin mahsulü olan

ecnebî sanayi mamulâtına karşı, dahilde kendi sanayi mamulatımızı korumak, transport vasıtalarımızı kurmak, hülâsa gerek istihsal gerek mübadele işlerini merkezi bir sevk ve idare altında tanzim ederek modern iktisat münasebetlerini bütün memleket miqyasında tevsi etmek ve en ucra memleket bucaklarını milli iktisat hareketleri içine almak için iktisadî bir devlet müessesesinin iktisadî teşkilâtçılığundan istifade etmiye mecburuz.

Bütün cihanda devletin iktisadî rolünün günden güne genişlediği, hattâ devletin şimdiye kadar anladığımız mânâda siyasî rollerinin ikinci plana atılmak suretile devlet müessesesinin bir iktisadî teşekkül haline inkilâp etmekte olduğu bu devirde, onun milli sermaye terakümündeki teşkilâtçılık ve benimseniyicilik rolünden istifadeyi ihmal edemeyiz.

Devletin iktisadî faaliyetinin hududu hakkında şimdiden kat'î bir şey söylemek yersizdir. Yalnız biz bu hududun mütemadiyen genişliyeceğine ve devletin, gittikçe tekemmül eden "millî bir iş birliği cihazı," olarak azamî inkişaf kabiliyetine malik olduğuna kaniiz. Memleketimizde daha şimdiden bütün muhabere vasıtalarıyla, kara ve deniz nakliyatının hemen tamamile devletleştiği, bütün kredi müesseselerinin, ya devlet mülkiyeti, ya devlet kontrolü altında bulunduğu, en büyük sanayi müesseselerinin devlet müdahalesile vücuda gelebildiği, ecnebî sermayesile büyük miqyas-taki karşılaşmalar için ancak devletin muhatap olabildiği, yapılmış ve yapılacak bütün kooperatiflerin devlet sermayesinden istiane ettiği, hattâ ihracatın tanzimi, reklâm ve sergi işlerinin bile yalnız devlet

sermayesile yapılabildiği düşünülürse, şahsi veya anonim sermayenin, mütemadiyen genişliyen devlet sermayesine nisbeten hakim bir rol alabilmesi için bugünkü milli ve beynelmilel bütün şartların ve vaziyetlerin ne kadar değişmesi lâzımgeldiği, kendiliğinden anlaşılır.

Millî sanayi sistemi.

Modern teknik ifadesini, ancak modern bir sanayi sisteminde bulur. İleri teknikli bir sanayi sistemi, millî bir iktisat bünyesinin hem temeli, hem iskeletidir. Hakikî manasile bir millet iktisadiyatının bütün faaliyetleri, para ve emtia hareketleri, nakliyat işleri, millet içindeki iktisadî münasebetlerin bütün memleket miqyasında genişlemesi, ancak bir millî sanayi temeli üzerinde ve bir millî sanayi iskeleti etrafında kabildir. İleri teknikli bir millî sanayi sistemi, bir "millet,, le, bir "cemaatı,, yahut henüz bir millet haline gelmiyen veya milletleşmekte olan insan cemiyetini biribirinden ayıran en emin farikadır denilebilir. Millî bir sanayi sisteminin toplayıcı ve birleştirici tesirlerinden mahrum bir insan cemiyetini, unsurları arasında karşılıklı bir takım daimi münasebetler ve bir mukadderat birliği teessüs etmiş mütecanis bir cemiyet şeklinde almak müşküldür.

Bu günkü Avrupa milletleri, tecanüsünü, ancak kendi millî sanayi cihazlarını yaratmak suretile ve yaratabildikleri nisbette temin ettiler.

Eski Osmanlı imparatorluğunda "millî bir sanayi,, yani millî menfaatlar dahilinde işliyen ve millî sermayede terakümler yapan, bir sanayi sistemi yoktu. Hattâ bu imparatorluğun müstemlekeleşmesi, her şeyden evvel

garptaki sınaî inkişaf karşısında ve garptan gelen ucuz ve mebzul sınaî mamulât ithalâtı önünde, Osmanlı türkiyesinin kurunuvustaî olsa bile o zamana kadar mevcut olan mahallî, sanayi cihazının büsbütün tasfiyesi ile başlamıştır denilebilir. Kapitülasyonlarla mukayyet genç Türkler Türkiyesinde, millî bir sanayi faaliyetinden ve bu faaliyetin ideolojik ifadesi olan millî bir sanayi siyasetinden bahsetmek abestir. Esasen müstemleke veya yarı müstemleke şartları içinde yaşayan herhangi bir memleket gösterilemezki, orada tam manasile millî bir sanayi sistemi taazzuv etmek ve yaşamak imkânını bulabilsin. Bir müstemleke veya yarı müstemlekedeki, ticaret sermayesi, ham madde veya gıda maddeleri istihsalâtına yatırılmış işletme sermayeleri, münakalât sermayeciliği ve bunların cereyanını tanzim eden bir finans sermayesi cihazı - bittabi esas itibarile yabancı sermaye sahiplerinin menfaati dahilinde çalışmak üzere son haddine kadar inkişaf edebilir. Bu sayılan sahalardaki sermayedarlık inkişaf-ları, o memleketin müstemleke veya yarı müstemlekelikten kurtulmuş olduğunun delili olamaz. En t a m v e k a r a k t e r i s t i k m ü s t e m l e k e , bütün millî menbaları ve bilhassa ham madde ve gıda maddeleri istihsal kabiliyeti, ecnebî ticaret sermayesi yahut ecnebî sermayesine tabi mahallî ticaret burjuazisi tarafından en fazla inkişaf ettirilmiş olan memlekettir

Fakat millî menfaatler dahilinde kurulan ve çalışan ve binaenaleyh yabancı menfaatler hesabına değil, en evvelâ millî sermayede terakümler temin eden ve millî kontrole tabi olan ileri teknikli bir sanayi sistemi, bir müstemleke rejiminin hakikatte zıddıdır. Böyle bir

sistemin taazzuv ettiği ve yaşayabildiği bir memleket artık müstemleke veya yarı müstemlekeliğe çıkmış demektir.

Bunun içindir ki, normal şart altında, bir memlekette millî bir sermaye terakümünün yaratılmasına müteveccih bir iktisadî inkişafın en emin alâmeti, o memlekette ticarî ve malî sermayelerin sanayi sahâsına akışıdır denilebilir. Bu itibarla, millî sanayi sistemi ve bunun ifadesi olan millî bir sanayi siyaseti, iktisadî ve siyasi tam bir istiklâlî istihdaf eden bir millî kurtuluş hareketinin, *mihverini* teşkil eder.

Millî sanayii ham maddesile doyuracak geniş bir ziraat sistemi, köyün ham maddesini şehre ve şehrin mamul maddesini köye taşıyacak ve bu suretle memleketin bütün bucaklarını birbirine bağlayarak, millet iktisadiyatını bütün memleket mikyasında genişletecek bir transport şebekesi, para ve emtia hareketlerinin bütün memleketi ihata edecek bir mahiyet alışması, hülâsa millî iktisat çarkının millî menfaatlar hesabına devri daimisi, ancak bir "millî sanayi mihveri", etrafında kabildir. Halbuki millî sanayiden mahrum bırakılan bir müstemleke ve yarı müstemlekede bu çark ancak yabancı menfaatlar hesabına ve yabancı istismarcılar emrinde hareket etmektedir.

Oralarda iktisadî faaliyetler esasen, müstemleke şartları altında hiçbir zaman tecanüsünü bulması kabil olmıyan "millet", in değil, hakim olan veya hakimiyet mücadelesi yapan metbu devletlerle bu devletlerin ajanlarının mürakabe ve arzuları dahilinde cereyan eder.

Oralarda millet, bütün bu hareket ve faaliyetler içinde, aktif bir unsur değil, ancak passif bir "obje," dir.

Meselâ Osmanlı imparatorluğu, bütün iktisat çarkları, istihsalâtı, emtia hareketleri, nakil vasıtaları, para sirkülasyonları, ya ecnebi sermayesi veya levanten mutavassıtlar namına işliyen tipik bir yarı müstemleke idi. Bu yarı müstemlekedeki, yabancıların iktisadî menfaat mücadeleleri azamî haddine varmış ve hattâ bu iktisadî menfaat mücadelelerine muvazi olarak, siyasi nüfuz muntakaları bile tesis olunmuştu. Memleketin tam bir müstemleke haline döndürülmesi için bütün şartlar hazırlanmıştı. Bu memlekette, millî iktisat faaliyetlerinde millet nasıl passif bir obje ise, millî siyasetin seyrinde de devlet, yine öyle, kendi mukadderatında kendisi rey sahibi olmıyan bir *gölge müessese* haline düşmüştü.

Halbuki memleket denilen şey, hudutları içinde bir millî iktisat nizamı ve tam bir iş birliği teessüs etmiş, iktisaden cüzûtam ve siyaseten masun bir toprak parçasıdır. Bu itibarla eski "memaliki Osmaniye," hattâ bir memleket bile değildir. Osmanlı Türkiyesi, aksamı ve eczası arasında, ecnebi dayınlar hesabına çalışan kötü bir devletin siyasi gölgesinden başka hiç bir rabıta bulunmıyan yabancı menfaatlara mevkuf, perişan bir coğrafi varlıktır.

Halbuki inkilâbımız, bu perişan, bu tâbi ve iptidai varlığın temamilen zıddı bir memleket bünyesini ve millet şeklini istihdaf eder. İnkilâbımızın mevzuu her türlü siyasi ve iktisadî hulûllerden masun bir millî iş birliği vücuda getirmektir. Bu birlik ise, modern tekniğin, millî menfaatlar dahilinde işliyen ileri bir

sanayi sisteminin iskeleti etrafında doğar ve yaşayabilir. Bu itibarla milli sanayi davası, milli iktisat bünyesinin iskeleti ve iktisadi istiklâl mücadelesinin mihreri olduğu gibi, milletimizin diğer milletler arasında, müstakil bir cüzütam olması için cereyan eden milli kurtuluş hareketimizin de beynelmilel siyasetini tayin eden bir senboldür.

Cihanda sanayiın yalnız mahdut memleketlerde tekâsüfünden doğan müstemlekecilik nizamının, iktisadi temelinden mahrum edilmesi, ancak, her milletin kendi milli sanayiini, kendi mikyasında kurması ile kabildir. Cihanın büyük parçalarının sanayidan mahrum bırakılması hesabına devam eden ve mahdut memleketlerde toplanan anormal sanayi kesafeti dağılmadıkça eski müstemleke ve yarı müstemlekelerde de milli sanayi kuruluşları, bu memleketlerin yeni bir keyfiyete istihalesi için zarurî olan inkişaf seviyesini bulmadıkça, içinde yaşadığımız dünya nizamının, kendi milletlerinden kendisini kurtarması, bu günün tâbi ve metbu milletler dünyası yerinde, her biri cihan camiasında birer cüzütam olan müstakil milletler dünyasının doğması bittabi imkânsız kalır.

Gümrük istiklâli.

Gümrük istiklâli, müstakil bir millet bünyesini ve bir milli iş birliği sistemini çerçevesiyen "Milli hudut," mefhumunun iktisadi bir ifadesidir.

Milletin, kendini mahkûm kılan müstemleke şartlarına karşı siyasi istiklâli için isyanı demek olan istiklâl harbi, nasıl bir takım vatan hudutları için ve bir takım vatan hudutları üzerinde cereyan ederse, mille-

tin kendini tâbi kılan iktisadî kayıtlara karşı isyanı demek olan iktisat harbi de, yine bu milli hudutlar üzerinde kurulan gümrük siperlerinde cereyan eder.

Milletin zoru ile ve milletin kanı pahasına kazanılan, fakat devletin müstakil bir gümrük siyasetile muhafaza ve müdafaa olunmıyan bir hudut, bizim gibi hakiki istiklâl mücadelesine girişmiş bir millet için emin bir hudut olamaz.

Mamafih gümrük istiklâli de yalnız başına milli emeğin masuniyeti ve milli bir iş birliğinin emin inkişafı için bir teminat teşkil edemez. Milli iktisat şartlarının, ticarî münasebetlerine girişilen memleketlere nazaran hiç olmazsa vasatî derecede münkeşif bir seviyeye erişmediği zamanlarda, himayeci bir gümrük siyaseti ile teyit olunmıyan bir gümrük istiklâlinin mühim bir manası yoktur. Binaenaleyh gümrük istiklâlini ve himayeci bir gümrük siyasetini bir arada almak ve bunları bir milli kurtuluş hareketinin, bir millî istiklâl mücadelesinin, üstünde münakaşa ve fedakârlıklar yapılması katiyen mümkün olmıyan ana prensiplerinden saymak şarttır.

Müstemleke veya yarı müstemlekelikten milli istiklâl istihale seyrinde bulunan bir memleket için, gümrük himayeciliğinin objektif mevzuu, her şeyden evvel, ileri tekniği temsil eden milli sanayi kuruluşunun himayesidir.

Zaten böyle bir memleketin müstemlekeleşmesi veya iktisaden tâbi bir hale sukutu, bir taraftan ya memleketin milli sanayiden mahrum bırakılması, ya evelce mevcut

olan iptidai fakat millî sanayi cihazının yıkılması ve diğerk taraftan da bu memlekette ham madde veya gıda maddeleri istihsalâtının son haddine kadar inkişaf ettirilmesi suretile başlamıştır.

Millî istiklâl mücadelesi safhasına ayak basmış bir müstemleke veya yarı müstemlekedeki ziraî gıda maddeleriyle ham maddeler istihsalâtı, esasen inkişaf etmiş bulunmaktadır. Böyle bir memleketin, millî hudutlar içinde millî ziraat mahsulâtına karşı ecnebi ziraat maddelerinin rekabetinden çekineceği bir cihet yoktur denemezse, bu rekabetin, millî iktisat rejiminin kurulmasını akim bıraktırabilecek bir mahiyet alması her halde müşküldür. Fakat böyle bir memlekette millî sanayiın vaziyeti temamilen başkadır. Ya esasen sanayiden mahrum kalmış, ya ecnebi sanayii karşısında millî sanayii parçalanmış olan bir memlekette, modern tekniğe müstenit millî bir sanayi sisteminin yaratılması işi, faal bir gümrük himayeciliği ile teyit olunmadıkça bittabi imkânsız kalır. Halbuki modern tekniğe müstenit millî bir sanayi sistemine istinat etmedikçe bir memleket, iktisaden tâbi ve geri bir memleket halinden çıkarak bir iktisat cüzütamı haline gelemez.

Binaenaleyh ancak müstakil bir gümrük cephesi arkasında ve himayeci bir gümrük siyasetinin kanadı altındadırki millî sanayii işleri, memlekete akacak ticarî ve mali sermayeler ve memlekete tahsis olunacak millî enerji için verimli olabilir.

Bu itibarla himayecilik, bizim gibi istiklâlini yeni kazanan ve bir kurtuluş mücadelesi yapan bütün genç milletler için, millî sermaye terakümünün ve

milli iktisat kuruluşunun en emin vasıtalarından biridir.

Bir zamanlar Büyük sanayici memleketlerin gümrük himayeciliğini, liberal bir iktisat bakımından rededen ve proteksiyonizmi, milli iktisat şartlarının normal cereyanına engel addeden iddialar üzerinde tevekküf etmek lüzumsuzdur. Çünkü büyük sanayi memleketlerinde millî sermayenin terakümü - daha evvelce de işaret olunduğu gibi - bilhassa müstemlekelerden çekilen fazla kıymetler hesabına temin olunur. Bu fazla kıymet menbaları ise, hakim milletin sanayi mamulâtına karşı müsait şartlar ve bunun gayri memleketlerin ithalâtına karşı en ağır gümrük kayıtları ile techiz edilmiştir. Bir gümrük himayeciliğinin ne kadar şiddetli olabileceğini, biz ancak, büyük sanayici memleketler tarafından tatbik olunan müstemleke tarifelerinde görebiliriz.

Halbuki biz, millî sermaye terakümümüzü bir takım müstemleke fazla kıymetlerine değil, her şeyden evvel, kendi dahilî pazarımızın istismarına istinat ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuzdan, bizim kapatabileceğimiz gümrük duvarları, doğrudan doğruya kendi dahilî pazarımızın çerçevesini teşkil eden hudutlarımızdır.

Ancak şunu da işaret etmek lâzımdır ki sanayi, mahza sanayi olduğu için gümrük himayesine lâyık edgildir. Dünyada mevcut bütün sanayi şubelerinin hep birden ve aynı zamanda memleketimizde inkişafını istemek ve gümrüklerimizi, hariçten gelen bütün sanayi mamu-

lâtına karşı her zaman ve aynı şiddetle kapamak, bittabi makul bir hareket tarzı olamaz. Fakat bu nokta davanın, prensiple alâkası olmıyan teknik bir veçhesidir. Binaaleyh inkılâbın ideolojisi bahsinde iktisadi istiklâlin hakiki temeli olan milli sanayiın inkişafı ve bu inkişaf sayesinde memleket miqyasında bir milli iş birliğinin teessüsü için gümrük istiklâline ve himayeci bir gümrük siyasetine, üzerinde münakaşa caiz olmıyan bir prensip olarak yer vermiye ve bu prensipi her zaman, taarruzdan masun bulundurmalıya mecburuz.

Millî kurtuluş hareketlerinin ana prensipleri.

Buraya kadar verilen izahattan sonra Millî kurtuluş hareketlerinin ana prensiplerini şöyle hülâsa edebiliriz:

1. — Millî kurtuluş hareketleri, tarihî orijinleri itibarıyla beynelmilel bir tezatın, yani müstemlekeci memleketlerle, müstemlekeler ve yarı müstemlekeler arasındaki iktisadî ve siyasî tezatın birer neticesidir. Bu tezat tarih içinde menşei, bir taraftan makedonların garp memleketlerinde sanayie tatbikinden doğan büyük sanayi inkılâbından, diğer taraftan bu sanayiın arzın mahdut noktalarına tekâsüf ve inhisar etmesi şeklinde tecelli eden beynelmilel müsavatsızlıktan alır.

2. — Millî kurtuluş hareketlerinin mebdâ noktası beynelmilel bir tezat olduğu gibi, gaye ve hedefi de bu beynelmilel tezatın, yani bir kısım memleketlerin diğer kısım memleketlere karşı iktisadî ve hattâ siyasî tabiiyeti şeklinde tecelli eden müstemlekecilik tezatının hallidir.

Bu itibarla millî kurtuluş hareketleri, gerek tarihî menşeleri, gerek inkişaf istikametleri bakımından, cihan içinde bir tezatı ve binaenaleyh bütün prensipleri kendi zatından çıkarılması icabeden müstakil bir beynelmilel davayı temsil eder. Millî kurtuluş hareketleri, her hangi diğer bir hareketin peyki, tâbii veya rezervi olmaz.

3. — Tarihî mahiyetleri itibarıyla millî kurtuluş hareket-

leri, cihan iktisat vahdetini inhilal ettirmeye ve cihan iktisadiyatını teşkileden unsurların birer birer kendi kabukları içine çekilmeleri suretile gittikçe iptidaileşmelerine müteveccih menfi ve irticaî birer hareket değildir.

Bu hareketler filvaki, milli istiklâl cidaline giren müstemleke ve yarı müstemlekelerle iktisaden tâbi memleketlerin kötü birer hammadde müstahsili ve passif birer mahraç olmaktan kurtulmalarını istihdaf eder. Fakat bu otarşi, yukarda işaret olunan hedefin tahakkuku için bir intikal seyridirki bu seyir, bu memleketlerin kendilerini müebbeden alemleri hariciye kapamaları, beynelmilel iktisat münasebetlerinden uzaklaşmaları demek değildir. Bilâkis milli kurtuluş hareketlerinin inkişaf istikametleri, müstemleke ve yarı müstemlekelerle iktisaden tâbi memleketlerin, milli iktisat cihazlarını, imkânın azamî haddine kadar inkişaf ettirmiş yeni iktisadî cüzütamlar halinde beynelmilel emtia mübadelelerine iştirak etmeye ve bu suretle daha rasyonel bir cihan vahdetine tesis etmeye müteveccihdir. Başka memleketlerdeki buhranları ve ictimai mücadeleleri keskinleştirmek için "müstemleke ve yarı müstemlekelerin bir taraftan ham madde müstahsili ve mahreç olmaktan çıkmak, fakat diğer taraftan kendi kendilerini iptidaileştirmeleri ve cihnin mübadelesinden haric kalmaları telâkkisi, milli kurtuluş hareketleri bakımından merdud bir telâkkidir.

4. — İstihsal vasıtaları ile, tekniğe tehakküm tarzı, yani istihsal münasebetleriyle teknik arasındaki uygun-suzluk, muasır cemiyette yaşayan bütün tezatların ve bu meyanda müstemlekecilik tezatının unsuru aslisidir. Yük-

sek tekniğin, büyük istihsal vasıtalarının, büyük iktisat faaliyetlerinin ictimai bir mürakabe ve tanzim altına alınmamış olması yüzünden muasır cemiyette tekniğin her terakki adımı kendi peşinden bir sürü ictimai tezatları sürükliyor.

Yüksek tekniği ve büyük iktisat faaliyetlerini cemiyetin kontrolü altına alması, millî kurtuluş hareketlerinin objektif mahiyet ve inkişaf istikametlerine iki sebeple tevafuk eder:

a. — Milletler arasındaki iktisadî tabiiyet ve metbutiyet teza-dının tasfiyesi.

b. — Millet içindeki iktisadî menfaat teza-dının tasfiyesi.

Cihanda sanayi yalnız mahdut memleketlerde tekâsüf ettiği ve o memleketlerde sanayiın başıboş inkişafı ham madde ve mahreç kavgalarına meydan verdiği müddetçe, cihanda müstemlekecilik teza-dının tasfiyesi ve millî kurtuluş hareketlerinin en esaslı gayesinin tahakkuku imkânsız kalır.

Milletler arasında iktisadî tabiiyet ve metbutiyet teza-dının tasfiyesi için, şimdi büyük sanayi memleketlerinde tekâsüf ve inkişaf etmiş olan yüksek tekniğin ve bu yüksek teknik üstündeki ictimai münasebetlerin cemiyetin planlı kontrolüne müstenit yeni ve daha rasyonel bir şekle inkılâbı, millî kurtuluş hareketlerinin inkişaf ve selâmeti hesabına zarurîdir. Büyük sanayi memleketlerinin kendi bünyelerinden gelen kanuniyetlere göre oralarda esasen cereyan etmekte olan bu bünye istihalesini hassasiyetle takibetmek ve bu istihalenin oralardaki ictimai mahiyeti ne olursa olsun onu kendi mücadele-

mizin gaye ve prensiplerine göre hükümlendirmek mecburiyetindeyiz.

Millet içindeki iktisadi tezatların tasfiyesi bahsına gelince; milletin ahenk ve insicamı üstünde menfî bir rol oynayan ve binnetice millet bünyesini - büyük sanayi memleketlerinde gördüğümüz gibi - keskin sınıf mücadelelerine, buhranlara, katastroflara ve nihayet bütün millet bünyesinin inhilâline mahkum kılan iktisadî menfaat mücadeleleri, büyük tekniğin ve büyük iktisat faaliyetlerinin başı boş inkişafının birer neticesidir.

Halbuki şimdi Türkiyede - ve Türkiyeye benzer memleketlerde - büyük istihsal tekniği ve bu tekniğe müstenit büyük mülkiyet münasebetleri esasen inkişaf etmiş değildir. Henüz rüşeym halindedir. Bunların on dokuzuncu asır, yani klasik kapitalizmin tezehhür ve inkişaf safhasında olduğu gibi, fertlerin serbest rekabeti ve liberal bir sermaye terakümü ile meydana getirilebilmesi için zarurî olan şartların ise, hiç birisi mevcut değildir. Şimdi millî kurtuluş mücadelesi içinde yaşayan memleketlerin kendi millî sermayelerini böyle ferdiyetçi ve liberal bir sistem içinde - geçen asırda Avrupada görüldüğü gibi - teraküm ettirebilmeleri için, ne taksim edecekleri müstemlekeleler, ne fethedebilecekleri serbest pazarlar kalmıştır. Hülâsa bütün şartlar ve zaruretler, millî kurtuluş hareketlerine giren memleketlerin kendi iktisat cihazlarının inkişafını, daha ilk adımdan itibaren cemiyetin sevk ve idaresi altına almalarını âmirdir.

Bu memleketlerde ileri teknik ve geniş iktisat faaliyetleri, ancak milletin, yani milletin ileri menfaatları namına cemiyeti sevk ve idare eden planlı bir iktisat devletçiliğinin, mülkiyet ve mürakabası altında doğar

ve inkişaf edebilir. Bu memleketlerde devlet, on dokuzuncu asır Avrupası için tamamiyle meçhul ve o asrın şartlarıyla hakikaten telifi gayri kabil bulunan bir "tesahup ve idare edici iktisat faktörü, olarak, cemiyetin seyrini istikametlendirecektir. Büyük teknik, büyük mülkiyet, büyük iktisat münasebetleri bu yeni cemiyet faktörünün elinde toplanacaktır. Cemiyet içinde hâkim rol oynamıyan küçük teknik, yahut cemiyetin umumi gaye ve menfaatlarile tearuz etmiyen ve cemiyet içinde hakim tezetlara meydan vermiyen mülkiyet şekilleri ve iktisat faaliyetleri, bu hakim iktisat faktörünün tabiiyet ve kontrolü altında yaşayabileceklerdir.

5.— Tekniğin tekâsüf ve terakki etmiş olduğu büyük sanayi memleketlerinde, en baş tezadı temsil eden sınıf mücadelesi bakımından cemiyet içindeki tezatların halli, istihsal vasıtaları üstündeki mülkiyyet münasebetlerinin bir ihtilâl ile tasfiyesine bağlıdır.

Milli kurtuluş hareketleri bakımından ise, keskin bir sınıf mücadelesi, yani hakikî manasiyle cemiyetin mahiyetini tayin eden ve istihsal vasıtalarına sahip olanlarla bu istihsal vasıtalarından mahrem olanların kavgası, ancak büyük istisal vasıtalarının inkişaf ve tekâsüf etmiş olduğu memleketlere mahsus bir hadisedir. Halbuki büyük istihsal tekniği muayyen bir zümrenin elinde tekâsüf etmiş bulunmiyan ve cemiyetin planlı bir mürakabesi altına girince bu nevi tezatların inkişaf edemeyeceği memleketlerde sınıf tezadının cemiyetin bünyesini değiştirecek ve bütün tezatları bir sınıf lehine halledecek kadar keskin ve hakim bir mahiyeti yoktur.

Bu memleketlerde de fiyvaki, kurunuyustai sınıfların

bakıyesi enkaz ve kapitalist cemiyetlerde görülen sınıfların unsurları rüşeym halinde mevcuttur. Fakat milli kurtuluş hareketleri kendi objektif mahiyet ve istikametine uygun bir inkişaf seyri takibettikleri takdirde bu enkaz tasfiye edilmiye ve bu rüşeymler kendi kendine dumura uğramıya mahkûmdurlar.

6. — Büyük sanayiın mütekâsif olduğu memleketlerle sanayiden mahrum hammaddeci ve ziraatçı memleketler arasındaki iktisadî ve siyasî tabiiyeti idame edecek bir ictimai inkilap, millî kurtuluş hareketleri bakımından menfi ve rici bir cemiyet hareketidir. Bize göre bü günün şartlarına uygun progressist bir hareket ancak, bir taraftan millet içinde, diğer taraftan milletler arasındaki tabiiyet ve metbuiyet tezatlarını tasfiye edecek bir harekettir.

Bu itibarla, cihan üstünde bu gün müesses olan ve bir kısım memleketleri sanayici, diğer kısım memleketleri ham madde müstahsili ve mahreç olarak ayıran iş taksiminin değişmesi, metropollerdeki sanayi kesafetinin dağılması ve tekniğin cihanda yeniden ve rasyonel bir tevezzuu, hülâsa her memleketin kendi mikyasında inkişaf ettirilmiş mütenevvi iktisat faaliyetleri ile kendi milli iktisadiyatını yapması ve cihanda yeni bir müstakil milletler nizamının teessüsü gibi meseleler millî kurtuluş hareketlerinin beynelmilel siyasetinin mevzuunu teşkileder.

7. — Millî kurtuluş hareketleri, nizamı alemin bu günkü çarkından muztarip bütün milletlerin, siyasî veya iktisadî hakları kayd ve şart altına alınmış bütün memleketlerin müşterek davasıdır. Bu itibarla milli kurtu-

luş hareketlerine giren veya girmeye namizet bulunan millet ve memleketlerin, aralarında ne kadar mesafe veya ne kadar lisan, kan veya mahiyet farkı olursa olsun, mücadelelerinin mevzuu ve gayeleri itibarile aralarında manavî bir mukadderat iştiraki vardır. Bu manevî mukadderat iştirakinin idraki ve millî kurtuluş hareketlerinin bütün cihana şamil ehemmiyetinin her vesile ile ilânı, bu hareketlerin şümül ve itibarını bulması için şarttır.

8. — Bir millî kurtuluş hareketi, ne münhasıran siyasî, ne de münhasıran hukukî bir hadisedir. Bu hareket, milletin siyasî ve iktisadî istiklâlîni ve bu istiklâle müstenit müstakil bir devlet sistemini ve bu sistemin bütün ideolojik unsurlarını ihtiva eden bir “yeniden dağış ve kurtuluş,, hadisesidir. Bir inkilâptır. Bu dava millî kurtuluş cidaline giren bir milletin, müstemlekecilik şartlarını müdafaa veya temdit eden bütün haricî kuvvetlere karşı filen silâha sarılması ve esaret şartlarının dahilde mümessili olan saltanat hukukuna, feodal münasebetlere, hulâsa bütün köhne ve kurunuvustaf müesseselere karşı filen isyanı şeklinde bir ihtilâl hadisesidir. Din ve dünya aristokrasisinin, cismanî ve ruhanî derebeyliğin, millî iktisadın müstakil seyrini ve iktisadî istiklâlin mahiyet ve ehemmiyetini anlamıyan levanten temayüllerin, kısaca kötü ve dar bir mutevassıtlık ve uzlaşıcılık ruhunun (kompradorluğun) millî mücadelede yeri olamaz. Bu davanın, passif kombinezonlar, siyasî idarei maslahatlar, sokak veya diplomasi nümayışleri ile kazanılacak hiç bir tarafı yoktur.

Millî istiklâle ancak, istiklâl harbi ile varılır.

9. — Millî kurtuluş harektleri “millet,, in “millet,, ola-

arak istiklâlini istihdaf eder. Bu istiklâlin yalnız kazanılması için değil, muhafaza ve idame edilebilmesi için de, millet vahdetini zedeliyen ferdiyetçi zümrevî ve sınıfi şıarlara bu davada yer verilmemesi lâzımdır.

Bir milletin tarihinde milli kurtuluş hareketi devri, milletin içtimaî inzıbata en ziyade muhtaç olduğu bir intikal devridir. Bu cidal, her şeyden evvel, onu anlayan ve kendini ona vakfeden, şuurlu, ileri feragath ve disiplinli bir "avangard,, ın, bütün ferdi ve zümrevî menfaatler haricinde teazzuv ve milletin umumî menfaatlerini temsil ve müdafaa eden bir rehber kadronun sevk ve idaresi altında cereyn edebilir. İnkılâbın prensiplerini idrak etmiş ve bu prensiplerin ruh ve manasını kendine ahlâk edinmiş böyle tek bir rehber kadro ve bu kadro dahilinde standartlaştırılmış inkılâpçı unsur - yahut bir inkılâp nesli - inkılâbın muvaffakiyet ve selâmeti için lâzımdır.

10. — Muasır nizamın zarurî bir tezadı olan milli kurtuluş hareketleri, cihanın bugünkü seyri ve yarınki mukadderatı üstünde tesirleri gittikçe barizleşen müstakil amiller halinde şekilleşiyor ve manalarını buluyorlar. Binaenaleyh bu hareketler şümule ve kemale doğru daimî bir akış ve bir istihale seyri içindedir. Bu hareketlerin yarın, her birinin kendi mahallî ve millî şartları içinde alacağı istikrarlı mahiyeti şimdiden ve teferrüatiyle mütaleaya imkân yoktur. Bu hareketlere karışan her millet yarın kendi şeklini, hadisatın seyri içinde, fakat o milletin, onu idare eden rehber kadronun irade ve ictihatlarının müdahalesiyle, yine kendi bünyesinden çıkaracaktır.

11. — Milli kurtuluş hareketlerinin tam ve hakikî mümessili Türkiyedir. Bir taraftan muasır nizamın en şamil tezadı olan müstemleke şartlarına, diğer taraftan bu tezadın dahilinde mümessil ve müdafii olan müesseselere ve kaidelere karşı milletın fiilen ve müsellağan kıyamı ilk defa Türkiyede görüldü.

Gerek millet içinde, gerek milletler arasındaki tezatların kül halinde tasfiyesini güden ve bir taraftan cihanda siyaseten müstakil ve diğer taraftan iktisaden tezatsız yeni bir millet nizamını getirecek olan Türk inkılâbı, yalnız milli tarihimizin değil, bütün beşer tarihinin en nadir, en şamil ve en manalı hareketlerinden biridir.

Taktik ve stratejik zikzaklar, coğrafi şartlar ve milletlerin ırk ve tarihlerinden gelen kabiliyet dereceleri istisna edilirse kuvvetle idda olunabilir ki, devrimizde cereyan eden ve yarın cereyan edecek olan bütün milli kurtuluş hareketleri, ana prensipleri itibarıyla, ancak Türk milli inkılâbının arkasından ve onun manevî çığırını ve prensipleri üstünde yürüyecektir.

Tarih devirlerinin bütün imtidadınca beşer tarihinin seyrine müdahale eden ve medeniyetin ilk adımlarından itibaren tarihin birçok dönüm noktalarına müessir olan Türk milleti, şimdi de kendi milli kurtuluş hareketile, cihanının sayısız insan kütlelerine yeni bir yol çizmekte ve yeni bir tistikamet vermektedir.

Milletimiz, toprak hudutlarının darlığına ve kemiyetçe aczine rağmen, tarihini daima büyük hadiseler içinde geçirmiş olmanın verdiği bir kabiliyetle tarihin bu yeni devrinde de, tesirleri bütün cihana şamil yeni bir hareketin başı ve mümessili bulunuyor. Bir

yabani ottan ilk defa bir altun başak yapan, ilk hayvanı ehlileştirilen, kara yerin bağrından ilk parça cevheri alıp ilk madeni eriten insanların çocukları, şimdi de yeni bir medeniyet misyonunun önünde yürüyorlar.

Müstakil milleti, tezatsız milleti bütün fonksiyonları nizam altına alınmış, bütün hareket kanunları idrak edilmiş, hem kendi kanuniyetlerinin, hem üstünde yaşadığı tabiatın bütün kör ve asi kuvvetlerini tahâkümüne altına almış yeni millet tipini cihane Türk milleti verecektir.

Kadro mefhumu hakkında.

İlk insan cemiyetinde bir iş, "fonksiyon,, tenevvüü yoktu. İlk insan cemiyetinde hakim olan içtimaî münasebet şekli bir basit iş "birliği,, idi. Müterakki bir istihsal tekniğine malik olmadığı için hiç bir "istihsal fazlası ,, vermiyen, ya basit bir avcılık, ya kendi kendine biten kır ve orman mahsullerile geçinen bu cemiyette bittabi, mürekkep bir "sevk ve idare,, teşkilâtı da görülmezdi.

Ya tabiatın kör kuvvetleri ve vahşi unsurları, ya diğer cemiyet parçaları ile mücadele, filvaki ortaya bir takım "mütefevvik ve idare edici,, fertler atar, fakat bu fertler bir "istihsal ve mücadele,, fonksiyonunun meydana attığı anasır olduğu için onların "rehberlik ,, rolü, ancak bir istihsal ve mücadele unsuru olabildikleri müddetçe devam eder ve cemiyet, cemiyetin içinden çıkmış, fakat cemiyete tahakküm eden bir ayrı idare ediciler,, cihazına malik bulunmazdı.

Geçen asırda Amerikanın, iptidaî hayat tarzlarını az çok muhafaza eden ve sadece yabani öküz avcılığı ile yaşayan iptidaî kabileleri arasında yapılan devamlı tetkikler, bu iptidaî kooperasyon hakkında bize zengin vesikalar vermiştir.

İlk insan cemiyetindeki bu t e c a n ü s , bu f o n k s i y o n birliği, tekniğin iptidailiğinden gelirdi. Tekniğin ufak bir terakkisi neticesinde bazı mertebe "istihsal fazlası ,, na imkânı hasıl olur ol-

maz, cemiyet içindeki bu iptidai tecanüs derhal parçalandı. İstihsal vasıtalarının biraz ilerleyişi ve istihsal işlerinin mütenevvi bir mahiyet iktisap edişi, iptidai iş birliğini bozdu ve bir “fonksiyon tenevvüü”, ne, devamlı bir iş ve vazife ayrıldığına sebebiyet verdi. Tekniğin ilk terakkileri neticesinde istihsal işlerinde meydana alan bu iş ayrılığı mahsulün taksimi ve mübadelesi sahasında da ilk cemiyet şekillerinde görülen (*kabilece istihsal ve kabilce istihlâk*) usulünden tamamen başka bir muâşeret sistemi yani herkesin kendi hesabına istihsal ve mübadelesine müstenit bir cemiyet tarzı doğurdu. Bu yeni cemiyet tarzında, fonksiyon birliğine, istihsal ve istihlâkte iştirake istinat eden eski basit cemiyet şeklinde olmıyan bir iş tenevvüü vardı. Tekniğin bir takım istihsal fazlalıklarına imkân veren iptidai terakkilerinden doğan bu iş tenevvüü, cemiyetin iptidai, fakat devamlı bir sevk ve tanzimini zarurî kılıyordu. İşte vazifesi, bütün bu cemiyet nizamını muhafaza ve tedvir etmekten ibaret olan ve binaenaleyh doğrudan doğruya “istihsal” den ayrılıp, yaptığı “idarecilik ve organizatörlük”, fonksiyonuna mukabil cemiyetin fazla kıymetlerinden kendisine bir pay ayıran ilk “üstün tabaka”, böylece teşekkül etti.

Organizatörün ilk zamanlarda rolü, sadece teknik bir mana ifade ederdi. Fakat istihsal vasıtaları ve usulleri tedricen inkişaf edipte, istihsal ve mübadele mekanizması ve binnetice cemiyetin hududu genişleyince bu teknik fonksiyon, daha ziyade içtimai ve siyasi bir mahiyet aldı. Siyasi otorite, istihsal ve

mübadele mekanizmasının ve cemiyet hududunun inkişafına muvazi olarak gittikçe genişledi. İlk zamanlar esarete müstenit kadim "Cité", daha sonra toprak köleliğine dayanan feodal rejim ve nihayet serbest emtia mübadelesi nizamının siyasi ifadesi olan demokratik hükümet usulü şeklinde kemale buldu.

Fakat şu da var ki iptidai tecanüse, iptidai iş birliğine yani müşterek istihsal ve müşterek istihlâke müstenit ilk cemiyette fertler, gerek istihsal, gerek mübadele seyrinde "karşı karşıya", değil, yan yana bulunuyorlardı. Bu cemiyette istihsal ve tevzi işleri, cemiyetin umumî iştiraki ve binaenaleyh, içtimai bir mülkiyet altında cereyan ettiği için, bütün fertler cemiyet içinde "aynı iktisadî vaziyet",te bulunuyor ve bunlar arasında herhangi bir menfaat ayrılığı ve bir tezat vücut bulmuyordu. Fakat istihsal vasıtalarının ve usullerinin inkişafı, tam bir iş ve menfaat iştirakine istinat eden iptidai cemiyet bünyesinde müstahsilleri "karşı karşıya", getiren bir menfaat ayrılığının doğmasını zarurî kılarak, cemiyetin iptidai tecanüsünü bozdu. Bu suretle ilk emiyette bütün fertler "aynı iktisadî vaziyet", içinde bulunurken, serbest mübadeleye müstenit cemiyette, iktisadî vaziyetleri yekdiğerinin aynı olmıyan insan zümreleri yani "sınıflar" vücut buldu. Meselâ kadim cité'de esirler ve esir sahipleri, feodal cemiyette serf'lerle senyörler böylece karşılaştılar.

İstihsal vasıta ve usullerinin bu güne kadar en müterakki olduğu cemiyet, muasır cemiyetti. Fakat muasır cemiyette-

bilhassa büyük sanayi memleketlerinde - teknik alabildiğine inkişaf etmiş, fakat mahsul rasyonel bir dağılışa tabi tutulamadığı için, istihsal âletlerine nazaran vaziyeti aynı olanlarla olmıyanlar, yani istihsal aletlerine sahip olanlarla, bunlardan mahrum kalanlar arasında bir vaziyet ayrılığı kendini göstermiş ve ileri teknikli memleketlerin bünyesinde keskin bir menfaat tezatı meydana almıştır. Binaenaleyh, iktisadî vaziyet ayrılığının en münkeşif, zümre ve sınıfların en bariz bulunduğu cemiyet te bittabi yine muasır cemiyettir.

Kaldıkları büyük sanayi memleketlerinde tekniğin bu nisbetsiz inkişafından doğan tezat, yalnız oralardaki bu sınıf uygunsuzluğu hududünde kalmamıştır. Oralarda büyük istihsal aletlerine sahip olanların menfaati, bir taraftan mülkiyetten mahrum olanların menfaatleriyle taaruz ederken, diğer taraftan garptaki büyük sanayi çarkının hiç durmadan dönebilmesi için istismare mevzu olan bütün müstemleke ve yarım müstemleke halkının da bu müesses nizam aleyhine gayzini ve isyanını zarurî kılmıştır. Büyük sanayi memleketlerinde iktisadî nizamın bu kadar müglak ve bu kadar mürekkep bir mahiyet alışı, vazifesi bu nizamın muhafaza ve tedviri olan "siyasi iktidar,, ın mana ve ehemmiyetini azami haddine kadar artırmış, bilhassa harp sonu devrinin keskin "mevkii iktidar,, mücadeleleri ve nihayet siyasi diktatörlükleri böyle meydana almıştır. Ancak bu vaziyetin aynı millî kurtuluş hareketlerine sahne olan memleketlerde bittabi görmek kabil değildir. Zira bu memleketlerde milletin hey'eti umumiyesi bir taraftan müstemleke veya yarım müstemleke nizamına ve iktisadî esarete, diğer ta-

raftan bu hareketin istihdaf ettiği ileri ve te-
zatsız cemiyete karşı tam bir "menfaat iştiraki",
içinde bulunduğu için buralarda iktisadi vaziyet ayrı-
lığından gelen menfaat tehadapına müstenit bir takım
çeşitli fırkaların, sevk ve idare teşkilatlarının zemini
yoktur.

Milli kurtuluş hareketi içinde yaşayan bir memle-
kette inkılâbın siyasi otoritesi, prensiplerini inkılâbın
mahiyet ve inkişaf istikametlerinden alan ve bu pren-
sipleri kendine ahlâk edinmiş ileri unsurları
çerçevesi içinde toplıyan tek bir kadro da tem-
sil olunur.

Cemiyet içinde iktisadi vaziyet ayrılıklarının ve binne-
tice içtimaî tehadapların keskinleştiği büyük sanayi mem-
leketlerinde fırka, bu ayrılık ve tehadap halinde bulunan
cemiyet zümrelerinin birer siyasi cidal organıdır.

Binaenaleyh, bu memleketlerde rey sahibi fırka, veya
hakim fırka demek, cemiyet içinde böyle bir tehadap en
iyi temsil ve en iyi müdafaa eden fırka demektir. Te-
hadapların nizam altına alınmadığı, iktisadi vaziyetleri
biribirinden ayrı cemiyet zümreleri arasında menfaat
mücadelelerinin açık ve başıboş cereyan ettiği böyle bir
memlekette, milletin ileri menfaatlerini kül halinde
temsil eden tek ve ileri bir "kadro", dan bittabi bah-
solunmaz. Böyle memleketlerde iktidar mevkii, ekseriya
temiz ve ahlâkî olmıyan vasıtalarla o mevkii işgal eden
muhtelif fırkaların elinde, zaman zaman birbirine zıt mak-
satlar ve istikametler için kullanılan bir seyyal otorite-
dir. Her biri ayrı ayrı olarak milletin namına konuşan bu
siyasi fırkalardan, biri, meselâ büyük çiftlik sahiplerinin

fırkası gümrüklerde bağday himayeilğini müdafaa ederken, diğeri ucuz işçi arıyan sanayi erbabı hesabına bağday ithalinde serbesti ister, kimisi malî sermaye müesseselerinin direktifi altında, meselâ ecnebi borçları için tatbikini istediği tedbirlerle sanayi sermayesinin menfaatleri hesabına malî sermayenin hegemonyası aleyhine kanunlar teklif eder. Hülâsa kimi toprak rantiyesi, kimi şehir sermayedarı, kimi kilise, kimi tefekkür hürriyeti, kimi demokrasi, kimi de anti demokrasi hesabına konuşur.

Harpten evvelki cemiyet nizamı bakımından bütün müterakki memleketler ve onların iktisadî ve siyasi peyki olan şarkî Avrupa ve Balkan memleketleri için pek meşru ve pek akla uygun görünen bu "parçalı millet rejimi", bu memleketlerde millet bünyesinin tecenüsünü ve vahdetini bulacağı zamana kadar bittabi devam edip gidecektir.

Medenî, mütekâmil fakat fırkasız bir cemiyet şekli, - hissi ve nazari mebdelerden hareket ederek düşünürsek - bu memleketler için, hiç şüphesiz ideal bir cemiye olurdu.

Fakat harp sonu Avrupasının, karşısında bulunduğu manzarası şudur: Millet dahilindeki siyasi tezatlar ve bu tezatları temsil eden fırkalar arasındaki mücadeleler, gittikçe keskinleşmektedir. Şimdi Avrupada her geçen gün, bizi ya mürteci, ya inkılâpçı, fakat bir kelime ile her halde e n m ü c a d e l e c i fırkaların hegemonyasına ve diktatorasına doğru götürüyor. Son Alman intihaplarının neticeleri, bu harp

sonu kanuniyetinin bir yeni müeyyidesidir: Cılız, liberal, oportunist, hülâsa bir cümle ile, gittikçe karışık bir şekil alan cemiyet davalarına tahakküm etmek iktidarından aciz, miskin fırkalar gün geçtikçe ölüyor. Bu memleketlerde fırka esasen, bizatihi millet kitlesi içindeki tecanüssüzlüğün bir ifadesi olduğundan, bu tecanüssüzlük ya dahili, ya harici sebeplerle artınca fırkalar arasındaki mücadelenin de şiddetleneceği ve neticede "siyasî cebir ve zor,, un, iktidar mevkiini meşru kılan açık bir vesika haline geleceği aşikârdı. Müterakki sanayi memleketlerinde veya onların peyki olan yerlerde, böyle parçalı bir milletin, çok müşterek bir tehlikenin zuhuru takdirinde, bazen müttehit bir cephe arz ettiği gerçi görülür. Fakat bu müşterek tehlike geçer geçmez, milleti teşkil eden bu dar menfaat zümrelerinin, yeniden ve daha şiddetli bir kasit ile birbirlerine karşı cidale geçtiklerine şahit oluruz. Muasır nizamın bütün tezatlarla malûl olan, ve kendi içlerinden gelen taze ve müsbet bir aksülâmelin, müesses vaziyeti değiştirici eli işe müdahale etmedikçe bu tezatların ve illetlerin bütün akibetlerine mahkûm bulunan bu memleketler için, tasvir ettiğimiz vaziyetin bugünkü şeniyetlere uygun bir hal olduğu ve makul olmasa bile zarurî bulunduğu aşikârdır.

Memleketimize gelince:

Garp memleketlerinde yeni tekniğin inkişafa başladığı ve büyük sanayi inkılâbının meydana aldığı ilk günberi teknik geriliğine, yarı müstemlekeliğe, iktisaden iptidailiğe mahkûm kılınmış olan memleketimizde, tabiatile ne tekniğin çok müterakki olduğu memleketlerde görülen iktisadî vaziyet ayrılığı, ne de bu

vaziyet ayrılığının zaruri kıldığı keskin sınıf tezatları inkişaf etmiştir.

Çünkü garptaki büyük sanayi inkılâbından evvel Türkiyede teessüs etmiş olan iptidai, fakat milli sanayi sistemi, bu inkılâbı takip eden ucuz ve mebzul fabrika emtiasının istilâ selleri karşısında kendi kendine parçalanmıştı. Gerek garptaki büyük sanayi inkişafından evvel, gerek bu inkişafı takip eden devirlerde memleketimizde tedavül eden serbest ticaret sermayesi esasen bu sermaye gayri Türk unsurlar elinde bulunuyordu - garptaki büyük mali sermayenin ya imtiyazlar, ya istikrazlar şeklinde memleketimize cereyanı başlar başlamaz, tutunabildiği ticarî teşebbüslerle, büyük maliye ve sarraflık muamelelerinden de koğulmuş, kısmen gayri menkule, kısmen perakende ticarî tavassutlara serpilmiş gitmişti. On dokuzuncu asrın son rubu ile, yirminci asrın harbe takaddüm eden devri, millî iktisadiyatımız bakımından, memleketimizdeki bütün iktisat faaliyetlerinin ecnebi menfaatlar hesabına işlediği ve milletin alın teri hesabına meydana konan fazla kıymetlerin, görünür görünmez bin bir kanaldan harice ve ecnebi sermaye merkezlerine aktığı bir devirdir.

Binaenaleyh yeni Türkiye, iktisaden istismar olunan bir milletin, intikamını kendi istismarcılarından kin ve gayzinin bütün şiddetile aldı. Ve burada iktisaden istismar olunan kitle Türk cemiyetinin heyeti umumiyesi olduğu için millî bir istiklâl harbi sahasında milletin heyeti umumi yesinin vaziyeti müşterek-

ti. Burada iktisadî vaziyet ayrılığı ve tezat milletın heyeti umumiyesile cihanda müstemlekecilik tezasını müdafaa ve temdit etmek isteyen bütün büyük sanayi memleketleri arasında idi. Yoksa milletın kendi içinde değildi.

Millet içinde büyük iktisadî vaziyet ayrılıklarını ve keskin sınıf mücadelelerini zarurî kılan büyük sermaye terakümleri, müterakki istihsal vasıtaları ve mülkiyetinden tecrit olunmuş cidalci amele kesafetleri vücut bulmamıştı.

Milli istiklâl harbinin mes'ut bir neticeye inkilâbı ve bu suretle Türkiyeyi yarı müstemlekelige mahkum kılan siyasî ve hukukî kayıtların tasfiyesi, ecnebi sermayesinin müteaddî imtiyazlarının nizam altına alınışı ve akaliyetlerin "gayri millî," tavassut rollerinin tasfiyeye başlanması, bir aralık türkiyede de liberal bir iktisadî inkişafın tahakkuku için zarurî olan şartların vücut bulduğu kanaatını uyandırdı.

Filhakika Lozan muahedesini takip eden merhalede ziraî ihracatın azamî bir hadde kadar arttırılabileceği, memlekette haricî ve dahilî ticaret faaliyetlerinin görülmemiş bir vüsat alacağı, bu suretle teraküm edecek ticarî sermayelerin sanayi sahasına akacağı ve bu tarık ile bizde de liberal bir iktisadî inkişafın zarurî kıldığı bütün tezatların ve keskin bir sınıf kavgasının başlayacağı muhakkak addolunuyordu. Halbuki beynelmilel şartların böyle klasik bir sermaye terakümü için hiçte müsait olmadığı süratle anlaşıldı. Türkiye haricî ticareti daha inkişafının en emin

zannolunduğu bir senede depresyona girmiş bulundu. Vakiya bir iki sene farkına varılmamakla beraber, niheyet kendini hissettiren bu depresyon, kendi arkasından dahili ticarete, para piyasasında, devlet bütçesinde sarsıntılar davet etti. Hattâ bir aralık Türkiye'nin sanayi inkişafının da - eğer liberal iktisat telâkilerine karşı bir aksülâmel olmazsa - pekâlâ tehlikeye düşebileceği anlaşılabilirdi. Hattâ 1930 da bile, Ankarada toplanan sanayi kongresi raporlarından milli sanayimizin gerek kredi, gerek sermaye itibarile ya mefluç, ya zararlı, yahutta müşkül vaziyette olduğu görüliyordu.

Hulâsa, harpten sonra unsurlarını sinsi sinsi toplıyan, görülmemiş bir buhranın, bir sonu belirsiz içtimai istihalenin pek yakında birden patlayacağı ve bu patlayışın doğuracağı sarsıntıların Türkiyede, her şeyden habersiz bir takım mutavassıtlar elinde müşkülâtla birikmiye başlıyan zayıf ticaret sermayesini de amansızça eriteceği ve bir takım iflâslar, acizler, iktisadi ve mali müşkülât ardından hükümetin herkese çok sevimli ve munis görünen şu liberalizm güvercini nihayet havaya bırakarak, gerek Türkiyenin sanayi kuruluşu, gerek mübadele mekanizmasının tanzimi ve bu suretle de husule gelecek sermaye terakümünün devlet tarafından benimsenmesi istikametinde esaslı ve radikal devletçilik tetbirleri almak ve bir umumî plân tanzim etmek zaruretine geleceği pek alâ görülebilirdi.

Nitekim öyle oldu.

Türkiyede liberal bir iktisat karışıklığı bir aralık başladıysa bile, bunun zarurî kılacağı sermayedarlık mücade-

leleri ve keskin sınıf harpleri, cemiyetin mukadderatını tayinedecek ve ona cephe verecek bir vüsat ve mahiyet alamadı. Ya eski toprak münasebetlerinin bazen toprak mühtekiri, bazen mürabahaacı şeklinde doğurduğu parazit unsurlar, ya esasen kârsız işliyen ve ileri teknikli devlet sanayiinin teessüsüne müvazi olarak kendiliğinden tasfiye edilecek olan geri sanayi tekniği üstündeki sınıfi karşılaşmalar, yahut eski imtiyazlarla kurulmuş ecnebi sermayesine ait olup nakliyat ve belediye işlerinde çalışan, fakat bu teşebbüsatin ya herhangi bir suretle birden, yahut tedricen devlet ve belediye mülkiyetine intikalile beraber sınıfi mahiyetini kaybedecek olan iş kuvvetleri, bu günkü Türkiyenin büyük iktisat fonksiyonlarını millîleştirme doğru olan seyri üstünde hâkim bir rol oynamazlar.

Müterakki bir teknik etrafında, sivrilmiş bir takım menfaat zümrelerinin iktisadi ve siyasi mücadele organları olan "birbirine rakip siyasi fırkalar",ın, memleketimizin bünyesi üstünde muhtaç oldukları intaş zeminini bulmadıkları bu suretle işaret olunduktan sonra "Kadro", mefhumunun ifade edebileceği mana kendiliğinden anlaşılır.

Kadro milletin heyeti umumiyesini bağliyan siyasi ve iktisadi kayıtlara karşı milletin heyeti umumiyesinin isyanı demek olan bir milli kurtuluş hareketinde, millet içinde bir menfaat cidalini temsileden dar bir menfaat zümresinin cidal organı değil, bu hareketi duyan, koruyan ve yaşatan ileri unsurların rehber teşkilâtıdır.

Kadro, bir "parçalı millet rejimi,, içinde bir parlamento teşekkülü değil, bir inkılâp avangardıdır. İnkılâbın bütün müdür fikirleri, inkılâbın mahiyetini ve inkişaf istikametini tayin ve ilânedenden ileri prensipler, ancak böyle bir "kadro,, nun i d e o l o j i s i n d e ifadessini bulur.

Bir inkılâbın irade ve menfaati, inkılâbı duyan şuurlu ve feragatli bir avangardın, inkılâp cephesinde milletin en ileri ve en duygulu unsurlarını toplıyan a z l ı k, fakat disiplinli bir kadronun iradesinde temsil olunur.

İnkılâbı benimsiyecek ve mukadderatını ona vakfedecek şuurlu ve feragatli bir kadro yaratamıyan bir inkılâp, kumanda heyetinden mahrum bir harbin akibeti gibi bir takım umulmadık neticeler verebilir. Bunun içindir ki, kadroyı teşkilât çerçevesi dar, disiplinli ve şuurlu bir idare ediciler ve kurucular zümresi olarak tarif edebiliriz.

Kadro bir cemmigafir değildir. Burada lâalettayin her vatandaşın yeri yoktur. Kadro, inkılâp içinde en ileri unsurların en ileri fikirler etrafında teşkilâtlanmasıdır. Onun kuvveti, evvelâ temsil ve müdafaa ettiği fikirlerin isabetinde, saniyen saflarına aldığı ileri ve feragatli unsurların kuvvet ve keyfiyetindedir. Kadro milletin bütün kalabalıklarını kendi teşkilât çerçevesi içinde toplamıyabilir. Fakat fikirlerinin isabeti ve yetiştirdiği inkılâp neslinin liyakat ve heyecanı ile o, bu kalabalıkları her zaman sevk ve idare edebilir.

Antuzyazm = inkılâp heyecanı.

Bir inkılâp içinde doğan ve onu yaşatmak vazifesini üzerine alan bir rehber kadru için, daimi bir inkılâp heyecanını "antuzyazm,,ı uyanık tutabilmek işi, inkılâbı yaşatma ve yerleştirme mücadelesinin en nazik veçhesidir. Bütün tetkikler gösteriyorki inkılâp heyecanı "antuzyazm,, denilen ruh haleti, anarşik bir ruhun ve teşkilâtsiz bir cemaatin kendi insiyaklarına tabi olarak coşması ve taşması demek değildir. İnkılâp heyecanı bir şuur hadisesidir. İçtimaî bir şuur hadisesidir. Mükteseptir ve ancak organize bir camaat içinde doğar ve tekâmül edebilir.

Lâalettayin bir fert heyecan duymaz. Bir cemmigafir heyecan duymaz. Bunların zahiren heyecana benzeyen hareketleri ancak bir takım sevki tabiiilerdir. Bu sevki tabiiiler devamsızdır, renksiz ve karaktersizdir. Bunlar birbirine zıt işlere ve istikametlere kolaylıkla sevkolunabilir ve birbirine zıt eserler vücuda getirebilir. Meşrutiyeti müteakip sokakları dolduran nümayişçilerin heyecanı, bir inkılâp heyecanı = antuzyazm değildi. Bir takım kahve unsurları tarafından sürüklenen bu avare kalabalıkların sesinde, uzak bir hedef üstünde anlaşmış olmanın ve bu hedefe doğru-müşterek prensiplerle yürümenin devamlı ve emin ruh heyecanı yoktu. Bu sokak kalabalıklarında coşan şey, mütecanis ve kollektif bir ruh disiplininin nümayişi değildi. Bu kalabalıkların havasında, her unsuru birbirinden bin bir sebeple ayrı, fakat muvakkaten bir

araya toplanmış geçici bir cemmigafirin insicamsız ruhu esiyordu.

Fransız ihtilâlinde heyecan, sokakta bir sel gibi akardı. Fakat bu heyecan selinde de sokağın, yani endivüdüalizmin ve insicamsızlığın damgası vardı.

Fransız ihtilâlcisi, havada esen ve üzerinde o kadar da mutabık kalınamıyan ihtilâl prensiplerinden ziyade, kendi ruhi şevkinin serbest cilvesine esir olarak, mücadelesinde fert kahramanlıklarının şaheserini verir, fakat, mahiyeti muayyen hedeflerin arizasız istihsalı için kollektif bir ruh disiplini göstermezdi.

Halbuki harpsonu ihtilâllerinde heyecan, kollektif bir ruh disiplinidir. Harpsonu ihtilâllerinde sokağın ve endivüdüalizmin damgası yoktur. Şimdi inkılâp nesli, sokağın kalabalığı içinden ve kendi kendine doğmıyor. Muayyen bir inkılâp terbiyesi içinde, muayyen bir cemiyet kuruluşu için yetiştiriliyor ve hazırlanıyor.

Şimdi inkılâbı benimsiyen ve mukadderatı bu inkılâbın mukadderatına bağlı olan insanlar, çocuk, kadın, genç, ihtiyar bu devamlı ve prensipli inkılâp terbiyesinin bir mevzuudur. İnkılâp nesli, böyle kollektif bir yetiştirme duyurma ve hareket etme disiplinine mevzu olan nesildir.

Ferdî bir ruh macerasının değil, toplu bir arama ve hareket etme ahlâkının ruha verdiği sonsuz heyecan ancak böyle bir inkılâp nesli içinde yaşar ve kökleşebilir.

Türk inkılâbı kendi kahramanını verdiği gibi, kendi kadrosunu ve neslini de yaratmalıdır. Bugünkü inkılâp rehberlerinin bu büyük eserlerini, inkılâbın prensip-

lerini kendine ahlâk edinmemiş ve memleketi yaşatmak ve ilerletmek davaları içinde pişmemiş ve yetişmemiş havaî ve teşkilâtsiz bir nesle emanet etmeyi tehlikeli bulacakları aşikârdır.

İtalyada Faşist konseyinin ve Rusyada gerek "Eski kadro,, denilen adetleri azalmış, fakat ihtilâller ve tecrübeler içinde yetişmiş ihtiyar inkılâpçıların, gerek "SEKA,,nın, (fırka merkezî komitasının) gençliğin terbiyesine verdiği ehemmiyet malûmdur. Bu sahada takibolunan mesainin genişliği ve sistemliliği, adeta ihata edilemeyecek bir mahiyet olmuştur.

İtalya ve Rusyada rehber kadro, gerek mektep dahilinde gerek mektep haricindeki gençliği kendi kontrolü altında yetiştirmeyi müsamahasız bir vecibe sayar. Bu yetiştirmenin mevzuu, günlük fırka mücadeleleri değildir. Mektep çağındaki gençler üzerinde takibolunacak inkılâp telkinlerinin mevzuu, gençlere, daha ziyade inkılâbın ideolojisini ve millî siyasetin istikbale şamil inkişaf davalarını ahlâk halinde vermektir. Faşizmin cemiyet için bütün tezatları nizam altına alınmış içtimaî bir istihaleyi ifade etmemesine ve şimdiki halde daha ziyade idarî bir disiplin temsiletmesine rağmen İtalyada rehber Faşist kadrosunun evvelâ kendisini ve sonra bu kadro etrafında harekete gelen ve derin bir iş heyecanı altında millî faaliyetlerin her sahasına sevkolunabilen genç Faşistler kadrosunu yaratabilmiş olmasını ehemmiyetle işaret etmek lâzımdır.

Soviyet liderlerinin gençliği terbiye işi ise, seneden seneye hududunu genişletmiş, daha mektep ve iş çağına

gelmemiş çocuklar da kommün evlerinde ve "Piyoner," teşkilatları içinde siyasi terbiye planı dahilinde alınmışlardır.

Hayatında bu kadar uzun ve bu kadar sistemli bir siyasi terbiye stajı geçirecek gencin, memleket idaresinde rey sahibi olduktan sonra, artık kendisinin şuurunu teşkileden fikrî unsurlara muhalif bir şahsiyet olabilmesi, ancak ruhî bir maraz eseri olabilir. Böyle bir tezahür, ferdin ruhî seciyesinin, kendisini teşkileden intibalar ve hükümler haricinde eser vermesi gibi, cidden nadir, hattâ ihtimalsiz bir vak'a teşkileder. Bütün bunlar gösteriyorki, inkilâbın tazeliğini, hızını ve heyecanını daima uyanık tutabilmek için gençliğin ve kalabalığın, prensiplerini inkilabın ideolojisinden alan sistemli bir siyasi terbiye rejimine tabi tutulması işi, inkilâp faaliyetinin en mühim mevzuunu teşkileder.

Batıl bir telâkkiye göre "heyecan,"ın zaman ile kuvvetini gaybettığı zannolunur. Bu telâkkideki isabetsizlik aşikârdır. Çünkü zaman, şuura müstenit bir iman ve heyecanın düşmanı değil, bilâkis en büyük yardımcısıdır. Çünkü mütemadi ve sistemli bir telkin mahsulü olan ve bizatihi şuurunu teşkileden böyle bir imanın teşekkül edebilmesi ve ferdin karakterini yapabilmesi için, her şeyden evvel zaman lâzımdır.

İnkilâp heyecanının kuvvetine hariçten muhakkak bir misal aramak lazımsa şu misali verelim:

Rusyanın 1917 teşrinievvel inkilâbının en cazibeli şıarı "köylünün toprak sahibi olması," idi. Her kesin kendi malı olarak toprak ve hayvan sahibi olacağını

duyan askerler her tarafta cephelerden kaçmışlar, ihtilâlcilere karışmışlardı. Halbuki bu gün "120,000,000," luk bir köylü kitlesi, "toprakların kollektifleştirilmesi," için yani her kesin kendine mahsus toprak sahibi olması aleyhine rey vermiye ve harekete sevkolunıyor. Rus mujiğinin iradesi haricinde, belki de kendi yaptığına kendisinin de şaşması şeklinde tahakkuk eden bu görülmemiş hamle, inkilâbın rehber kadrosunun, bilhassa köylerde harekete geçirdiği "130,000," kişilik bir "köy rehberleri," kadrosunun eseridir.

Bu 130,000 heyecanlı adama, 120,000,000 luk kıvılda- ma kabiliyeti az bir köylü kitlesinin muti bir ordu gibi sevkedilebilmesi imkânını veren şey, idraki gayrıkabil bir sır değil, sadece sıkı bir teşkilâtın gıdalandırıldığı şuurlu ve feragatlı bir inkilap heyecanıdır.

Otokritik = Kendi kendini mürakabe .

Her cemiyet nizamının kendine göre bir mürakabe şekli vardır. İnkilâp nizamının mürakabe şekli, inkilâbı yaşatmak ve yerleştirmek davasını üstüne alan rehber kadronun kendi kendini mürakabe - s i dir.

Vakıa fert, zümre ve sınıf menfaatlarının çarpıştığı tezathı cemiyetlerde, bu çarpışan kuvvetlerin her zaman değişen karşılıklı vaziyetlerine müstenit bir kuvvetler muvazenesi vardır. Burada mürakabe, bu her zaman değişen kuvvetler muvazenesi içinde karşı karşıya cephe almış, birbirine zıt menfaat veya telâkki zümrelerinin birbirlerini "karşılıklı mürakabesi,, şeklinde tecelli edebilir.

Fakat bir inkilâp zizamı, her şeye rağmen bütün bu birbirine zıt menfaat mücadelelerinin ve telâkki ayrılıklarının, bir tek istikamete, bir tek telâkki sistemine, c e b i r v e z o r i l e bağlanması demektir.

Aşikâr bir şeydir ki o t o k r i t i k , y a h u t k e n d i k e n d i n i m ü r a k a b e güçtür. Çünkü otokritik, bir fertte hem hakiki yetişkenliğin ve hem t e f e k k ü r t e c a n ü s ü n ü n bir eseridir. Kendi vicdanının mürakabesile kendi seciyesini yapan ve bu suretle hem din, hem dünya müeyyedelerinin düşündürmeden sevk ve idare edici müdahalesine ihtiyacı kalmıyan bir ileri insan gibi, kendi mürakabe kaidelerile kendi

kendini mürakabe edebilen bir kollektivitede fert, artık kendi istikametini müstahzar terkiplerden değil, hadisatın gidişinden alır ve her zaman hadisatın revşine hakim kalır.

Kendi kendini mürakabe, inkilâpta, tek cephe - nin ifadesidir. İnktilâpta, tek cephe - de o t o k r i t i k, bizzat inkilâbın masuniyeti ve bizzat tek cephenin - ferdi unsurları nekadar değişirse değişsin - daima rehber ve daima ileri kalabilmesi için şarttır.

Fransız inkilâbı, inkilâpta cephesizliğin ve inkilâbın seyrini mürakabede anarşinin bir misalidir. Bu inkilâbın bütün seyrinde inkilâpçı nesil, yapacağını bilen bir tek kadro ve disiplinli bir avangart halinde hiç bir zaman birleşmedi. Sel gibi akan kanlara ve bir terrörün, zahiren bir disiplin ifade eder gibi görünen bütün şiddet ve dehşetine rağmen, Fransız ihtilâli üstünde Fransız ihtilâcisinin şuurlu mürakabesi hiç bir zaman tessüs etmemiştir.

Bu ihtilâl, gerek ferdi, gerek kollektif bütün iradelerin müdahalesi üstünde esen deli bir hava içinde, bütün kendini sevk ve idare eder görünenleri yemiş ve 1789 dan 1871 e kadar süren bir enerji ve kan israfından sonra Fransız milletine, hatta milletin müfekkiresi üstünde katolik papasının müdahalesini bile tesfiye edemiyen bir kötü oportünizm e inkilâp etmiş gitmişti.

Filvaki inkilâp nizamında da cemiyet henüz mü - t e c a n i s bir cemiyet değildir. Bu nizam içinde

de eski iktisat unsurları ile yeni iktisat unsurları, eski ahlâk, din, hukuk telâkkileri ile yeni ahlâk ve hukuk telâkkileri yan yana yaşar. Fakat inkilâbın menfaati, bu cidal içinde yeninin, ilerinin, ve cemiyetin inkişaf istikametini temsiledenin daima üstün ve daima hakim kalmasındadır. Bir inkilâp rejiminde, bir on dokuzuncu asır demokrasisinde olduğu gibi bir takım zıt cemiyet kuvvetlerinin ve telâkkilerinin, birbirini mürakaba perdesi altında maskeli çarpışmaları görülemez. Bu cemiyette göze çarpan manzara yeni iktisat ve yeni cemiyet şartlarının her dakika hakkından ve esasından bir parça daha kaybeden geri ve bakiye cemiyet kuvvetlerine karşı açık bir mücadelede bulundugudur.

Bununun içindir ki inkilâp nizamında, birbirini mürakabe eden bir karşılıklı kuvvetler muvazenesi değil, inkilâp cephesinin, kendi cinsinden olmıyan ve kendi davalarının zıddını temsileden eski cemiyet unsurlarına karşı, her gün biraz daha şeklini bulan açık bir "tek cephe,, vardır.

Kendi içinde mizaçların ve temayüllerin derece derece tehalüfüne rağmen, bir takım mürakabe kaidelerinin evvelden teayyün etmiş ölçülerine göre kendi tecanüsünü temin ve kendi kendini tenkit ve mürakabe edebilen bir tek cephe, inkilâp için "her şey,, demektir. İnkilâbın hiç durmadan çoğalttığı ve kendilerine tevcih ettiği "iş,, ler ve "vazife,, ler içinde gittikçe üreyen yeni kuvvetlerle daima yenileşen ve kendi kendine yeten böyle bir tek cephe, bu günkü hadisat içinde akla gelmez hava değişmelerine daima bir set gibi mukavemet eder. Bu günkü dünya gidişinin bize

yarın neler hazırladığını tayin edemeyiz Fakat şu aşıkârdırki bu gidiş, sükûna, asudeliğe müteveccih endişesiz bir gidiş değildir.

Fakat hadisatın istikameti ne olursa olsun, bizim için asıl olan, asırlarca süren bir fena idare tarzından ve bir asırdan fazla süren bir yarı müstemleke rejiminden yeni kurtulan Türk milletinin - cihanın bütün menfi gidişine rağmen - kendine lâayık olan yeni iktisat ve cemiyet şeklini arızasız kurabilmesidir. Türk cemiyetinin kendine hâs olan bu yeni ve ileri iktisat ve cemiyet nizamını böyle arızasız kurulabilmesi ise, ancak, inkilâbın seyrinde teşevvüşler doğurabilecek bir cephe ayrılığı ile değil, bilakis, bir tek cephe ile kabildir.

Tek cephe, cephesizlik demek olmadığı gibi, kendi kendini mürakbe de mürakabesizlik demek değildir. Tek cephede, mahdut ve kuvvetli unsurların, yahut bir otokrasinin kollektiviteye hakim olacağını ve bu hakiyet altında ferdin ve ferdî kabiliyetlerin eriyeceğini ve dolayısıyla mürakabe rejimini sert bir mürakabesizliğe döneceğini düşünenler olabilir. Fakat bunların bu düşüncelerinde ölçüleri, alıştıkları ve yetiştikleri cemiyetin klasik ölçüleri dir. Bütün unsurları, aynı devamlı gaye, aynı hareket ve iş prensipleri etrafında birleşen bir kadro içinde kollektif mürakabenin, en kısa bir zamanda nasıl kaideleri herkes için şamil şuurlu bir disiplin ve ahlâk haline döndüğünü görmek için önümüzde misaller vardır.

Tereddi eden ve otokrasiye müncer olan mürakabe

kuvveti, bir inkilâbı, mahiyetini tagyir etmeden ve arizası ilerletmek için hiçbir zaman ve hiçbir yerde kâfi gelmemiştir. Fransız ihtilâlinin tarihi bunun bir misalidir. Fakat bir ferдин sultasını diğer ferдин k ö r l e ş m e s i ve ş a h s i y e t s i z l e ş m e s i hesabına değil de, inkilâbın her gün biraz daha artan m ü t e n e v v i iş l e r i ve vazifeleri üstünde rey ve salâhiyet sahibi kılınmak suretile kendi elemanlarını mütemediyen yetiştiren bir kadro içinde bir mürakbe usulü hiç bir suretle t e r e d d i edemez. Ne kadar küçük ve ehemmiyetsiz olursa olsun inkilâbın her hangi bir cephesinde f i l e n iş, vazife ve mesuliyet sahibi olmanın her kese vereceği yetişkenliği ve böyle bir yetişgen insanlar kadrosunun yaratacağı olgun ve idealist havayı ve iş heyecanını biz, bugüne kadar alıştıığımız ölçülerle hiç bir zaman tasavvur edemeyiz.

İş ve mesuliyet kadar insanı yetiştiren ve şahsiyet sahibi kılan bir terbiye vasıtası yoktur. İşin ve mesuliyetin ahlâk haline geldiği bir kadro içinde ise, işsizliğin ve mesuliyetsizliğin doğurduğu uygunsuzlukların tutunabilmesi imkânsızdır.

Her âzası inkilâbın bir cephesinde iş ve mesuliyet alan ve haricî bir münakkidin her adımda bir müdahalesine ihtiyaç duymadan kendi kendini mürakabe edebilmenin ruhî yetişkenliğini kendine ahlâk edinen bir kadrodan daha rasin ve heyecanbahş bir kudret tasavvur olunamaz.

Tek cephede halkın sesi, kadronun sesinde kaybolabilir mi? Hayır!

Filhakika kadro, halkın kül halinde kendisi değil, ifa-

desidir. Fakat bu ifadede halk iradesinin nefyi ve inkârı değil, bilâkis, perakende ferdi irade ve temayül-lerin, cemiyetin umumî arzusuna tercüman olan kolektif bir irade şeklinde tecessüm ve teşahhus edişi vardır.

Esasen "halkın sesi,, denen şey, halk kitlesi içinden haykıran hüçük ve dar menfaat zümrelerinin dar ve günlük talepleri demek değildir. Filvaki halk büyüktür. Halkın sesi vardır. Onu duymak anlamak, hattâ halka rağmen bile olsa halk için yapılan bütün hareketlerin salâhiyetlerini bu sestene almak lâzımdır.

Fakat bu ses her kulakta akis bırakmaz. Nasılki kulağımızın etrafındaki havada da esen bir çok sesler vardır. Bunlar cihanın her bucağından gelen bir takım mürekkep, ahenksiz ve manasız gürültülerdir. Fakat biz onları duymayız. Lâkin bir gün bir radyonun ahizesi bu sesleri toplar, tasnifeder, parazitlerinden temizler ve bize, güzel, manalı bir ahenk halinde verir.

Halk içinden gelen sesler de böyle mürekkeptir. Renksizdir. Ahenksizdir. Bunlar da başımızın etrafındaki havada eserler. Fakat bu sesler de, her kulağa ses vermez.

Bir inkilâp başlarken halkın sesini bir kahr a m a n aksettirir. Cemiyet adamı, tarihte rol alan şahsiyettir. Yahut kahraman o adamdır ki havada esen cemiyet seslerini tam vaktinde ve bir ahize gibi alır, tasnifeder, parazitlerinden temizler ve ona her sestene üstün ve her sestene kuvvetli olan

kendi sesini de katarak, bize bir ahenk halinde verir. Belki her sestem ayrı, belki her sesin ragmında olan, fakat doğru olan, isabetli olan, güzel olan, hulâsa cemiyetin temayülü olan ses bu sestir.

Biz cemiyet adamının sesinde, fert olarak inkâr edilir, fakat cemiyet olarak kemal ve terakki unsurumuzu buluruz.

Tür inkilâbının tarihi, eğer dikkat edersek, bu keyfiyetin bir daha ve daha katı teyididir.

İnkilâp ilerledikçe ve derinleştikçe, cemiyet adamının, yahut kahramanın sesi, gittikçe daha derinden gelir ve daha ziyade halkın sesine karışmış gibi görülür. Fakat hiç bir zaman halkın sesi içinde kaybolmaz. Çünkü bu ses artık kendi senfonisini bulmuştur. Cemiyet adamının sesi etrafında artık, aynı tonda, aynı tempoda konuşan ve aynı ahengi aksettiren bir cemiyet adamları, yahut kahramanlar tecemmüü vardır. İşte bu tecemmu Kadro dur. Halkın sesi kemalini kahramanının sesinde bulmuş ve kahraman şahsiyetini ve rolünü kadroda ebedileştirmiştir.

Artık inkilâp nekadar derinleşirse derinleşsin, nekadar güçleşirse güçleşsin, hadisatın cilveleri, halkın içinden doğan, fakt bir defa doğduktan sonra kendi kendini doğuran bu sürükleyici avangardın tahakkümü altındadır.

Kahramanını veren cemiyet büyük cemiyettir. Avangar-
dını bulan, kadrosunu yaratan bir derin ve güç inki-
lap için ise artık, ne yenilmek, ne de hadîsatın elinde
mahiyetini değiştirmek ihtimali kalmamıř demektir.

Şıar, taktika ve strateji.

Bir cemiyetin kuvveti, o cemiyette meknuz olan kudretlerin âtıl haline göre değil, hareket haline göre hesab olunur. Aktif kadro ve yetişken kadro, bu meknuz kudretleri en iyi anlıyan onları ictimai mahiyetlerine göre en iyi tasnifeden ve onlardan en iyi istifade etmesini bilen kadrodur.

Bir cemiyette inkilâp, cemiyet içinde yaşıyan kuvvetlerin, değişmesi demek olduğundan bir inkilâp nizamı devri, cemiyet içinde yaşıyan m ü s p e t v e y a m e n f i bütün kuvvet unsurlarının en ziyade hareket ve hassasiyet içinde buldukları devir demektir. Binaenaleyh aktif ve teşkilâtçı bir kadronun bu müteharik ve hassas kuvvetler karşısında rolü, bir taraftan inkilâp cephesine girebilecek bütün kuvvet unsurlarının hareket ve hassasiyetini azami hadlere kadar çıkarmak, diğer taraftan eski rejimi temsileden ictimai ve iktisadi unsurları gün geçtikçe şekillenmiş cephe karşısında geri geri sürmek ve adım adım tasfiye etmektir.

Bunun içindirki aktif ve müdebbir bir kadronun menfaati, faaliyetine saha kıldığı cemiyetin bünyesinde yaşıyan kuvvet unsurlarını görmemesinde veya uyuşturmasında değil, bilakis onların hassasiyet ve hareket hallerine göre kıymetlerini olduğu gibi hesap edebilmesindedir.

Bir inkilâbı yaşatmak ve tamamlamak mevkiinde bulunan bir kadronun karşılaştığı kuvvetler ve vaziyetler önünde hareket usul ve vasıtaları bir kaç türlü olabilir: *Şıar, taktika ve İstrateji*.

Şıar:

Şıar, herhangi bir zaman fasılasında elde edilmesi istihdaf olunan işin ve maksadın kısa ve kristalize bir formül, yani işi ve maksadı en tam ve en kısa anlatan münakkah bir cümle ile ifadesidir.

Şıarda, biz hedefimizi mütebellir olarak ifade ederiz.

Milli Kurtuluş hareketimizin en kritik bir anında, elde edilmesi istihdafedilen işi ve maksadı en iyi ifade eden şu kısa ve kristalize formül hakikî bir şıardı:

Ordular, hedefiniz Akdenizdir.

Bu şıarda, hududu bütün vuzuhile tayin olunmuş bir hedef, ona tevcih olunan herkesin münakaşasız ve tereddütsüz anlayacağı şekilde açık ve ka'ti bir surette ifade edilmiştir.

Herkesin anlayabileceği açık ve basit formül olan şıar, bin bir istikamete dağılması muhtemel bir cemiyet hareketini, en karışık bir anda bir istikamete toplayabilir. Binaenaleyh bu basit formül, şeniyetin seyrine ve mevcut kuvvetler muvazenesine hakikaten uygunsa, hakikatta bir geniş idrakin, bir derin ve mürekkep ihata kabiliyetinin delilidir demektir.

Şıar, bir prensipten ziyade, muayyen bir hareket devrinde, muayyen maksatların kristalize bir ifadesi olduğu için, onda e l a s t i k i y e t, yani maksadın derece derece istihsaline göre yeni şekillere inkılâp edebilmek hassası asıldır.

Şeniyetin seyrine bir şiarın, dağınık fikirleri ve kitleleri toplayıcı ve istikametlendirici kudreti ne kadar aşıkârsa, şeniyetin seyrine uygun olmayan yanlış şiarların da, fikirleri ve kitleleri büsbütün teşevvüş ve istikametsizliğe sürüklemekteki tesirleri okadar aşıkârdır. Binaenaleyh karşılaşılan dahili ve haricî meseleler geniş kitlelere işaret olacak bir takım şiarlar halinde ifade olunurken, hadisatın inkişaf edebileceği istikametlerin inceden inceye takdiri için bütün kuvvet ve muvazene hesaplarının ona göre gözden geçirilmesi şarttır.

Meselâ, cihan konjonktürünün yüksek bir inkişaf arzettiği, ziraî ihracatımız için yüksek fiyatlarla yeni pazarlar ve mahreçler bulunduğu 1925 senesinde, “iki misli mahsul,, şiarı, memleketimiz için müspet ve derleyici bir şiardı. Bütün şeraitin müsait olduğu bu devirde “iki misli mahsul,, şeklinde gösterilen hedefin, bütün icaplarıyla temin olunduğu ve “müstahsilin iki misli kazanması,, suretinde tehakkuk ettiği zaman, geniş köylü kitleleri arasında uyanacak şevk ve hareketi tahmin etmek kabildir.

Fakat meselâ, yine aynı şiarın, cihan konjonktürünün sukut ettiği, ihracat maddelerimiz fiyatlarının düştüğü, satılmayan stokların limanları doldurduğu bir zamanda ortaya atıldığını düşünelim. Bu iki misli mahsulün, esasen sarsılmış olan konjonktürde hasıl edeceği yeni depresyonları ve bu depresyonların memleketin, bilhassa ruhî havasında hasıl edeceği aksülamelleri keza kolaylıkla tasavvur edebiliriz.

Hülâsa şiar, ancak, maddî hayatın seyrinde, tahakkuku için zarurî olan unsurları bulan ve kendi

peşinden şayanı arzu olmıyan bir takım dağılışları davet etmiyen bir fikrin, bir hedefin formülleştirilmesi demektir.

Taktika:

Şiarda biz hedefimizi mütebellir olarak buluruz demıştik. Fakat hedefin tebellürü, bu hedefin istihsali için kâfi değildir. Şiar, gösterilen hedefe doğru kitlelerin bu hedef istikametine filen harekete getirilmesi de lâzımdır. Meselâ "Mütevazin bütçe,, , devlet bütçesi daima açık ve dama borçlu görünen Türkiye için hakikaten cazip bir hedefti. Bu hedef, 1924 senesi bidayetlerinde devletin malî siyasetinde "Mütevazin bütçe,, şiarile ifadesini buldu. Filhakika o esnada devletin bu sahadaki bütün endişe ve telâk-kilerini "bir taraftan tahakkuk ettirilen vergilerle tahsil olunan vergiler arasındaki açık nisbetinin tenzili ve diğer taraftan yeni varidat menbaları taharrisi suretile varidat ve masarifat fasıllarının tevzini,, düsturunda hulâsa etmek kabildir.

Fakat bu mütebellir şiar, bütün maddî ve ruhî cehitlerimizi bu hedefin tahakkuku istikametine temayül ettirmekle beraber, hiç olmazsa bütçe muhammenatta muvazenenin temin olunabilmesi için aradan iki uzun senenin geçmesi ve bu iki sene içinde, filî muvazeneyi değilse bile, hiç olmazsa muhammenatta tevazünü temin etmek için bir sıra tedbirlerin alınması lâzımgeldi.

İşte taktik, bir hedefin tahakkuku için düşünülen ve alınan hareket tarzları ve usulleri dirki, bu hareket tarzları ve usulleri bizim, o hedef etrafında alâkası olan bütün fertlere ve zümrelere,

yani bütün kuvvet unsurlarına karşı vechemizin ve vaziyetimizin ifadesidir.

Taktik kararlar, muayyen "şar,, ların istihsalı yolundaki hattı hareketi, noktası noktasına tayin etmek için alınır.

Bir arazi üstünde harekete gelen kuvvetlerin, o erazinin topoğrafisine göre hareket şekillerini ve istikametlerini tayin etmesi gibi, bir cemiyet nesçi üstünde yeni normlar ve yeni şekiller işlemek mevkiinde bulunan bir kadronun da, bu cemiyetin ictimai topoğrafisine göre alacağı hareket şekilleri ve istikametleri vardır.

"Muayyen hedefler üstünde zikzaklar yapılabilir, fakat ric'atler yapılmaz,, sözü, bir harp tabiyesi için olduğu kadar, bir cemiyet hareketi için de doğrudur. Zikzaklar filvaki yapılabilir. Bu zikzaklar, ya zemin arizalarının ya evvelden hesap edilmemiş yanlış taktiklerin neticesidir. 1919 la 1922 arasında A n a d o l u n u n t o p o ğ r a f i s i, şimdi bizim, adeta hatırlayamıyacağımız kadar değişik ve arızalı idi. Fakat, 1919 mayısın on dokuzuncu gününden itibaren r e h b e r i n i ve aynı sene temmuzunun 23 üncü günü Erzurum kongresinde ilk teşkilâtını bulan millî isyan, hattâ "millî istiklâl,, mefhumunda bile fikirleri, telâkileri ve menfaatları birbirine uymıyan birçok içtimai zümreleri, dinî, siyasî, içtimai teşekkülleri peşinden sürüklemek mevkiinde bulunuyordu. O esnada bu dinî, siyasî, içtimai zümrelerin, hattâ bunlar haricinde kalan bütün perakende fertlerin ve şahsiyetlerin bu isyanın istinat ettiği kuvvetler ve muvazeneler hesabında birer yeri vardı. Bu başlayan harekete karışan ve hattâ ona zahir olan bu renkli ve çeşitli kafileden o

hareketin meselâ, *halifesiz, saltanatsız, lâik* bir cümhuriyete istihale ettiği gün meydanda ne klmış olduğunu biliyoruz. Fakat bu mes'ut istihale için, o renkli ve çeşitli kafilenin içinde meselâ her davasını teaddüdü zevcatın fazileti bakımından izah eden siyah cübbeli hocadan, yeşil sarıklı beктаşı dervişine ve her davasını "Hukuku beşer,, bakımından düşünen, fakat her nedense Sıvasta Amerikan mandasını istiyen miskin diplomatta, Ankarada Hakimiyeti milliye sadakat yemini eden, fakat, İstambulda Halifeye arzı tazimat eden mütereddit "ricali siyasiye,, ye kadar herkesin 1919 la 1922 arasında bu isyan cephesinde yer alması, herkesin hissesine düşen hizmeti yapması lâzımdı.

Çünkü taktik, mevcut kuvvetin ve hareket imkânlarının, umumî hedefler için en iyi şerait dahilinde istimalidir. Taktik, bulunulan şerait dahilinde bunlardan, kabiliistihsal olan azamî neticeleri elde edebilmenin yoludur. Bunun içindirki bir inkilâp kadrosu nihaî hedefini kayp etmemek şartile mevcut kuvvetlerin mütekabil vaziyetine tabi olarak bir takım hareket tarzları seçebilir. Kuvvetlerin hakikî takdiri, en uygun hareket tarzının intihabı, alestikiyet, halkın geniş kitlelerle daimi teşriki hayat gibi işler, hakikî bir taktiğin anasını teşkil eder.

Türk inkilâbının bütün seyri ve bütün tarihi, bu inkilâbın zatında mündemiç vasıflardan, içinde bulunulan inkişaf merhalesine en uygun olanı zamanında harekete getirmesini bilmenin, mevcut kuvvet unsurlarını o

merhalenin şartlarına ve icaplarına göre en iyi tahrik etmenin en canlı misallerile doludur.

Strateji:

Taktika muayyen şartların tahakku için, muayyen iki merhale arasında, muayyen unsurlar ve hadiseler karşısındaki hareket usul ve vasıtalarıdır demiştik. Halbuki cemiyet hareketlerinde *strateji* daha geniş bir mana ifade eder.

Binaenaleyh, "*stratejik*," bir istihale, cemiyet hareketinde, mevcut hareket usul ve vasıtalarının kül halinde tebdili cephe etmesini zarurî kılar.

Türk inkilâbının 1923-1929 seneleri arasındaki iktisadî inkişafı, mahiyet itibarile, millî sermayenin serbest rekabet esasına müstenit ferdî teşebbüsler tarikile teraküm edebileceği telâkkisine istinat ediyor ve bu telâkki istinatgâhlarını, nazariye itibarile on dokuzuncu asrın *liberal* iktisat telâkkisinden ve madde itibarile de bütün cihanda umumî harp senelerini takip eden ve bütün cihanın müthiş "*Emtia açlığı*," ndan doğan seri ekspansiyonundan alıyordu.

O devirde gerek devletin bu sermaye terakümünü temin edebilmek için müracaat ettiği iktisadî hareket usul ve vasıtaları, gerek fertlerin ve zümrelerin bütün iktisadî teşebbüsleri bir nazariye sistemine ve bu ekspansiyonun neticelerine ve uyandırdığı ümitlere göre tanzim olunuyordu.

O devirde serbest rekabetin himayesi ve bir takım proteksiyonist tedbirlerin iane-sile liberal bir sermaye terakümü

tarzı, millî iktisadiyatın inkişafında istinat edilen millî stratejinin mahiyetini tayin ediyordu.

Halbu ki bu seyrin bu liberal stratejinin bir geniş dönüm hareketine doğru her gün biraz daha yavaşlaştığını ve inkılâbı yürüten kadronun programında yer alan "Devletçilik", vasfının nihayet vazih ve ve kat'î harekete getirilmesi için pek çok sebeplerin biriktiği apaçık görülüyordu.

Bir taraftan kendi dahilinde, görülmemiş bir teknik rasyonalizasyona, diğer taraftan yine o ana kadar görülmemiş beynelmilel ittihatlarla doğru akan cihan sermayedarlığının en yakın bir zamanda, geri teknikle sermaye teraküm ettirmişe cabalayan ve beynelmilel ittihatların tabiatile haricinde kalan yeni memleketleri, meselâ, Türkiyeyi pazarsızlığa ve binnetice liberalizmin iflâsına götüreceği aşikârdı. Biz daha buhran kelimesini bilmediğimiz bir zamanda, daha (1925) nihayetlerinde bu pazarsızlığın ve bu "Cihan iktisadiyatından ekarte edilme tehlikesi", nin ilk alâmetleri görünmüştük. Bilâhara meydana alan cihan buhranından biz bir çıkış noktası beklerken, buhran bilâkis büyük sermaye memleketlerinde teknik rasyonalizasyonu ve beynelmilel sermaye, hattâ pazar ittihatlarını haddiazamîde inkişaf ettirdi. Ve bizim, bin bir proteksiyonist tedbir altında müşkülâtları yükselttiğimiz istihsalât seviyesi ve müşkülâtları biriktirdiğimiz sermaye, ya döviz farkları ya pazarsızlığın doğurduğu fiat sefaletleri yüzünden az zamanda eridi ve millî iktisadiyatı hakim olan ser-

bestii rekabet rejimi, stratejik bir dönüm noktasına doğru sür'atle kaydı.

Hali hazırda Türkiye iktisadiyatı bu dönüm noktasının, bu stratejik seyrin en karakteristik adımlarını atıyor.

Şimdi milli sermayenin terakümü ve geri teknikli Türkiyenin, ileri teknikli, modern bir iktisat cüz'ü tamihaline istihalesi için, eski hareket tarzlarının ve usullerinin kül halinde değişmesine müstenit yeni bir hareket tarzları ve usulleri sistemi yani yeni bir iktisat stratejisi yaratmak yolundayız. Bugün daha ziyade tebaruz ettirilen ve daha ziyade harekete getirilen *devletçilik* vasfımız bu stratejik istihalelerin yarın hasıl edeceği iktisadî ve içtimaî münasebetler için bittabi kâfi görülmiyecektir. Yarın "*Devletçilik*," vasfımızı da ayrıca *vasıflandırmak*, yeni Türkiyenin, başlıca iktisadî münhakalarındaki başlıca iktisadî faaliyetlerini kül halinde bir tanzim planına mevzu kılıp, bugün mevcut olmıyan iş ve istihsal branşlarını ise ayrıca ve doğrudan doğruya devletin mali olarak yaratmak zaruretine varcağız. Bu zaruret, bu stratejik istihale öyle bir takım cemiyet davaları, öyle bir takım halli zarurî mes'eleler tevlit edecek ki, bir taraftan Türk milletini millet olarak masun tutmak ve diğer taraftan onu harp sonu devrinde meydana alan "*ileri teknik ve tezatsız ceminet*," mücadelesinde de geri ve tâbi bırakmamak için, iktisat

bünyemiz gibi, hukuk, ahlâk telâkkilerimizi, zevkimizi de memleketin icaplarına ve zaruretlerine uydurmak mecburiyetinde kalacağız.

Yeni hayatın bu seyri, bize evvelden bilmediğimiz, evvelden tahmin etmediğimiz hayat tarzları hazırlayan bu akış bir "tereddî,, mi dir?

Bildiğimiz ve alıştığımız dar ve ihatası kolay ufuklara birdenbire önümüzden nezeden ve bize he nevi tezatlarından temizlenmiş bir yeni ve müterakki millet rejimi getiren bu "yeniden doğuş,, bir kıyamet midir? Hayır!

Bizim bildiğimiz, bizim alıştığımız ve bize bir devrin, bir başka cemaatin kaidelerine göre öğretilen bir çok telâkkiler, hakikatta, acınacak ve istihdaf edilecek kadar basit ve manasız şeylerdi.

Bunun içindirki biz, şimdi milletimizin yenide doğuş ve yeniden oluş şartlarının, hattâ bir taraftan inkıraz hükmünü, biraz da kendi istiklâl mücadelemizle tamamladığımız "ömrünü yaşamış,, cemiyetin basit ve manasız kaidelerinde değil, yeni bir cemiyetleşme tarzının mürekkep ahenginde buluyoruz. Bütün iktisat ve cemiyet münasebetleri milletin umumî menfaatlarına göre nizam altına alınan bu ahenkli hayat tarzı, bu ileri teknikli ve tezatsız millet rejimi, Türk milleti için mefkûrevî bir kemal manzarasıdır.

Bizce inkılâp neslinin hedefi budur.

Son söz

Bu kitapta, milli inkılâbımızın fikrî prensipleri (yani inkılâbın ideolojisi) ve bu inkılâp prensiplerinin, binnazariye hamil ve mümessilli olan rehber unsur (yani kadro) üzerindeki telâkilerimiz, azami bir ihtisar içinde verilmeye çalışılmıştır.

Üstünde yürüdüğümüz zeminin, henüz ne kadar işlenmemiş olduğunu ve bu zemin üstündeki fikir taharri ve hükümlerinin hiç olmazsa en ileri münevverler muhitinde olsun, az çok idrake müstenit bir tasvip bulmadan evvel, nasıl çetin bir fikrî mukavemete maruz kalacağını tabiatile biliyoruz. Bundan başka yine biliyoruz ki, bu fikir taharrileri ve hükümler, her zaman, hududu âmmece evvelden kabul olunmuş kolay mevzular üstünde düşünmeye alışkın ve milli hayatın çetin meselelerini muhakeme mevzuu kılmaya alışmamış basit insanlar üzerinde garip tesirler yapacak ve bunların elinde, tabiatile yanlış şekiller alacaktır.

Fakat, her büyük hâdisenin, her izah teşebbüsünde bir kaide olarak karşılaşılan bu endişelerin, hiçbir zaman fikir taharrilerinin doğmasına ve inkişaf etmesine mani olamadığını da hatırd tutmak lâzımdır.

Kaldığı bu mevzuda bizim muhatabımız, fikrî seciyeleri ancak, âmmece kabul olunmuş rüyet ufuklarıyla evvelden mukayyet olanlar veya millî hayatın çetin meseleleri üstünde düşünmeye alışmayanlar değildir. Bizim, tenkitleri üstünde duracağımız ve takdirlerinden ruhun, en büyük haz ve sükûnunu duyacağımız insanlar, milli hayat meseleleriyle alâkalanmak hissini kendine ahlâk eden ve kendi mukadderatlarını inkılâbın mukadderatına bağlı bilen idealist insanlardır.

Bütün tarih devirlerinin en derin manalı hareketlerinden biri olan Türk inkılâbının mana ve mahiyetini izah yolunda genç neslin, kendi üstüne düşen fikrî vazifeyi, bu inkılâbı başaranların eşsiz kahramanlıklarıyla mütenasip bir enerji ile henüz kavramadığını burada işaret etmek lâzımdır. Türk inkılâbı bir büyük hâdisedir ki onu izah cehdi, hiç şüphe edilmesin ki yarınki Türk neslini, bu günkü nesle nazaran daha çok meşgul edecektir. Ve yine hiç şüphe edilmesin ki, bu fikir taharrileri esnasında kendi telâkî sistemlerinin anlaşılmasında veya kendi aleyhlerine tahrif olunması endişesi, yarınki Türk mütefekkirinin ruhunda bir zerre yer tutmayacaktır.

Taharride idealizm, yani ruhun kendini, kendi mevzuunun tefahhusuna vakfedişi haleti ve fikir taharrisinde idealist, yani kendi ruhunu, kendi mevzuunun idrakine vakfeden tip, büyük

delillerin ve hâdiselerin tabii bir mahsulüdür. Bunun içindir ki, bütün tarih hâdiselerinin en büyüklerinden biri olan kendi inkılâbımızın da, şimdi kendi idealizmini bir sistem halinde yapmasını ve kendi idealistini yaratmasını, onun ancak tabii ve zarurî bir neticesi olarak telâkki etmek lâzımdır.

Çünkü kendi tarihinin büyük hâdiselerine karşı Türk milleti, hiçbir zaman samit ve epkem kalmamıştır. Tarihinin hiçbir devrinde Türk milleti, kendi tarih hâdiselerini, fikir sahasında ebedileştirmeyecek, sanat sahasında eserleştirmeyecek ve ahlâk sahasında kaidelendirmeyecek kadar hissiz ve kısır olmamıştır.

Ankarada düşünülen ve Ankarada yazılan bu kitabın "son söz,,leri, Anadolu şehnişininin, tek tük davar sürülerile, deli dağ rüzgârlarından başka uğrayıcısı olmıyan hücre bir yaylasında tamamlanmıştır [1]. Mavi bir gök denizi altında alabilirdiğine enginleşen yeşil bir çam denizi işlenmemiş taş, hulâsa insan eli değmemiş bir tabiat parçası, hiç şüphe yok ki bu kitabın bütün telâkkilerine aslanan yüksek tekniğin ve insan kalabalığının dekoru değildir.

El değmemiş tabiatı, işlenmemiş taşı, cinsi hezale uğramış ağılsız davar sürüsünü ve uzakta dumanını, dev cüsseli bacalardan gökün bağına atan değil, tabiatın ezici tahakkümü karşısında bir cürüm işlemekten korkar gibi yine kendi içine sindiren harabe köyü, âtisine inandığım Türk cemiyetinin hakiki timsali gibi alsaydım, inkılâp ve kadroya esas olan yüksek teknik davası ve ileri teknikli Türk cemiyeti fikri, bu maddî timsalin muazzam tekzibi karşısında, elbetteki bir istihza olur kalırdı.

Fakat, geleceğine ve yaratıcılık kudretine inandığım Türkiye'nin hakikî timsali, acaba bu el değmemiş tabiat parçası, işlenmemiş taş, verimsiz davar sürüsü ve dumanını bile havaya kaldıramayan şu perişan köy müdür? Bu tabiatın terkolunuşunda bu sürünün hüznünde ve şu köyün boşluğunda, şen, zinde ve kalabalık bir Türk cemiyetinin silüetini seçmeye çalışmak acaba bir rüyet galatı mı? Gerek kendi dahilî nizamını, gerek üstünde yaşadığı tabiatı tahakkümü altına almış ileri teknikli bir cemiyet şeklini yaşatmaya çalışmak acaba sade bir hayal oyunu mu? Hayır! Bu perişan maddede biz, yarınki değil, ancak dünkü Türkiye'nin, yani siyasî hakları kayıt ve şart altına alınmış ve iktisadî istiklali gaspolunmuş dünkü iptidai yarı müstemlekenin rengini ve damgasını görüyoruz. Bu işlenmemiş tabiat parçası, ancak başka ellerde, başka uzak memleketlerdeki bakımsız

[1] Alıçdağı - Yabanabat

ve bereketsiz toprakların bakılması ve işlenmesi hesabına terkolundu.

Buhezale uğramış davar sürüsü böyle ağılsız kalır ve şu hazin edalı koyunun yünü, böyle kötüler ve kısalarken, Bahrimuhitlerin mâverâsındaki yeni keşfolunmuş yerlerde, güzel renkli, ince ve uzun yün veren, milyonluk koyun çiftlikleri açıldı. İhracat limanlarında balyaları her sene dağlar teşkil eden zengin yün memleketleri doğdu. Bu yanık, bu dağılmış köy, her gün, doğurduğu çocuğunu Yemene ve yarattığı kıymetleri, ya kapitülasyon kârı, ya istikraz faizi şeklinde yabancı memleketlerin sermaye hazinelerine göndere göndere kansızlaşır ve erirken, hem bizi hem Yemeni bitiren bu yabancı memleketlerin, herbirinde köyler şehir halini ve şehirler peri mäsallalarında bile bududu tasvir olunmayan, birer uçsuz bucaksız cennet eb'adını aldı.

Hayır! Bu işlenmemiş iptidaî dekor ve bu perişan madde, Yeni Türkiyenin manzarası değildir. Bu bir kasvetli devrin kasvetli bir sefalet bakiyesidir ki, bu bakiye, vatanımızın ufuklarından muazzam bir vampirin kasvetli gölgesi sürülür gider gibi, günden güne silinecek, sürülüp gidecektir.

Bizim bu toprakta nasibimiz, bu işlenmemiş taş parçası, bu verimsiz sürüye şu yanık köy harabesi nasıl olabilir ki, dereler gibi çağlıyan göz yaşlarının ve son dökülen kanların bütün manası, Türk vatanının yüzünden bu iptidailiğin ve bu geriliğin damgasını silmektir.

Biz inanıyoruz ki bu damga silinecek, bu, perişan madde işlenecek, verimsiz davar sürüsü ve şu harabe köy, ölü, maddeye can veren yaratıcı insan elinin "İş," mucizesi altında, dünküne hiç benzemiyen bambaşka bir manzara iktisap edecektir.

Türkiye'nin iktisadî sefaletten ve teknik geriliğinden kurtarılışı, onun siyasî esaretten kurtarılışından daha mı çetindir? Yekpara bir "husumet cihanına karşı,, ve her, türlü vasıtasızlığın ruha kesel veren derin karanlığı içinde, parçalanmış vatan nasıl tek bir vatan, parçalanmış millet iradesi nasıl tek bir irade halinde bir gün nasıl tecelli edebilmişse, inkılâbımızın zatında mündemiç bütün prensiplerin ve gayelerin de, yine öyle adım adım, fakat kemalile bir gün tecelli edeceğine öylece inanıyoruz.

Sözlerimiz, bu dava üstünde söylenecek sözlerin ne en sonuncusu, ne de en kusursuzudur. Son söz ve kusursuz söz, bu davanın sahibine aittir.

SON

Kadro

— Aylık fikir mecmuası —

Müessisleri :

Yakup Kadri
Şevket Süreyya
Vedat Nedim
Bürhan Âsaf
İsmail Husrev

Nüshası 25 kuruştur. Her yerde bulunur.

Merkezi: Muallim A. Halit Kitaphanesi

— Kadro Neşriyatı —

Kadro mecmuasının İnkılâp ve Kadrodan sonra
neşredeceği eserler :

(Plânlı Türkiye)

Yazan

Vedat Nedim

(Türkiye Köy İktisadiyatı)

Yazan

İsmail Husrev

(Yarı siyasi)

Yazan

Bürhan Âsaf

(Büyük inkılâp, Küçük politika)

Yazan

Yakup Kadri

İsmail Husrev Beyin iki eseri:

1 — (İktisat nasıl okutulmalı?)	25 kuruş
2 — (Ziraî kredi kooperatifleri)	30 „

Kitaphanemizde bulunur.

TANESİ 100 KURUŞ

Şevket Süreyya Beyin basılmış eserleri:

(Cihan iktisadiyatında Türkiye)

Neşreden: Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti
150 kuruş. Kitaphanemizde bulunur.

**Mektep kooperatifçiliği ve tasarruf
terbiyesi**

Neşreden: Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti
50 Kuruş. Kitaphanemizde bulunur.

Şevket Süreyya Beyin neşrolunacak eseri:

Millî kurtuluş hareketinin iktisat nizamı

Tab'a hazırlanmaktadır.

Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi

